

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia czwartek, 29 kwietnia 2021 r.

Poz. 1171

UCHWAŁA NR XXVIII.227.2021 RADY GMINY IZBICKO

z dnia 26 kwietnia 2021 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Izbicko na lata 2020-2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 713 ze zm.), art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710) Rada Gminy Izbicko uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Izbicko na lat 2020-2023 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Izbicko.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni po ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący
Rady Gminy

Andrzej Kapica

Załącznik do uchwały nr XXVIII.227.2021 Rady Gminy Izbicko z dnia 26 kwietnia 2021 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY IZBICKO NA LATA 2020–2023

IZBICKO 2020

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Ochrony nad Zabytkami	5
II. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce	6
II.1. Międzynarodowe dokumenty określające zasady i metody ochrony dziedzictwa kulturowego	6
II.2. Krajowe prawo powiązane z ochroną zabytków	7
II.3. Zadania i kompetencje organów gminnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	13
III. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	15
III.1. Polityka państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	15
III.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z programami i dokumentami strategicznymi wykonanymi na poziomie województwa	17
IV. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	20
IV.1. Dokumenty o charakterze strategicznym i programowym	20
IV.2. Opracowania wyznaczające kierunki polityki przestrzennej gminy	21
V. Charakterystyka krajobrazu kulturowego gminy Izbicko	25
V.1. Charakterystyka gminy	25
V.2. Krajobraz kulturowy gminy	27
V.3. Miejscowości Gminy Izbicko	29
V.4. Zabytki Gminy Izbicko	36
V.5. Niematerialne dziedzictwo kulturowe Gminy	40
V.6. Kulturowe szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe na terenie Gminy	41
V.7. Stowarzyszenia i związki propagujące tradycję i dziedzictwo kulturowe	42
V.7. Imprezy propagujące dziedzictwo kulturowe Gminy Izbicko	42
VI. Ocena szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Izbicko	44
VII. Założenia GPOnZ dla gminy	48
VIII. Instrumentarium realizacji GPOnZ	53
IX. Monitorowanie realizacji GPOnZ	54
X. Źródła finansowania GPOnZ	56
XI. Postanowienia końcowe	62
Materiały wykorzystane w tekście	63
ZAŁĄCZNIK NR 1: Obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych.	64
ZAŁĄCZNIK NR 2: Obiekty wpisane do rejestru zabytków ruchomych.	65
ZAŁĄCZNIK NR 3: Wykaz stanowisk archeologicznych.	66
ZAŁĄCZNIK NR 4: Obiekty zabytkowe – własność Gminy.	69
ZAŁĄCZNIK NR 5: Gminna Ewidencja Zabytków.	70

WSTĘP

W wielu pracach teoretycznych dotyczących *ochrony zabytków* pojęcie to definiuje się znacznie szerzej – jako ogół działań podejmowanych wobec środowiska dla zapewnienia zachowania substancji zabytkowej i umożliwienia społeczeństwu korzystania z wartości, których nośnikami są zabytki. Pojęcie *dziedzictwa kulturowego* kształtowało się przez lata, ewoluując i poszerzając swoje znaczenie i objętość. W rozumieniu Konwencji UNESCO z 1972 r.¹ *dziedzictwo kulturowe* to zabytki, zespoły i miejsca zabytkowe, wyróżniające się uniwersalną, wyjątkową wartością z punktu widzenia historii, sztuki, lub nauki. W następnych latach, definicję tę wzbogacono o nowe znaczenia. Wyodrębnione zostało pojęcie „dziedzictwa materialnego” i „dziedzictwa niematerialnego” a do składników dziedzictwa kulturowego włączono także krajobraz historyczny i kulturowy².

Współcześnie, pojęciem *dziedzictwa kulturowego* określamy „odziedziczony z przeszłości, wartościowy zasób, obejmujący wszystkie aspekty oddziaływania w czasie człowieka na jego otoczenie, który różne społeczności uznają za odbicie i wyraz swoich wartości, wierzeń, sztuki, historii, wiedzy i tradycji, godne przekazania następnym pokoleniom”.

Skomplikowana i wieloaspektowa problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego wymaga strategicznego zarządzania zabytkami opartego na długookresowej wizji rozwoju. Obowiązująca w Polsce od 2003 r. ustawa *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*³ odróżnia **ochronę zabytków**, która ma być sprawowana przez organy państwowe i **opiekę nad zabytkami**, sprawowaną przez właścicieli i użytkowników zabytków⁴. **Ochrona zabytków** w rozumieniu ustawy oznacza działania organów administracji publicznych podejmowane w celu:

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobiegania zjawiskom niepożądanym: niszczeniu i niewłaściwemu korzystaniu z zabytków, ich kradzieżom, zaginięciom, nielegalnemu wywozowi za granicę;
- kontrolowania stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględniania zadań ochronnych w procesie planowania, zagospodarowania przestrzennego oraz kształtowania środowiska.

Narzędziem umożliwiającym ich realizację są programy opieki nad zabytkami – dokumenty określające całościowo problematykę dziedzictwa kulturowego i problemów związanych z jego ochroną na danym terenie. Baza, jaką stanowi rzetelnie opracowany Gminny Program Opieki nad Zabytkami umożliwia prowadzenie przez władze samorządowe efektywnej polityki na tym polu⁵.

Zasady określone w Ustawie włączają ochronę zabytków w Polsce w europejski system ochrony dziedzictwa kulturowego zakładający wykorzystywanie walorów i potencjału dziedzictwa kulturowego w różnych działach gospodarki. Projekty kulturalne finansowane z europejskich funduszy strukturalnych traktowane są jako istotny czynnik ekonomiczny wpływający na wzrost konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców. Kultura, w tym zabytki, traktowana jest tym samym jako istotny element wspierania rozwoju regionu, podnoszenia jego atrakcyjności, tworzenia miejsc pracy, generowania dochodów, itd.

Niniejsze opracowanie stanowi kolejny już dokument podejmujący problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Izbicko. Obecny Program, zbieżny w założeniach z poprzednimi dokumentami, stanowi ich aktualizację, dostosowując założenia do nowych okoliczności i zmieniającej się rzeczywistości prawnej, finansowej, społecznej, kładzie także nacisk na potrzebę aktywizacji miejscowej społeczności i upowszechniania roli dziedzictwa niematerialnego w kształtowaniu świadomości lokalnej mieszkańców.

¹ Podstawowy dokument UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego, przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 r.

² Uznano że zagrożenia dla zachowania krajobrazów kulturowych w Polsce są na tyle istotne, że ich ochronę zagwarantowano odrębną ustawą – tzw. ustawą krajobrazową (ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. *o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu*).

³ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U.2018.0.2067 t.j. z dnia 3 października 2018 r.).

⁴ Op. cit.: art. 4, 5; takie ujęcie problematyki ochrony zabytków stanowi naśladownictwo niemieckich wzorców legislacyjnych, w których odróżnia się *Denkmalschutz* od *Denkmalpflege*.

⁵ Ustawa *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nakłada na samorządy obowiązek cyklicznego opracowywania programów opieki nad zabytkami (art. 87, ust. 1).

*

Ilekcioć w tekście pojawia się określenie Program oznacza to *Program Opieki nad Zabytkami Gminy Izbicko na lata 2020–2023*. Za każdym razem, kiedy w tekście występuje określenie Ustawa, oznacza ono ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U.2018.0.2067 t.j. z dnia 3 października 2018 r.).

Do Programu dołączono aneks z aktualnymi danymi na temat obiektów zabytkowych gminy Izbicko, udostępnionymi przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu⁶.

Tekst i opracowanie Programu:

Pracownia Dokumentacji Zabytków ALMA
Al. Kasztanowa 31
53-125 Wrocław
e-mail: pdzalma@gmail.com

⁶ Stan na dzień 1.10.2019 r.

I. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY IZBICKO

Opracowanie programu opieki nad zabytkami jest określonym ustawowo obowiązkiem władz samorządu terytorialnego wszystkich szczebli.

Powinność ta wynika z zapisów aktu prawnego regulującego problem ochrony zabytków w Polsce, którym jest *ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (t.j. Dz.U. 2020. poz. 282 z dnia 21 lutego 2020 r.). Artykuł 22 Ustawy nakłada na władze administracji publicznej obowiązek prowadzenia **wojewódzkich i gminnych ewidencji zabytków**⁷, które stanowią podstawę do opracowania lokalnych **programów opieki nad zabytkami**⁸.

Zakres obowiązków związanych z opracowaniem i realizacją programu opieki nad zabytkami precyzuje artykuł 87 Ustawy. Wg zapisów tego artykułu, Wójt Gminy Izbicko sporządza na okres 4 lat *Program Opieki nad Zabytkami Gminy Izbicko*. Program, po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu, podlega uchwaleniu przez Radę Gminy i z dniem podjęcia uchwały wchodzi w życie. Dokument ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Realizacja programu podlega ocenie, której efektem jest sporządzane co dwa lata sprawozdanie, przedstawiane na sesji Rady Gminy.

Ustawodawca określił główne założenia programu opieki nad zabytkami, które w szczególności mają na celu:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

⁷ Ustawa: art. 22 ust. 4.

⁸ Ibidem: art. 87.

II. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI W POLSCE

Ochrona dziedzictwa kulturowego zagwarantowana została w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*. Ustawa zasadnicza traktuje dziedzictwo kulturowe jako jedną z naczelnych wartości obok niepodległości, nienaruszalności granic, bezpieczeństwa i praw człowieka, podkreśla jego znaczenie w utrwalaniu tożsamości narodowej i w rozwoju narodu polskiego⁹.

Szczegółowe określenie konstytucyjnych obowiązków państwa wobec dziedzictwa kulturowego, wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe, następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Zagadnienia te reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, która powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście polskiego uczestnictwa w kulturze i historii Europy. Pojawiające się w trakcie działania Ustawy nowe kwestie wymagające regulacji, uwzględniane są w kolejnych nowelizacjach. Szczególne znaczenie miały zmiany wprowadzone w marcu 2010 r.¹⁰ i zmiany z czerwca 2017 r.¹¹ W obu wypadkach dokonano uzupełnienia przepisów o nowe elementy lub zmieniono charakter części zapisów, wzmacniając narzędzia ochronne i przystosowując istniejące prawo do codziennej praktyki konserwatorskiej.

II.1. MIĘDZYNARODOWE DOKUMENTY OKREŚLAJĄCE ZASADY I METODY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego jest szeroko reprezentowana w prawie międzynarodowym. Standardy i normy międzynarodowe w tej dziedzinie określone są w *konwencjach*¹², które po ratyfikowaniu, są dokumentami o wiążącej mocy prawnej dla państwa-strony oraz w *rekomendacjach i deklaracjach*, stanowiących zbiór wskazań dla państw-sygnatariuszy¹³.

⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej w dniu 16 lipca 1997 r. W art. 5 czytamy: „*Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju*”. Natomiast art. 6 mówi: „*Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju*”

¹⁰ Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. *o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2010 r. nr 75, poz. 474).

¹¹ ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. *o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. z 25.08.2027, poz. 1595)

¹² I. Akty prawne UNESCO i innych instytucji europejskich:

1) Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego z późn. zm., podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 r. 2) Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. 3) Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji. 4) Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. 5) Konwencja UNESCO sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego. 6) Europejska Konwencja Kulturalna, sporządzona w Paryżu dnia 19 grudnia 1954 r. 7) Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego Europy, sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. 8) Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. 9) Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. 10) Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 27 października 2005 r. 11) Warsaw recommendatin on recovery and reconstruction of cultural heritage. Warszawa, 8 maja 2018 r.

II. Międzynarodowe dokumenty doktrynalne:

Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych (Karta Wenecka), Wenecja 1964; Międzynarodowa Karta Ogrodów IFLA-ICOMOS (Karta Florencka), Florencja 1981; Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS, Toledo-Waszyngton 1987; Karta Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym, Lozanna 1990; Karta Ochrony i Zarządzania Podwodnym Dziedzictwem Kulturowym, Sofia 1996; Międzynarodowa Karta Turystyki Kulturowej, Mexico 1999; Zasady Ochrony Historycznych Budynków Drewnianych, Mexico 1999; Charter on the Built Vernacular Heritage, Mexico 1999; Charter on principles for the analysis, conservation and structural restoration of architectural heritage, Victoria Falls 2003; Zasady ochrony i konserwacji malowideł ściennych, Victoria Falls 2003; Principles for the recording of monuments, groups of buildings and sites, Sofia 1996; Xi'an Declaration on the Conservation

II.2. KRAJOWE PRAWO POWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW

Regulacją kwestii ochrony zabytków w Polsce zajmuje się, **ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t.j. Dz.U.2020 poz. 282 z dnia 21 lutego 2020 r.). Określa ona przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów zajmujących się ochroną zabytków.

Dokument definiuje pojęcie „**zabytku**”¹⁴, precyzuje pojęcia **ochrony zabytków**¹⁵, która jest domeną organów władzy publicznej i **opieki nad zabytkami**¹⁶, do której są zobowiązani właściciele obiektów zabytkowych.

Ustawodawca określił **prawne formy ochrony zabytków**¹⁷ oraz nałożył na władze administracji publicznej obowiązek prowadzenia **ewidencji zabytków**¹⁸ i cyklicznego sporządzania przez samorządy wszystkich szczebli **programów opieki nad zabytkami**¹⁹.

Nowelizacja Ustawy z marca 2010 wprowadziła istotne zmiany, determinowane wymogami umów międzynarodowych oraz potrzebą doprecyzowania i zunifikowania przepisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego w różnych ustawach, co ma ogromne znaczenie dla codziennej praktyki służb konserwatorskich i organów samorządowych zajmujących się tą problematyką.

Wiele miejsca poświęcono problemowi wywozu obiektów zabytkowych za granicę – zapisy w tej kwestii uległy gruntownej zmianie i zostały dostosowane do przepisów Unii Europejskiej. Z punktu widzenia władz samorządowych, znacznie bardziej istotne były jednak unormowania dotyczące gminnej ewidencji zabytków i programu opieki nad zabytkami oraz nowe zasady ustalania ochrony w studiach zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Rozszerzono katalog form ochrony zabytków o ustalenia ochrony w decyzji o podjęciu inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, itp.²⁰. Ponadto, do art. 19 Ustawy dodany został ustęp wskazujący **zabytki**,

of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas, Xi'an 2005; The Burra Charter - The Australia ICOMOS charter for the conservation of places of cultural significance, Burra 1979.

¹³ *Rekomendacje i deklaracje UNESCO* dotyczą, m.in.: opieki nad tradycyjną kulturą i folklorem, zabezpieczenia ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego, ochrony historycznych przestrzeni oraz ochrony piękna i charakteru krajobrazów kulturowych i miejsc historycznych, określają międzynarodowe reguły badań archeologicznych, zwracają uwagę na zjawiska umyślnej destrukcji dziedzictwa, podkreślają szacunek do kulturowego zróżnicowania społeczeństw, podkreślają wagę odpowiedzialności współczesnej generacji wobec przyszłych pokoleń w aspekcie pielęgnacji dziedzictwa kulturowego

¹⁴ Definicje pojęć związanych z dziedzictwem kulturowym zawarto w art. 3 ust. Ustawy; wg Ustawy zabytek to: *nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.*

¹⁵ Ustawa: art. 4: Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

¹⁶ *ibidem*: art. 5: Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

¹⁷ *ibidem*: art. 7, pkt 1–4: formy ochrony zabytków: 1) wpis do rejestru zabytków, 2) uznanie za pomnik historii, 3) utworzenie parku kulturowego, 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, 5) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa.

¹⁸ *Ibidem*: art. 22.

¹⁹ *Ibidem*: art. 87 ust. 2.

²⁰ Pierwotny zapis obejmował tylko ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

których ochrona musi być bezwarunkowo uwzględniona w decyzjach, o których wyżej mowa. Są to **zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków i ich otoczenie oraz inne zabytki nieruchome znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków**²¹. Nowelizacja wzmocniła więc rolę i znaczenie **gminnej ewidencji zabytków**. Znowelizowany zapis doprowadził do zmiany jej charakteru prawnego – traktowana dotychczas wyłącznie jako materiał informacyjno-dokumentacyjny, zyskuje obecnie status instrumentu ochrony prawnej obiektów zabytkowych na danym terenie²². W zakresie sposobu prowadzenia ewidencji zabytków nowelizacja określa, jakie zabytki powinny być w niej ujęte. W praktyce wygląda to następująco:

przepis art. 22 ust. 4 Ustawy stanowi, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Zgodnie z ust. 5 tego samego artykułu, w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego, co oznacza możliwość włączania i ewentualnego wyłączenia (tylko w wyjątkowych, uzasadnionych wypadkach) z tego zbioru kolejnych obiektów, ale zawsze musi się to odbywać w porozumieniu z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków, co oznacza uzyskanie zgodnego stanowiska organu prowadzącego ewidencję gminną oraz organu współdziałającego.

Kolejne **nowelizacje**²³, **uchwalone w latach 2015–2017 r.**, wprowadziły **szczególny reżim ochrony prawnej najcenniejszych zabytków ruchomych**. Znowelizowane przepisy przewidują **utworzenie Listy Skarbów Dziedzictwa**²⁴. Lista prowadzona jest przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, co stanowi novum wobec dotychczasowych form ochrony, gdzie moc decyzyjną posiadają samorządy lub państwowe służby konserwatorskie. Lista jest prowadzona w systemie teleinformatycznym udostępnionym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego²⁵.

Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytki ruchome o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczane do jednej z kategorii określonych w art. 14a ust. 2 Ustawy. Minister dokonuje wpisu decyzją wydaną z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku ruchomego. Wpis rodzi określone konsekwencje dla właściciela zabytku, który jest zobowiązany, m.in.: do powiadomienia ministra o przypadku uszkodzenia, kradzieży, zmiany miejsca przechowywania zabytku, itp.²⁶ Sam obiekt powinien być odpowiednio zabezpieczony przed kradzieżą, pożarem i innymi zagrożeniami. Właściciel albo posiadacz zabytku wpisanego na listę może otrzymać na swój wniosek dotację celową z MKiDN na wyposażenie pomieszczenia, w którym zabytek ten będzie przechowywany, nawet w wysokości 100% koniecznych nakładów²⁷). Osoba dysponująca zabytkiem wpisanym na Listę będzie mogła ubiegać się także o przyznanie dotacji celowej na dofinansowanie

²¹ Ustawa: art. 19, ust. 1a.

²² Artykuły od 21 do 24 ustawy o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* poświęcone są ewidencji zabytków. Zgodnie z art. 21. ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami. Celem ewidencji jest rozpoznanie obiektów zabytkowych w terenie i ich udokumentowanie przez zebranie o nich podstawowych informacji merytorycznych. Zbiór ten obejmuje obiekty architektoniczne, zespoły budowlane, zespoły urbanistyczne i ruralistyczne, stanowiska archeologiczne oraz zabytkowe parki i cmentarze. Rzetelnie prowadzona ewidencja, stanowi podstawowe narzędzie do planowej polityki konserwatorskiej w zakresie wpisów do rejestru zabytków, współpracy konserwatora przy opracowywaniu planów zagospodarowania przestrzennego, prac remontowo-budowlanych, dofinansowania prac konserwatorskich, przygotowywania szczegółowej dokumentacji wybranych obiektów zabytkowych, tworzenia zbioru informacji o zabytkach na określonym terenie. Ewidencja, rozumiana jako stały monitoring zasobu zabytkowego, jest działaniem ciągłym.

²³ Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach (Dz.U. 2015 nr 0 poz. 1330 z 25.11.2016), ustawa o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach z dnia 4 listopada 2016 r. (Dz.U. 2016 nr 0 poz. 1887 z 25.11.2016) oraz ustawa o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw z 22 czerwca 2017 (Dz.U. 2014 nr 0 poz. 1446 z 09.09.2017).

²⁴ Ustawa: art. 7, ust. 1a.

²⁵ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz.U. 2017 nr 0 poz. 928) § 2.

²⁶ Ustawa: art. 43 ust. 2, 3; art. 45 ust. 2.

²⁷ Ibidem: art. 83a.

prac konserwatorskich lub restauratorskich²⁸. Uprawnienie kontrolne ministra kultury i dziedzictwa narodowego w stosunku do zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa określają artykuły: 29 w ustępie 3 i 38 w ustępie 1, w punktach 1a i 1b. Minister ma uprawnienie do badania zabytku w miejscu, w którym się on znajduje oraz obowiązek prowadzenia przynajmniej raz na 2 lata kontroli stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Kontrolę taką prowadzi na polecenie ministra Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Ustawa zapowiada utworzenie, postulowanego od lat przez środowisko konserwatorów i historyków sztuki, państwowego celowego funduszu przeznaczonego na ochronę zabytków²⁹. Dysponentem Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Zgromadzone środki będą przeznaczone na ratowanie zniszczonych lub uszkodzonych zabytków, np. w wyniku powodzi lub pożarów, na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa i przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Wpływy Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków zapewnią administracyjne kary pieniężne nakładane w wypadkach, które dotychczas stanowiły wykroczenia, oraz nawiązki orzekane za przestępstwa zniszczenia lub uszkodzenia zabytku.

W znowelizowanej Ustawie znalazły się przepisy zmieniające organizację organów ochrony zabytków. Celem zmian było stworzenie spójnego systemu służb konserwatorskich i zapewnienie niezależności wojewódzkim konserwatorom od nacisków wynikających z lokalnych układów. Dlatego też wzmocnione zostały kompetencje Generalnego Konserwatora Zabytków³⁰, który zyskuje decydujący wpływ na obsadę stanowisk wojewódzkich konserwatorów zabytków oraz kierowników delegatur wojewódzkich urzędów ochrony zabytków³¹. Zgodnie z nowymi przepisami, wojewódzcy konserwatorzy zabytków są powoływani wyłącznie na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków³², który ma również obowiązek koordynacji i kontroli ich działalności. Może ustalać ogólne kierunki ich działania, wydawać instrukcje i wytyczne określające sposoby postępowania oraz żądać od konserwatorów sprawozdań z działalności. Przywraca się więc podległość wojewódzkich konserwatorów zabytków ministrowi kultury zamiast dotychczasowego podporządkowania ich wojewodom.

Kolejną zmianą w znowelizowanej ustawie jest instytucja „ochrony tymczasowej”, która zakłada objęcie zabytków ochroną od momentu wszczęcia postępowania o wpis do rejestru zabytków (art.10a) lub na Listę Skarbów Dziedzictwa (art. 14aa). Rozwiązanie to zapobiegnie m.in. wyburzaniu zabytków i celowemu ich niszczeniu np. dla pozyskania działki budowlanej pod zabudowę. Ponadto, Ustawa usprawnia procedurę uzyskiwania pozwolenia na usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

Rozporządzenia ministerialne. Działanie znowelizowanej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami precyzują **akty wykonawcze**, zawarte m.in. w następujących rozporządzeniach ministerialnych:

1. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2017, poz. 1674).
2. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości i rozliczania dotacji celowej na wyposażenie w zabezpieczenia techniczne pomieszczenia, w którym będzie przechowywany zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa (Dz.U. 2017 nr 0, poz. 1384).
3. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2018, poz. 1609).

²⁸ Ibidem: art. 80.

²⁹ Ibidem: art. 83b.

³⁰ Stanowisko podsekretarza stanu w MKiDN.

³¹ Ibidem: art. 90.

³² Ibidem: art. 91, ust. 1, 1a.

4. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie *Listy Skarbów Dziedzictwa* (Dz.U. 2017 nr 0, poz. 928).

5. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie *udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytku wpisanym Na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków* (Dz.U. 2017 poz. 1674).

6. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 września 2017 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020* (Dz.U. 2017 nr 0, poz. 1800)

Inne ustawy, w których porusza się kwestię ochrony dziedzictwa kulturowego.

Uzupełnieniem treści ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* są zapisy w innych ustawach i rozporządzeniach, związane tematycznie z zagadnieniami ochrony dziedzictwa, zarówno materialnego jak i duchowego. Całość stanowi kompleksową regulację prawną tej dziedziny życia.

W 2015 r. weszła w życie długo oczekiwana tzw. „**ustawa krajobrazowa**”³³, dająca władzom samorządowym kolejne instrumenty ułatwiające działania na rzecz zachowania historycznych krajobrazów kulturowych i wnosząca istotne zmiany w zapisach kilku ustaw odnoszących się w sposób bezpośredni lub pośredni do problematyki ochrony dziedzictwa³⁴.

Dokument wprowadza konieczność przeprowadzenia na poziomie regionalnym tzw. „audytów krajobrazowych”³⁵, których istotnym celem jest zdefiniowanie obszarów krajobrazów priorytetowych. Przez **pojęcie krajobrazu priorytetowego**³⁶ należy rozumieć krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe i, jako taki, wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania. Sejmik województwa ma możliwość ustalania norm i wytycznych dotyczących wysokości i kształtu budynków, stosowania miejscowych materiałów budowlanych, bądź form tradycyjnej architektury dla obiektów powstających na terenach cennych pod względem kulturowym. Na poziomie lokalnym ustawa daje samorządom gminnym możliwość uchwalenia „uchwał krajobrazowych” w randze prawa miejscowego, wprowadzających lokalny „kodeks reklamowy”³⁷, w którym określone zostaną, m.in. zasady sytuowania nośników reklam, pobierania opłat reklamowych oraz nakładania kar za niestosowanie się do przepisów miejscowych, łącznie z usunięciem reklam. Przepisy ustawy stwarzają szansę na uporządkowanie i opanowanie chaosu informacyjnego w przestrzeni publicznej, likwidację natłoku reklam oraz zachowanie walorów kulturowych i architektonicznych regionów.

Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego została uwzględniona również w innych aktach prawnych, m.in.:

1. ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (t.j. Dz.U. 2020 r., poz. 1333);
2. ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 65);
3. ustawa z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 293);
4. ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1219);
5. ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 55);

³³ Ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. *o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.*

³⁴ Zmiany dotyczą następujących ustaw: *o postępowaniu egzekucyjnym w administracji*; z dnia 17 czerwca 1966 r., *Kodeks wykroczeń*, z dnia 20 maja 1971 r.; *o drogach publicznych*, z dnia 21 marca 1985 r.; *o podatkach i opłatach lokalnych*, z dnia 12 stycznia 1991 r.; *Prawo budowlane*, z dnia 7 lipca 1994 r.; *Prawo ochrony środowiska*, z dnia 27 kwietnia 2001 r.; *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, z dnia 27 marca 2003 r.; *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, z dnia 23 lipca 2003 r.; *o ochronie przyrody*, z dnia 16 kwietnia 2004 r.; *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, z dnia 3 października 2008 r.

³⁵ Ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. *o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu*, art.6; audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na całym obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne oraz dokonuje oceny ich wartości.

³⁶ Ibidem art. 7 pkt 1): definicje pojęć: reklama, tablica reklamowa, urządzenie reklamowe, krajobraz, krajobraz priorytetowy.

³⁷ Ibidem, art. 7 pkt 5.

6. ustawa z dnia 25 października 1991 *o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 194);
7. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 688);
8. ustawa z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 283);
9. ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. *o muzeach* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 902);
10. ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. *o bibliotekach* (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1479);
11. ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. *o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 164);
12. ustawa z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 713);
13. ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. *o podatkach i opłatach lokalnych* (t.j. Dz. U. z 2019 poz. 1170);
14. ustawa z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 6);
15. rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 26 sierpnia 2003 r. *w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego* (Dz.U. z 2003 r. Nr 164, poz. 1587);
16. rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 28 kwietnia 2004 r. *w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy* (Dz.U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233);
17. rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 26 sierpnia 2003 *w sprawie sposobu ustalania wymagań dotyczących nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego* (Dz.U. z 2003 r. Nr 164, poz. 1588).

Dziedzictwo niematerialne. Dziedzictwo kulturowe każdego narodu to nie tylko materialne świadectwa jego przeszłości i cuda przyrodnicze, ale również idee niematerialne, które tworzą naszą zbiorową pamięć. Jeśli kultura materialna podtrzymuje tożsamość narodu, to dziedzictwo duchowe tworzy ją, kształtuje, wzbogaca i pobudza do materialnego wyrażania. Termin dziedzictwa niematerialnego zawiera w sobie wszystkie przekazane nam przez przodków, nieuchwytnie przejawy tego, co tworzy naszą grupową, narodową, etniczną bądź religijną tożsamość. Są to więc odziedziczone po przeszłych pokoleniach praktyki, wiedza, wyobrażenia, idee i wartości, umiejętności, przekazy. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.

Ratyfikowana przez Polskę Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego³⁸ nakłada na Państwa–Strony obowiązek inwentaryzacji przejawów tego dziedzictwa znajdujących się na ich terytoriach zgodnie z zaleceniami i standardami Konwencji. Dziedzictwo niematerialne zagrożone jest bowiem przez liczne zjawiska pojawiające się we współczesnym świecie. Wśród tych zjawisk należy wymienić: globalizację, migracje ludności, postępujący proces urbanizacji i industrializacji, osłabienie więzi międzypokoleniowych, nadmierny ruch turystyczny.

Kluczowym celem Konwencji UNESCO z 2003 r. jest ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Dokument nakłada na Państwa–Strony obowiązek: identyfikacji, dokumentacji, badania, zachowania, zabezpieczenia, promowania i przekazywanie, w szczególności przez edukację, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się między innymi w pięciu wyodrębnionych przez UNESCO obszernych domenach. Działający przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Zespół ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego przystosował domeny do specyfiki polskiej tak, aby odzwierciedlały fenomeny istniejące na terenie naszego kraju.

1. Tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego (przysłowia, zagadki, opowieści, rymowanki, legendy, mity, poematy i pieśni epickie, zaklęcia, modlitwy, śpiewy, recytacje, wyliczanki, przedstawienia dramatyczne, bajki, przysłowia,

³⁸ Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003.

oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamenty pogrzebowe oraz zawołania pasterskie i handlowe).

2. Sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne (muzykę wokálną i instrumentalną, taniec, teatr, pantomimę, poezję śpiewaną, widowiska religijne, karnawałowe i doroczne).

3. Praktyki społeczno-kulturowe (Zwyczajaje, rytuały i obrzędy świąteczne religijne i świeckie: chrzciny, wesela, pogrzeby; ceremoniały lokalne i środowiskowe; zwyczajaje odpustowe i pielgrzymki; gry i zabawy; folklor dziecięcy)

4. Wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata (np.: meteorologia ludowa; wiedza i praktyki dotyczące przyrody, tradycyjne sposoby leczenia, zamawiania miłosne)

5. Wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym (Rzemiosło i rękodzieło tradycyjne, dotyczy przede wszystkim umiejętności i wiedzy, których rzemiosło to wymaga, a nie samych wykonanych produktów).

Przejawem działań ochronnych w naszym kraju jest **Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego**, która ma charakter informacyjny i stanowi realizację wymogu Konwencji poprzez dokumentację żywego narodowego dziedzictwa niematerialnego. Lista jest spisem przejawów w przyszłości będzie stanowiła podstawę do formułowania wniosków o zamieszczenie elementów dziedzictwa z terenu naszego Kraju na międzynarodowych listach prowadzonych w ramach Konwencji przez UNESCO. Zawiera opis zamieszczonych na niej zjawisk, ich rys historyczny, informacje o miejscu występowania, znaczeniu dla praktykujących je społeczności, a także materiały fotograficzne. Krajową listę prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa.

Wszystkie środowiska związane z praktykowaniem tradycji, zwyczajów, obyczajów, wykonywaniem tradycyjnego rzemiosła i rękodzieła, kultywujące pamięć historyczną, przechowujące wiedzę tradycyjną i wierzenia, zajmujące się tradycjami muzycznymi, widowiskowymi, językowymi i wszelkimi innymi przejawami usankcjonowanej tradycją działalności człowieka mogą zgłaszać tego typu zjawiska do wpisu na Listę.

Kryteria wpisu na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego:

1. Element jest zgodny z definicją niematerialnego dziedzictwa kulturowego Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (art. 2 pkt 1 i 2 Konwencji).

2. Element jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i stale odtwarzany przez wspólnoty i grupy, które uznają go za część swojego dziedzictwa.

3. Opracowano plan ochrony służący zabezpieczeniu elementu i podtrzymaniu jego żywotności.

4. Element został zgłoszony do wpisu przy jak najszerszym możliwym udziale i zaangażowaniu zainteresowanej wspólnoty, grupy, a w niektórych przypadkach także jednostek, które tworzą, utrzymują i przekazują dany element dziedzictwa niematerialnego oraz za ich uprzednią świadomą zgodą.

Polska Krajowa lista dziedzictwa niematerialnego liczy chwili obecnej 41 pozycji, wśród których znaleźć można także zwyczajaje, obrzędy i umiejętności typowe dla Opolszczyzny: kroszonkarstwo, „Wodzenie niedźwiedzia”, „Babski comber”.

Na stronie internetowej przygotowanej przez Narodowy Instytut Dziedzictwa³⁹ odnaleźć można informacje na temat domen dziedzictwa niematerialnego, trybu zgłaszania wniosków oraz krajową listę, a także zapoznać się z zagrożeniami i metodami przeciwdziałania zanikaniu tych elementów dziedzictwa.

Planowanie przestrzenne. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawiera istotne uregulowania dotyczące zagospodarowania przestrzennego terenów. Dbanie o ład przestrzenny jest zadaniem samorządów⁴⁰, które wraz z przepisami ustawy, w art. 19, otrzymały wytyczne dla opracowania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych

³⁹ niematerialne.nid.pl

⁴⁰ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 596 z późn. zm.); ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 595 z późn. zm.); ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm.).

planów zagospodarowania przestrzennego. Tak więc w studiach i planach miejscowych uwzględnia się ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

Ochrona zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w GEZ obowiązuje również przy wydawaniu decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W uchwałach określających zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, oprócz wymienionych wyżej obiektów rejestrowych i obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, uwzględnia się również wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

Przy opracowywaniu studiów i planów uwzględnia się ustalenia, które zostały zapisane w gminnym programie opieki nad zabytkami, jeśli gmina taki posiada. A gdy zachodzi potrzeba, w dokumentach tych ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Służby konserwatorskie właściwe dla danej gminy, zobowiązane są do wydania wniosków konserwatorskich zarówno do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jak również miejscowych planów. Celem tych wniosków jest umożliwienie samorządom realizacji obowiązku wprowadzenia do opracowań planistycznych zasad ochrony wartości zabytkowych obiektów i obszarów znajdujących się na obszarze działania tego samorządu.

II.3. ZADANIA I KOMPETENCJE ORGANÓW GMINY W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Państwo realizuje swoje obowiązki względem zabytków między innymi za pośrednictwem organów samorządowych różnego szczebla. W tym względzie władzom gminy przypisana została istotna rola w kreowaniu ochrony dziedzictwa kulturowego na podległym terenie. Gminy z jednej strony są właścicielem dóbr kultury materialnej, z drugiej strony dysponują aparatem administracyjnym umożliwiającym prowadzenie właściwej polityki względem tej sfery życia publicznego.

Zakres działania i zadania samorządu gminnego w kwestii ochrony dziedzictwa kulturowego określają ustawy: *o samorządzie gminnym*, *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*⁴¹ oraz tzw. „*ustawa krajobrazowa*”⁴².

Prerogatywy, jakie zapewniła władzom samorządowym ustawa *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* stwarzają duże możliwości aktywnego i kompleksowego kreowania polityki ochrony dziedzictwa kulturowego gminy:

po pierwsze – w gestii władz gminnych pozostają dwie spośród pięciu form ochrony prawnej zabytków, a mianowicie: **inicjatywa utworzenia parku kulturowego** oraz **wprowadzenia stref chronionych pod względem konserwatorskim do opracowań planistycznych**;

po drugie – samorząd gminny otrzymał **możliwość udzielania dotacji** na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w uchwale podjętej przez organ stanowiący gminy. Zakres prac podlegających dotacjom i zasady ich udzielania określono szczegółowo w art. 77 i 78 Ustawy. Obejmuje on szeroki wachlarz działań ratunkowych, rewaloryzatorskich i zabezpieczających.

Gminy mające w swoim posiadaniu obiekty zabytkowe, zobowiązane są do opieki nad nimi, tzn. utrzymywania ich we właściwym stanie, prowadzenia prac konserwatorskich i restauratorskich, inicjowania badań naukowych i dokumentacyjnych oraz popularyzowania ich roli w lokalnej społeczności.

W Ustawie duży nacisk kładzie się także na **działalność edukacyjną i popularyzatorską** promującą lokalną kulturę oraz materialne i niematerialne przejawy życia poprzednich pokoleń.

⁴¹ Ustawa: art. 16 – 20; art. 87; art. 81; art. 22 ust. 4, 5; art. 96 ust. 2.

⁴² Ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. *o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu*.

Edukacja powinna objąć jak najszersze kręgi społeczne i w następstwie wzmóc świadomość i tożsamość kulturową lokalnych społeczności. Ustawodawca zobowiązuje także władze samorządowe do **działań zwiększających atrakcyjność obiektów zabytkowych**, co sprzyja rozwojowi turystyki, która w wielu regionach ma szansę stać się alternatywą dla tradycyjnych gałęzi gospodarki.

Z kolei, dzięki przepisom „ustawy krajobrazowej” samorzady gminne zyskują konkretne narzędzie, pozwalające na egzekwowanie porządku "reklamowego" na swoim terenie⁴³.

⁴³ Ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu art.7 pkt 5) wprowadza, m.in. zmiany w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199 i 443), ustanawiające gminy decydującym w sprawie ustalania w formie uchwały zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane.

III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Ochrona zabytków i opieka nad nimi stanowi jedno z zadań własnych samorządów. Obowiązek ustawowy w tym względzie określają ustawy o samorządzie gminnym⁴⁴, powiatowym i wojewódzkim. Władze samorządowe prowadzą politykę ochrony dziedzictwa kulturowego na swoim terenie w oparciu o wytyczne państwa, zawarte w dokumentach strategicznych opracowanych na poziomie krajowym.

III.1. POLITYKA PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Obowiązek cyklicznego opracowywania programów opieki nad zabytkami spoczywa na władzach samorządowych wszystkich szczebli. Przepis dotyczy także Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który jako organ odpowiedzialny za politykę państwa w kwestii ochrony zabytków, opracował „Krajowy program opieki nad zabytkami na lata 2019–2022”.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. 13 września, weszły w życie postanowienia *Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022*⁴⁵, który jest następcą poprzedniego programu obejmującego lata 2014–2017.

Głównym pozytywnym aspektem poprzedniego programu była zmiana filozofii działania w sferze ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Dokument wprowadził zmianę jakościową, która polega na zapoczątkowaniu planowania strategicznego na poziomie centralnym w tym obszarze. Dzięki temu rozwiązaniu udało się zmienić planowanie, na wykraczające poza jednoroczną perspektywę budżetową i umożliwiające docelowo wyznaczanie precyzyjnie określonych i uzasadnionych celów, oraz bieżącą weryfikację rezultatów i korygowanie uprzednio tworzonych planów w dziedzinie ochrony zabytków.

Aktualny dokument precyzuje cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w latach 2019–2022, określa warunki i sposób finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji.

Głównym celem *Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022* jest **stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.**

W ramach tego założenia, sprecyzowano trzy cele szczególne:

1. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego: wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym i centralnym.
2. Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami: wsparcie merytoryczne i podnoszenie poziomu bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.
3. Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego: upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości, tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Dla każdego z celów szczególnych wyznaczono kierunki działania, które m.in. zawierają następujące zadania:

- szkolenia dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego i pracowników służb konserwatorskich, m. in. w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym;
- konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programu opieki nad zabytkami;
- powołanie Centrum Architektury Drewnianej, którego podstawowym celem będzie dostarczanie wiedzy dotyczącej zasad konserwacji zabytków drewnianych właścicielom, opiekunom a rzemieślnikom zaangażowanym w opiekę nad tego rodzaju obiektami;
- podniesienie bezpieczeństwa zabytków poprzez współpracę z właściwymi służbami;

⁴⁴ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 713).

⁴⁵ Uchwała nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.; publikacja Monitorze Polskim – M.P.2019.808.

- kampania społeczno-edukacyjna w mediach, uwzględniająca aspekt profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób niepełnosprawnych;
- program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Program będzie finansowany ze środków budżetu państwa, z części 24 – „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” na łączną kwotę **25 617 089 zł.** w całym okresie jego trwania. Podmiotem wiodącym i koordynującym działania w ramach realizacji programu jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Narodowy Instytut Dziedzictwa⁴⁶ to narodowa instytucja kultury podległa Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jej misją jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa poprzez gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wyznaczanie standardów ich ochrony i konserwacji oraz kształtowanie świadomości społecznej w celu zachowania dziedzictwa kulturowego Polski dla przyszłych pokoleń. Instytut powołany został do życia 1 stycznia 2011 jako prawny następcą Ośrodka Dokumentacji Zabytków przekształconego w Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków. Stanowi merytoryczne zaplecze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków oraz wojewódzkich konserwatorów zabytków. NID realizuje następujące zadania:

1. Gromadzi i zarządza zasobem dokumentacji rejestru zabytków i krajowej ewidencji zabytków.
2. Ewidencjonuje badania archeologiczne realizowane na terenie kraju.
3. Monitoruje stan zachowania i ocenia stan wartości zasobu dziedzictwa, a także monitoruje i analizuje zagrożenia dla dziedzictwa i wypracowuje metody przeciwdziałania tym zagrożeniom.
4. Buduje i rozwija ogólnopolską geoprzestrzenną bazę danych o zabytkach (m.in. prowadzi portal zabytek.pl).
5. Realizuje zadania wynikające z powierzonej funkcji Centrum Kompetencji w ramach programu wieloletniego "KULTURA +" w zakresie digitalizacji zabytków.
6. Gromadzi, opracowuje i archiwizuje zbiory naukowe związane z ochroną dziedzictwa oraz je digitalizuje i upowszechnia.
7. Publikuje i upowszechnia wyniki badań naukowych, prac projektowych i konserwatorskich oraz inne wydawnictwa z zakresu ochrony dziedzictwa.
8. Realizuje specjalistyczne programy szkoleniowe i informacyjne na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami.
9. Wydaje opinie i ekspertyzy dotyczące działań przy zabytkach na rzecz organów administracji publicznej.
10. Tworzy i upowszechnia standardy dokumentacji, badań i konserwacji zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych.
11. Koordynuje procedurę występowania z wnioskiem o uznanie przez Prezydenta RP zabytku nieruchomego za „Pomnik Historii”, oraz prowadzi monitoring miejsc i obiektów uznanych za pomniki historii.
12. Podejmuje współpracę z właścicielami i zarządcami zabytków na rzecz właściwego zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego oraz promuje zasady opieki nad zabytkami.
13. Zajmuje się ewaluacją i doskonaleniem systemu ochrony oraz ewidencji dziedzictwa materialnego i niematerialnego.
14. Realizuje w zakresie powierzonym przez ministra zadania wynikające z porozumień, konwencji i innych dokumentów ratyfikowanych przez Polskę związanych z ochroną i opieką nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym (w NID działa Ośrodek ds. światowego dziedzictwa odpowiadający za koordynację procedury składania wniosków na Listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz zespół ds. dziedzictwa niematerialnego zajmujący się obsługą Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego).

⁴⁶ Aktualne informacje na temat ochrony dziedzictwa kulturowego i szeroko zakrojonej działalności NID, obejmującej edukację, propagowanie i upowszechnianie problematyki związanej z dziedzictwem kulturowym, można znaleźć na stronach internetowych instytutu: www.nid.pl.

15. Realizuje programy społeczne w zakresie edukacji na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem materialnymi i niematerialnym (m.in. kampania społeczna "Krajobraz mojego miasta", Europejskie Dni Dziedzictwa, Ogólnopolski Konkurs Filmowy "Zabytkomania", program własny "Wspólnie dla dziedzictwa").
16. Organizuje i prowadzi inne prace związane z ochroną i dziedzictwa kulturowego na zlecenie ministra i generalnego konserwatora zabytków (m.in. program "Ochrona zabytków archeologicznych", dotacje na badania archeologiczne poprzedzające inwestycje).

III.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z PROGRAMAMI I DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Izbicko, nawiązuje do założeń wytyczających kierunki rozwoju województwa opolskiego, które sprecyzowane zostały w wojewódzkich programach rozwojowych.

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do roku 2020⁴⁷. Od końca 2018 r. trwają prace nad strategią rozwoju Opolszczyzny do roku 2030, która powinna zostać przyjęta do końca bieżącego roku. W czasie oczekiwania na nowy dokument, władze samorządowe opierają się na wytycznych obowiązującej wciąż Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku. Wiele z nich znajdzie kontynuację w nowym dokumencie.

Niezaprzeczalnym atutem Opolszczyzny jest jej wielokulturowe środowisko stanowiące konglomerat, który wytworzył się w wyniku wielowiekowej konfrontacji i przenikania się różnych wpływów kulturowych, politycznych i gospodarczych. Ta ukształtowana historycznie wielokulturowość stanowi wyrazistą część wizerunku regionu. Wyraża się ona dziś bogactwem dziedzictwa kulturowego i różnorodnością przejawów kultury, co jest jednym z głównych wyróżników regionu i decyduje o silnej regionalnej tożsamości jego mieszkańców.

Jednym z pryncypiów długoterminowo rozumianej strategii rozwojowej jest zwiększanie atrakcyjności i konkurencyjności województwa opolskiego, czemu służy także wzrost jakości produktów turystycznych i kulturalnych. Samorządy podejmują zatem działania zmierzające do rozszerzenia oferty turystyczno-kulturalnej poprzez modernizację, rozbudowę i propagowanie obiektów dziedzictwa kulturowego. Wiąże się z tym, np.: zwiększanie liczby szlaków turystycznych oraz rozwijanie bazy noclegowej, usługowej i rekreacyjnej, wspieranie pozarolniczej aktywności gospodarczej i inicjatyw lokalnych. Temu celowi sprzyjać też powinna poprawa jakości środowiska, co wiąże się z kształtowaniem systemu przyrodniczego, ochroną krajobrazu i bioróżnorodności. Istotnym czynnikiem służącym wzrostowi funkcjonalności i atrakcyjności otoczenia jest poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich

Kształtowanie sfer turystycznej, kulturalnej i sportowej, które podnoszą wartość przestrzeni publicznej i wpływają na tzw. atrakcyjność otoczenia biznesu, łączy się z koniecznością szerokiej promocji wydarzeń organizowanych w regionie oraz ze zwiększeniem dostępności do nowoczesnej infrastruktury.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014–2020⁴⁸ jest dokumentem programowym określającym obszary działań, jakie organy wojewódzkie podejmują na rzecz wspierania rozwoju regionu. W związku z oczekiwaniem na przyjęcie nowej strategii rozwoju województwa do roku 2030, władze samorządowe Opolszczyzny w dalszym ciągu kierują się wytycznymi zawartymi w RPO WO na lata 2014–2020.

⁴⁷ przyjęta uchwałą nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r.

⁴⁸ Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, uchwalony przez Zarząd Województwa Opolskiego, opublikowany został w grudniu 2014 r.; 8 marca 2016 r. Zarząd Województwa Opolskiego przyjął uchwałą nr 1781/2016 *Szczegółowy opis osi priorytetowych RPO WO 2014-2020*.

Przypomnieć należy, że formuła jednej z osi priorytetowych aktualnego wciąż RPO WO, brzmi: „OCHRONA ŚRODOWISKA, DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I NATURALNEGO”. W jej ramach położono nacisk na zwiększoną dostępność do zasobów kulturowych regionu, wskazując na niedostateczny stan techniczny wielu obiektów i brak skutecznej informacji na temat dziedzictwa i przedsięwzięć kulturalnych.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego⁴⁹ to podstawowe narzędzie, które służy kształtowaniu polityki przestrzennej regionu. Określa kierunki i priorytety rozwojowe środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego w powiązaniu ze strategicznymi kierunkami rozwoju społecznego i gospodarczego. W odniesieniu do kwestii środowiska kulturowego zwrócono uwagę na **zasadę budowania tożsamości regionalnej poprzez zachowanie dziedzictwa kulturowego** – polegająca na pielęgnowaniu tradycji kulturowych regionu, dbaniu o materialną spuściznę historyczną, eksponowaniu krajobrazu kulturowego i przyrodniczego i zacieśnieniu więzi społeczności lokalnych.

Aktualne kierunki polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego obejmują:

- o **zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego** (ochronę i przywracanie wartości dziedzictwa materialnego o wyrazistej tożsamości, eksponowanie w strukturze przestrzennej najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu, podniesienie rangi obiektów o wysokich walorach historycznych, architektonicznych i kulturowych, ochronę i kształtowanie struktur przestrzennych historycznych miast i wsi poprzez ochronę panoram i eksponowanie w sylwetkach miejscowości dominant architektonicznych, kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca, kształtowanie i ochronę krajobrazów kulturowych zachowujących tożsamość i walory tradycyjnego krajobrazu wiejskiego, ochronę dziedzictwa archeologicznego, zachowanie różnorodności kulturowej regionu, popularyzację i zwiększanie dostępności do zasobów dziedzictwa, w tym wprowadzanie nowych form zwiedzania zabytków, wykorzystanie nowych technologii);
- o **umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego** (wykorzystanie sieci miast historycznych oraz atrakcji krajobrazowo-architektonicznych dla wyznaczania szlaków turystyki kulturowej, adaptację obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji, kreowanie produktów turystyki kulturowej w oparciu o tradycje historyczne, zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową w celach dydaktycznych, naukowych i turystycznych, tworzenie platform współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej w zakresie zachowania i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki kulturowej);
- o **kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego** (zasada ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego – kontynuacja rewitalizacji historycznych zespołów staromiejskich i układów wiejskich, odnowa zabytkowych zespołów wraz z adaptowaniem do nowych funkcji, rozwój nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym systemu pomników historii i parków kulturowych).

Dla realizacji tych kierunków sprecyzowano następujące zasady:

- 1) poszanowania dla wartości zasobu kulturowego struktur zurbanizowanych;
- 2) podporządkowania działań inwestycyjnych w historycznych terenach zurbanizowanych i ich otoczeniu ochronie wartości zasobu i jego ekspozycji;
- 3) harmonizowania zabudowy i zagospodarowania w otoczeniu obiektów zachowanego dziedzictwa kulturowego z cechami architektoniczno – urbanistycznymi tych obiektów;

⁴⁹ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego - Uchwała Nr VI/54/2019 (publ. Dz. Urz. Woj. Opolskiego z 2019 r., poz. 1798 z dnia 14 maja 2019 r.).

- 4) porządkowania zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych (eliminowanie obiektów niezgodnych z charakterem obszaru zabytkowego);
- 5) zwiększania dostępności do zabytków dla mieszkańców, turystów i inwestorów;
- 6) podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020–2023.⁵⁰ Program zawiera diagnozę zasobu ilościowego i jakościowego dziedzictwa kulturowego Opolszczyzny w obszarach dziedzictwa materialnego, naturalnego oraz niematerialnego. Wg niej, województwo opolskie mimo najmniejszej powierzchni, jest regionem obfitującym w obiekty dziedzictwa (wojewódzka ewidencja zabytków obejmuje 25 tys. zabytków nieruchomych). Jednocześnie niestety, zasób ten jest mocno zagrożony utratą wartości zabytkowych.

W oparciu o diagnozę sformułowano misję i założenia programowe w postaci celów, kierunków

i zadań, które samorząd województwa wdroży i będzie realizował w najbliższych latach w celu poprawy stanu zachowania zasobu zabytkowego i wykorzystania dziedzictwa kulturowego w obszarze społeczno-gospodarczym.

CEL STRATEGICZNY I: SKUTECZNA OCHRONA I OPIEKA NAD REGIONALNYM DZIEDZICTWEM KULTUROWYM.

Priorytety:

- 1) utrzymanie i poprawa stanu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego;
- 2) badanie, dokumentowanie i monitoring zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego;
- 3) ochrona krajobrazu regionu uwzględniającego wartości kulturowe i przyrodnicze;
- 4) profesjonalna i nowoczesna ochrona i zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego

CEL STRATEGICZNY II: – ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ŹRÓDŁO TOŻSAMOŚCI I WYZNACZANIA KIERUNKÓW ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Priorytety:

- 1) zachowanie wielokulturowości regionu oraz tożsamości lokalnej i regionalnej;
- 2) rozwijanie współpracy regionalnej i integracji w obszarze dziedzictwa kulturowego;
- 3) edukacja na rzecz aktywnej odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe;
- 4) świadome wykorzystywanie walorów dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionu.

⁵⁰ Uchwała Nr XX/190/2020 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020 - 2023

IV. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Treści zawarte w *Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Izbicko na lata 2020–2023* korespondują z wytycznymi zawartymi w innych opracowaniach i dokumentach gminnych, co stwarza warunki do integrowania działań i prowadzenia przez władze samorządowe polityki zrównoważonego rozwoju.

IV.1. DOKUMENTY O CHARAKTERZE STRATEGICZNYM I PROGRAMOWYM

Strategia Rozwoju Gminy Izbicko⁵¹. Już we wstępie do dokumentu podkreślono rolę wielokulturowego dziedzictwa gminy w kształtowaniu świadomości jej mieszkańców, jako ludzi otwartych, tolerancyjnych i odpowiedzialnych. A w analizie mocnych i słabych stron Gminy, wśród tych pierwszych wymieniono właśnie wielokulturowe i wielonarodowe społeczeństwo oraz poszanowanie wartości kulturowych i tradycji niezależnie od pochodzenia. Strategia przedstawia propozycje działań służących poprawie warunków życia mieszkańców we wszystkich aspektach życia, także tych związanych z dziedzictwem kulturowym.

Strategia nakreśliła wizję rozwoju Gminy opartą na czterech składnikach, z których czwarty określa mieszkańców gminy jako „*otwartą, wielonarodową i wielokulturową społeczność, bogatą dzięki różnorodnej tradycji*”.

Dokument przedstawia również propozycje działań służących eliminacji zagrożeń, do których zaliczono, m.in. zanik zainteresowań tradycjami i kulturą lokalną na rzecz kultury masowej. Remedium na to ma być działalność grup tematycznych, zrzeszeń, klubów, rozwój i aktywna działalność izb tradycji, którą należy objąć wszystkich mieszkańców Gminy, także tych najmłodszych. Wśród działań mających zaktywizować społeczność gminy i przywrócić zaangażowanie i zainteresowanie bogatą historią i dziedzictwem kulturowym „małej ojczyzny” znalazły się:

- w sferze edukacji i kultury: pielęgnowanie tradycji polskich i śląskich, zachowanie i zarządzanie stanem posiadania obiektów kultury materialnej gminy, gromadzenie dorobku intelektualnego kulturalnego, materialnego mieszkańców, ochrona od zapomnienia tradycji, obrzędów i zwyczajów, wydawanie periodyku o gminie i problemach jej mieszkańców, integracja kultury różnych nacji, promowanie patronatu nad imprezami kulturalnymi.
- w sferze turystyki i rekreacji: połączenie istniejących i nowo powstających szlaków turystycznych ze szlakami wyznaczonymi poza obrębem Gminy Izbicko, tworzenie ścieżek rowerowych, promocja walorów agroturystycznych gminy, utworzenie chronionego obszaru leśno-stawowego Utrata.

Plany odnowy miejscowości. Od roku 1997 działa opolski Program Odnowy Wsi. Jest największym i najdłużej działającym w Polsce regionalnym programem aktywizacji społeczności lokalnych. W ramach programu, po raz pierwszy w kraju wdrożono metodykę budowania strategii rozwoju na poziomie sołectwa.

W pracach programowych biorą udział następujące sołectwa Gminy Izbicko⁵²:

Sołectwo	Rok przystąpienia
Krośnica	1999
Siedlec	1999
Izbicko	2001
Otmice	2003
Borycz	2007
Grabów	2007
Poznowice	2007
Sprzęcice	2007

⁵¹ dokument został przyjęty uchwałą Nr XIV.85.2015 Rady Gminy Izbicko z dnia 29 grudnia 2015 r.

⁵² <http://archiwum.izbicko.pl/55/gmina-izbicko-w-odnowie-wsi.html>

Efektom przystąpienia do programu jest powstanie planów odnowy miejscowości, w których porusza się także kwestie związane z lokalnym dziedzictwem kulturowym. Plany opracowano dla czterech sołectw: Izbicka, Krośnicy, Boryczy i Poznowic⁵³. Choć nieaktualne już dziś, jeśli chodzi o konkretne przedsięwzięcia, kreślą jednak główne kierunki rozwoju miejscowości. Plany zawierają ich społeczną i gospodarczą charakterystykę, przedstawiają infrastrukturę, historię i zasoby kulturowe, analizują mocne i słabe strony, w końcu – definiują wizję rozwojową. W planowaniu kładzie się nacisk na działania związane z zachowaniem lokalnych tradycji i zwyczajów i na rewitalizację obiektów sakralnych: kościołów i kapliczek, stanowiących do dziś główne elementy integrujące społeczność wiejską, stanowiące o jej tożsamości.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Izbicko na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024.⁵⁴ Program Ochrony Środowiska w rozdziale traktującym o ochronie zasobów naturalnych uwzględnia potrzebę ochrony krajobrazu, podkreślając oprócz walorów przyrodniczych, także wartości kulturowe chronionych obszarów i wskazując na, nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczny regionu.

Program wzmiankuje obszary o szczególnych walorach przyrodniczych które położone są na terenie Gminy Izbicko. Na pierwszym miejscu wymieniony został najcenniejszy z nich – **Park Krajobrazowy „Góra Św. Anny”** o statusie **pomnika historii**. W następnej kolejności wspomina się **obszar chronionego krajobrazu – Lasy Stobrawsko-Turawskie** oraz **Obszar Natura 2000 „Kamień Śląski”**. Na terenie Gminy Izbicko ustanowiono również 2 **pomniki przyrody**. Są to: dąb szypułkowy i wiąz szypułkowy⁵⁵, oba zlokalizowane w Izbicku, w kompleksie pałacowo-parkowym.

IV.2. OPRACOWANIA WYZNACZAJĄCE KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego⁵⁶. W rozdziałach Studium poświęconych środowisku kulturowemu, w sposób wyczerpujący i szczegółowy omówiono zasób dziedzictwa kulturowego gminy i poszczególnych sołectw. Autorzy w przejrzystej formie tabelarycznej przedstawili obiekty zabytkowe i elementy krajobrazu kulturowego objęte różnymi formami ochrony prawnej oraz inne obiekty, z różnych względów znaczące dla historii i kultury każdej miejscowości wchodzącej w skład gminy: stanowiska archeologiczne, zespoły urbanistyczne i ruralistyczne, zabytki architektury i budownictwa, zabytkowe zespoły architektoniczne, zabytki przemysłu i techniki, zabytkowe zespoły i elementy zieleni kształtowanej, przydrożne rzeźby, krzyże i kapliczki niekubaturowe oraz miejsca pamięci narodowej, które zostały ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, w wersji z 2007 r.⁵⁷

W części Studium poświęconej kierunkom zagospodarowania stwierdzono, że rozwój gminy zakłada utrzymanie istniejącej struktury morfogenetycznej poszczególnych jednostek osadniczych, przy równoczesnym podnoszeniu standardów zamieszkiwania. Dla osiągnięcia złożonych celów rozwoju przestrzennego gminy Izbicko przyjęto następujące kierunki działań, m.in.:

- 1) zapewnienie „rozwoju wewnętrznego” w obszarze gminy Izbicko, poprzez kształtowanie struktury osadniczej, zharmonizowanej ze środowiskiem przyrodniczym;
- 2) wzmacnianie roli przestrzeni publicznych o znaczeniu lokalnym, działania planistyczne ukierunkowane na kreowanie przestrzeni lokalnych w tradycyjnych „centrach” wsi;
- 3) kształtowanie współczesnej zabudowy w nawiązaniu do istniejącej zabytkowej struktury wsi;
- 4) rozwój tradycyjnych dla gminy kierunków gospodarki rolnej;
- 5) wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy dla potrzeb turystyki, sportów kwalifikowanych, terenów zabudowy turystycznej; wyznaczanie tras turystyki

⁵³ dokumenty, które opracowano w roku 2008 i 2009 (Poznowice), obejmowały okres do roku 2015 i 2016 (w przypadku Poznowic)

⁵⁴ dokument został przyjęty uchwałą Radą Gminy Izbicko nr XXXIX.221.2018 z dnia 26 lutego 2018 r.

⁵⁵ błąd w określeniu: oba pomniki przyrody to dęby: szypułkowy i bezszypułkowy, przy czym do dziś przetrwał tylko dąb bezszypułkowy

⁵⁶ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Izbicko., Izbicko 2015, zostało przyjęte uchwałą Nr IV.21.2015 Rady Gminy Izbicko z dn. 26 stycznia 2015 r.

⁵⁷ autorzy studium też zamieścili uwagę, że część z obiektów ujętych w GEZ 2007, nie prezentuje wartości wystarczających do objęcia ich indywidualną ochroną konserwatorską

- pieszej, rowerowej, innej, podniesienie standardów wyposażenia terenów sportowo-rekreacyjnych;
- 6) ochrona wartości kulturowych i przyrodniczych, ich racjonalne wykorzystanie dla rozwoju społecznego i gospodarczego;
 - 7) wzmocnienie relacji przestrzennych i powiązań funkcjonalnych z gminami sąsiednimi dla korzystnego rozwoju społeczno – gospodarczego, w tym: utrzymanie ciągłości obszarów przyrodniczo wartościowych, terenów zieleni, utrzymanie ciągłości terenów i ścieżek rekreacyjnych, racjonalnie ich zagospodarowanie.

W dalszej części zdefiniowane zostały zasady polityki przestrzennej Gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

- konserwacja i rewaloryzacja obiektów i terenów zabytkowych,
- ochrona historycznego układu przestrzennego i komunikacyjnego poszczególnych jednostek osadniczych,
- ochrona terenów osadniczych przed niekontrolowaną pod względem estetyki architektonicznej, zabudową niedostosowaną do otoczenia,
- eliminowanie czynników degradujących układy historyczne jednostek osadniczych, równocześnie utrzymanie istniejącej zabudowy o wartości historycznej wraz z elementami zagospodarowania – układem przestrzennym i komunikacyjnym, zagospodarowanie obiektów opuszczonych;
- eksponowanie regionalnej odrębności obszaru gminy.

Dokument wyznacza **strefy ochrony konserwatorskiej** dla historycznych układów ruralistycznych, zachowanych w różnym stopniu w centralnych częściach wsi: Izbicko, Poznowice, Suchodaniec, Borycz, Krośnica, Siedlec, Sprzęcie, przypominając jednocześnie zakres ochrony stosowany w tych strefach: zachowanie historycznego układu komunikacyjnego i zasad zagospodarowania siedlisk, harmonizowanie nowej zabudowy z historyczną kompozycją przestrzenno-architektoniczną, nieeksponowanie elementów technicznego wyposażenia budynków, ograniczenia w zakresie umieszczania reklam lub innych tablic.

Autorzy Studium widzą potrzebę ochrony wartości krajobrazowych, jako głównego czynnika zachowania tożsamości gminy i przypominają, że w kompleksowej waloryzacji krajobrazu, przeprowadzonej przez Zespół Doradczy ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Wsi i Ochrony Wiejskiego Krajobrazu Opolszczyzny⁵⁸, uwzględniającej ukształtowanie terenu oraz nasycenie elementami przyrodniczymi i historycznymi, gmina Izbicko lokuje się w czołówce województwa opolskiego. Podkreślono konieczność zachowania walorów krajobrazowych, szczególnie w południowej i środkowej części gminy i zaproponowali uwypuklenie tej kwestii w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przez wyróżnienie panoram widokowych i stref ekspozycyjnych odpowiadających historycznym punktom widokowym, które wskazano na rysunku „Uwarunkowania rozwoju” w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Izbicko”.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Zapisy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy dotyczące ochrony dziedzictwa, krajobrazu kulturowego i zabytków realizuje się poprzez ustalenia ochrony wartości kulturowych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ustalenia takie posiadają status prawa miejscowego i, w świetle art. 7 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, stanowią formę ochrony prawnej zabytków.

Ustanowienie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obejmuje lokalne formy architektury, które reprezentowane są zazwyczaj przez obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, kompozycję przestrzenną o walorach zabytkowych wyznaczoną w ustanowionych w planie strefach ochrony konserwatorskiej, w tym obszary o szczególnych walorach krajobrazowych, wykluczonych z lokalizacji inwestycji, które mogą mieć negatywny wpływ na krajobraz itp. Wyznaczone w planie strefy ochrony konserwatorskiej powinny obejmować przede wszystkim ochronę historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego, zespołu budowlanego, ekspozycji zabytku lub historycznej panoramy, krajobrazu kulturowego, stanowiska archeologicznego

⁵⁸ zespół został powołany do życia zarządzeniem nr 138/09 Wojewody Opolskiego z dnia 19 sierpnia 2009 r.

i otoczenia zabytku⁵⁹. Plany miejscowe określają za pomocą zakazów i nakazów zasady postępowania wobec obiektów i obszarów chronionych.

Wprawdzie opracowywanie mpzp w obecnym stanie prawnym jest zadaniem fakultatywnym, jednakże istnieje obowiązek uchwalenia planu tam, gdzie wymagają tego przepisy odrębne. Taki przypadek dotyczy, m.in. parków kulturowych, które muszą mieć opracowane plany ochrony oraz mpzp. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w ramach procedury ich sporządzania są obligatoryjnie uzgadniane z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Obszar gminy Izbicko w większości pokryty jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. **Wpisanie obiektu zabytkowego lub innego elementu dziedzictwa kulturowego do mpzp jest formą ochrony prawnej obiektu.** Fakt ten niesie za sobą daleko idące konsekwencje, bowiem wszelkie prace podejmowane przy takim obiekcie muszą być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi **Krośnica i Borycz**⁶⁰ identyfikuje w Krośnicy jeden obiekt zabytkowy wpisany do rejestru zabytków – **kapliczkę z dzwonnica** (nr rej. zab. 1774/66

z 7.10.1966) oraz ustala ochronę konserwatorską dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Dla wymienionych obiektów zaleca się zachowanie lub przywrócenie: 1) historycznej bryły obiektu, kształtu i geometrii dachu; 2) wyglądu zewnętrznego otworów okiennych i drzwiowych oraz zewnętrznego zdobnictwa i detalu architektonicznego. Plan wyznacza również strefę ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego. Ochronie podlegają fragmenty ruralistycznych układów z elementami zagospodarowania przestrzennego, obejmujące kościół w Krośnicy i zachowaną zabudowę zagrodową w Krośnicy i Boryczy. Ochroną objęto również stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi **Izbicko i Grabów**⁶¹ wyznacza listy obiektów historycznych podlegających na mocy prawa przepisom ochrony dziedzictwa kulturowego. Łącznie, w Izbicku, przysiółku Utrata i w Grabowie odnotowano 155 obiektów architektury i budownictwa ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz 22 stanowiska archeologiczne, zaznaczając jednocześnie, że ewidencja podlega stałej weryfikacji i aktualizacji.

Mpzs dla wsi **Poznowice i Sprzęcice**⁶² wymienia obiekty zabytkowe objęte ochroną prawną na mocy wpisu do rejestru zabytków województwa opolskiego. Są to w **Poznowicach**:

— **kościół parafialny pw. św. Michała Archaniola** (nr rej. zab.: 880/64 z 15.06.1964)

— **moгиła rodziny powstańców śląskich Błania** na cmentarzu przykościelnym z 1921 r. (nr rej. zab.: 176/88 z 17.06.1988)

i w **Sprzęcicach**:

— **kaplica cmentarna** (nr rej. zab.: 1956/72 z 29.02.1972) oraz stanowisko archeologiczne osady i punktu osadniczego kultury łużyckiej (A-712/86)

Oprócz tego, w obu miejscowościach obejmuje się ochroną konserwatorską obiekty architektoniczne, ujęte w GEZ z 2007 r. W Poznowicach jest ich 32, w Sprzęcicach – 11.

Dla budynków i budowli ujętych w ewidencji określa się zasady ochrony konserwatorskiej: konieczność zachowania bryły, formy dachu, podziałów architektonicznych, rodzaju i typu otworów konstrukcyjnych i stolarki, wystroju i rodzaju materiału. Dopuszcza się adaptację poddasza budynków mieszkalnych na cele użytkowe, pod warunkiem zachowania formy dachu. Dopuszcza się również w uzasadnionych przypadkach (zły stan techniczny) rozbiórkę obiektów, po uprzednim wykonaniu dokumentacji historyczno-architektonicznej dla potrzeb archiwalnych.

⁵⁹ Wsparciem dla samorządów i sporządzających dokumenty planistyczne jest opracowany przez NID poradnik "Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego"; poradnik w formacie PDF dostępny na stronach Narodowego Instytutu Dziedzictwa – www.NID.pl.

⁶⁰ przyjęty uchwałą nr IV.19.2019 Rady Gminy Izbicko z dnia 28 stycznia 2019 r.

⁶¹ przyjęty uchwałą nr XXXIV/172/05 Rady Gminy Izbicko z dnia 17 stycznia 2005 r.

⁶² uchwałą nr XXXIX/172/2013 Rady Gminy Izbicko z dnia 16 grudnia 2013 r.

Oprócz obiektów architektonicznych ochroną objęte są również 2 stanowiska archeologiczne w Poznowicach i 8 tego typu zabytków zidentyfikowanych w Sprzęcicach.

Mpzp dla sołectwa **Suchodaniec**⁶³ wymienia zabytki, które objęte zostają ochroną prawną na mocy obowiązujących przepisów prawa (przez wpis do rejestru zabytków lub zapis w mpzp). Są to następujące obiekty: kaplica, kuźnia i trafostacja na ul. Wiejskiej, domy mieszkalne, pomniki św. Floriana i św. Jana Nepomucena oraz 8 stanowisk archeologicznych.

W planie miejscowym dla **Ligoty Czamborowej**⁶⁴ ustanowiono ochronę konserwatorską dla 7 stanowisk archeologicznych i dla 62 obiektów architektury i budownictwa usytuowanych wzdłuż ulic: 1 Maja, Leśnej, Sawickiej. W sołectwie **Otmice** przepisy obowiązującego mpzp⁶⁵ chronią prawem miejscowym **zabudowania folwarku** wpisane do rejestru zabytków – obora, wozownia i spichlerz, bud. gosp. (1917/67 z 21.10.1967) a także 37 innych obiektów architektury i budownictwa oraz jedno stanowisko archeologiczne.

⁶³ uchwała nr: XII/52/2011 Rady Gminy Izbicko z dnia 26 września 2011 r.

⁶⁴ uchwała Nr XIX/107/2008 Rady Gminy Izbicko z dnia 21 stycznia 2008 r.

⁶⁵ uchwała nr XLI / 220 / 05 Rady Gminy Izbicko z dnia 29 sierpnia 2005 r.

V. GMINA IZBICKO — CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

V.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

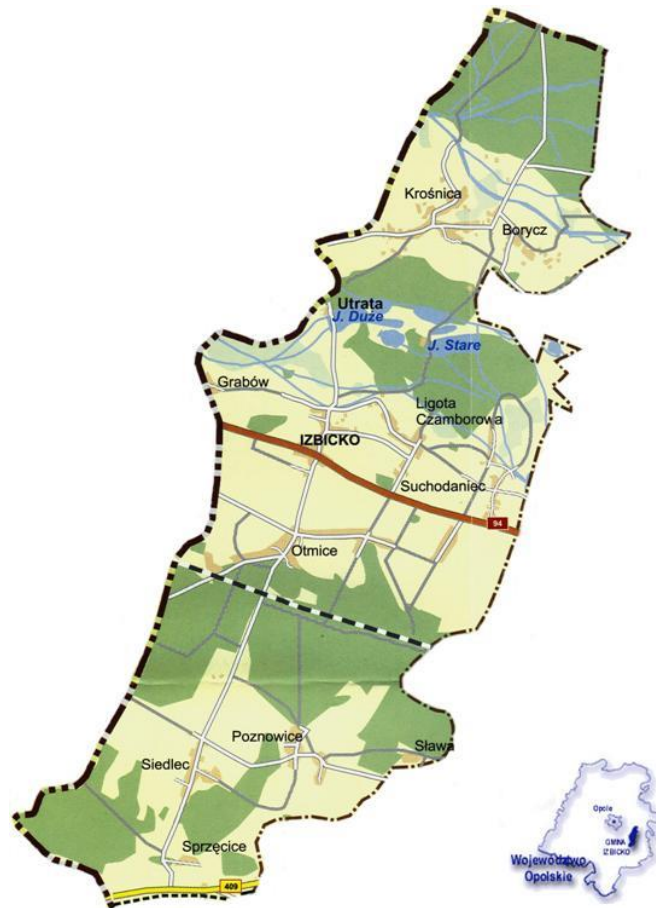
Położenie i podstawowe dane. Gmina Izbicko położona jest w centralnej części województwa opolskiego, stanowiąc najbardziej na zachód wysuniętą gminę powiatu strzeleckiego. Pod względem geograficznym znajduje się na pograniczu Niziny i Wyżyny Śląskiej. Będąc jedną z najmniejszych gmin Opolszczyzny, zajmuje obszar 85 km², który w 2018 r. zamieszkiwało 5424 osoby.

Gmina Izbicko – położenie w powiecie strzeleckim. (źródło: <http://www.odnowawsi.eu/serwis/index.php?id=146&idd=20>)

Charakterystyczną cechą gminy jest jej niespójność geograficzna, spowodowana kształtem – mocno wydłużona w kierunku południkowym na odcinku 20 km, ma zaledwie 3-4 km szerokości. Głównym bogactwem naturalnym są lasy, które zajmują ok. 38% powierzchni gminy. Szczególnie cenne fragmenty dębowego starodrzewu z domieszką świerka i brzozy znajdują się wokół kompleksu stawów w okolicach sołectwa Utrata. Gmina obfituje również w duże pokłady bardzo czystej wody głębinowej w okolicach Krośnicy i Utraty, gdzie powstało ujęcie wody, m.in. dla Opoła oraz w bogate złoża kamienia wapiennego w okolicach Otmic.

Obszar zajmowany przez gminę należy do zlewni Małej Panwi, prawego dopływu Odry. Gęstość sieci hydrograficznej wykazuje znaczne zróżnicowanie. Gęsta sieć cieków wodnych, przecinających pn. część gminy, tworzy ciąg małych malowniczych, śródleśnych jezior. Natomiast wyżynna część pd. jest prawie całkowicie pozbawiona wód powierzchniowych.

Mapa topograficzna gminy (za: www.bip_izbic_1990_827_120208145659)

Infrastrukturę komunikacyjną tworzy dobrze rozwinięta sieć dróg transportu kołowego oraz kolei żelaznej. Od pd. Gmina graniczy z drogą wojewódzką nr 409 Gogolin–Strzelce Opolskie, sąsiadując jednocześnie z autostradą A-4 (zjazd Gogolin), w połowie wysokości przecina ją droga krajowa nr 94, która jest trasą alternatywną dla autostrady. Wewnętrzna oś komunikacyjną dla mocno wydłużonego w kierunku południkowym obszaru gminy, tworzy zaś droga lokalna łącząca Siedlec, Otmice, Izbicko i Krośnicę, od której odchodzą liczne drogi gminne. Przez teren gminy przebiega również linia kolejowa 132, będąca wraz z linią E 30 fragmentem III paneuropejskiego korytarza transportowego, łączącego na terenie Polski Wrocław z Krakowem.

Gmina ma charakter typowo rolniczy. Uprawę roli i hodowlę uzupełnia gospodarka leśna, rybactwo i łowiectwo. Coraz większe znaczenie ma przemysł wydobywczy związany ze złożami wapienia, zlokalizowanymi w okolicach Otmic. Zyskują również na znaczeniu usługi i handel, związane z indywidualną działalnością gospodarczą.

Natomiast turystyka i zaplecze usługowe z nią związane nie odgrywają w gminie znaczącej roli, choć region ma spory potencjał turystyczny dzięki sąsiedztwu z Parkiem Krajobrazowym „Góra Św. Anny” (jedynym na Opolszczyźnie obszarem objętym ochroną jako Pomnik Historii) oraz z atrakcyjnym pod względem przyrodniczym i turystycznym kompleksem jeziorno-leśnym w pn. części gminy. Bogata fauna i flora, wraz z licznie zachowanymi obiektami o wartościach historycznych i zabytkowych stanowią podstawę do rozwoju agroturystyki, wytyczania szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, itp.

Gminę tworzy 11 sołectw. Oprócz Izbicka, gdzie mieści się siedziba władz administracyjnych, są to: Borycz, Grabów, Krośnica, Ligota Czamborowa, Otmice, Poznowice, Siedlec, Sprzęcice, Utrata i Suchodaniec.

Sołectwa gminy Izbicko. (źródło: Strategia Rozwoju Gminy Izbicko)

V.2. KRAJOBRAZ KULTUROWY GMINY

Walory krajobrazowe. Typowo rolniczy charakter gminy Izbicko uwidacznia się w płaskich otwartych przestrzeniach pól uprawnych, które poprzecinane niewielkimi ciekami wodnymi i urozmaicone kępami zadrzewień, ograniczone są ścianami lasów. Bardziej zróżnicowane pod względem geofizycznym są pn. i pd. części obszaru gminy. Na północy dominuje kompleks śródleśnych stawów, na południu – pofałdowana panorama pól znajduje kulminację w masywie Chełma, z dominującą Górą Św. Anny. Wśród tego krajobrazu rozrzucone są siedliska o charakterze wiejskim i osiedlowym, z częściowo zachowaną historyczną zabudową zagrodową, której charakterystyczną cechą, warunkowaną dostępnością wapienia, stanowią jasne kamienne elewacje. Starą zabudowę uzupełnia współczesne budownictwo jednorodzinne. Siedliska zachowały w dużym stopniu oryginalne rozplanowanie, z wyróżniającymi się pod względem urbanistycznym i funkcjonalnym zespołami dworskimi i folwarcznymi oraz budowlami sakralnymi z dominantami kompozycyjnymi w postaci wież kościelnych.

Stan ładu przestrzennego na terenie gminy należy ocenić pozytywnie. Wsie – podstawowe jednostki siedliskowe gminy – zachowały swój wiejski charakter. Przetrwwały w dużym stopniu historyczne układy przestrzenne siedlisk, jak również przykłady charakterystycznego dla tego regionu budownictwa zagrodowego, którego typową cechą jest użycie, powszechnie tu występującego materiału budowlanego – jasnego łamanego kamienia wapiennego. Białe, nietynkowane elewacje budynków mieszkalnych i gospodarczych stanowią atrakcyjne wyróżnik miejscowego tradycyjnego budownictwa.

Utrzymane zostały także walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy. Obecnie, pojawia się jednak zagrożenie wzmożonej ingerencji w tradycyjny wiejski krajobraz gminy. Związane to jest z zamierzoną intensyfikacją prac wydobywczych skały wapiennej w okolicach Otmic, Siedla, Poznowic i z nieuchronnym, sukcesywnym powiększaniem terenów eksploatacyjnych⁶⁶.

⁶⁶ koncesję na wydobycie wapienia i margli otrzymał belgijski koncern Lhoist S.A. a konkretnie: Zakłady Wapiennicze Lhoist S.A.

z Tarnowa Opolskiego; złożo Tarnów Opolski – Wschód jest jednym z większych złóż wapienia w Polsce, na terenie gminy Izbicko zajmuje obszar ponad 430 ha; UG Izbicko zlecił wykonanie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, dokument pod nazwą „Eksploracja udokumentowanego złoża wapieni „Tarnów Opolski-wschód” położonego na gruntach

Atrakcje turystyczne. Bogactwem turystycznym gminy są lasy i wody, stwarzające świetne warunki do rekreacji i turystyki weekendowej. Pod względem fauny i flory unikalne wartości przyrodnicze prezentują nieliczne już w Polsce stanowiska susła moregowanego w rejonie Siedlca i Poznovic, zasiedlające okolice stawów Izbickich remizy, zimorodki, bociany czarne i kormorany oraz rosnąca w stawach rybnych kotewka (orzech wodny). Wśród siedlisk chronionych występują wydmy śródlądowe z murawami szcztlichowymi, suche wrzosowiska, grąd subkontynentalny i łęg jesionowo-olszowy.

Główną atrakcją gminy stanowi **Park Krajobrazowy „Góra Św. Anny”** – którego obszar „zahacza” o pd. krańce gminy (rejon sołectwa Sprzęcie). Góra Św. Anny, prezentująca unikalne walory geologiczne oraz przyrodniczo-krajobrazowe, odgrywa szczególną rolę w historii Śląska, Polski i ruchu pielgrzymkowego. Podkreślając szczególnie cenne zasoby krajobrazu kulturowego, religijnego i historycznego Góry Św. Anny, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej decyzją z 2004 r. nadał Parkowi Krajobrazowemu „Góra Św. Anny” status **pomnika historii**⁶⁷.

Na terenie gminy zlokalizowany jest też **obszar chronionego krajobrazu**⁶⁸ – **Lasy Stobrawsko-Turawskie**⁶⁹, który ma powierzchnię 2728 ha. Obszar charakteryzuje niezliczona ilość cieków wodnych, silnie rozwinięta granica lasu, duża ilość stawów, polodowcowe moreny, sandry, ozy i kemy, które stanowią o wysokich walorach krajobrazowych i przyrodniczych tego terenu. Na obszarze Lasów Stobrawsko-Turawskich stwierdzono występowanie wielu chronionych gatunków roślin i zwierząt. Lasy Stobrawsko-Turawskie, ze względu na przewagę borów sosnowych mających duże walory bioterapeutyczne, posiadają duże znaczenie dla turystyki i wypoczynku mieszkańców okolicznych miast.

W okolicach Kamienia Śląskiego zatwierdzono decyzją Komisji Europejskiej 2011/64/EU **Obszar Natury 2000 „Kamień Śląski”** o pow. 832,4 ha. Obszary Natura 2000 to nowa forma ochrony przyrody (obok istniejących parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i in.) wprowadzana w naszym kraju od czasu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. Za obszary Natura 2000 uznaje się tereny najważniejsze dla zachowania zagrożonych lub bardzo rzadkich gatunków roślin, zwierząt czy charakterystycznych siedlisk przyrodniczych, mających znaczenie dla ochrony wartości przyrodniczych Europy. Wymieniony obszar jest istotny dla programu reintrodukcji w Polsce susła moregowatego, dla funkcjonowania którego najważniejsze są zbiorowiska trawiaste, stanowiące siedlisko życia tego ssaka.

W pejzażu tradycyjnych siedlisk wiejskich istotną rolę odgrywają zabytkowe kapliczki, rzeźby przydrożne i krzyże. Obiekty te, związane z kultem religijnym, dowodzą indywidualnej pobożności mieszkańców, bywają też świadectwem różnych wydarzeń historycznych. Interesującymi obiektami historycznymi są, m.in.: kościół w Izbicku, kaplice w Grabowie, Ligocie Czamborowej, Boryczy, Otmicach, Sprzęcicach, Krośnicy i Suchodańcu, źródło – pomnik przyrody w Krośnicy, XVII-wieczny pomnik Trójcy Św. w Izbicku. Największą atrakcją turystyczną gminy stanowi niewątpliwie, odrestaurowany pałac w Izbicku, otoczony pięknym zabytkowym parkiem z 250-letnią aleją grabową i z zachowanym pomnikowym okazem dęba bezszypułkowego⁷⁰.

W ostatnich latach poprawie ulega sytuacja związana z rozwojem infrastruktury turystycznej. Impulsem stało się wyremontowanie przez prywatnego właściciela wspomnianego wyżej pałacu w Izbicku, który zaadaptowany na luksusowe centrum hotelowe, stał się główną atrakcją gminy.

miejsowości Kamień Śląski w gminie Gogolin, Otmice, Poznovice i Siedlec, gminie Izbicko” opracowany w 3013 r. dostępny jest w siedzibie urzędu

⁶⁷ rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 kwietnia 2004 r. (Dziennik Ustaw Rok 2004 Nr 102 poz. 1061)

w sprawie uznania za pomnik historii

⁶⁸ obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych

⁶⁹ rozporządzenie Wojewody Opolskiego Nr 0151/P/16/2006 z dnia 8 maja 2006 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego

z 2006 r., Nr 33, poz. 1133).

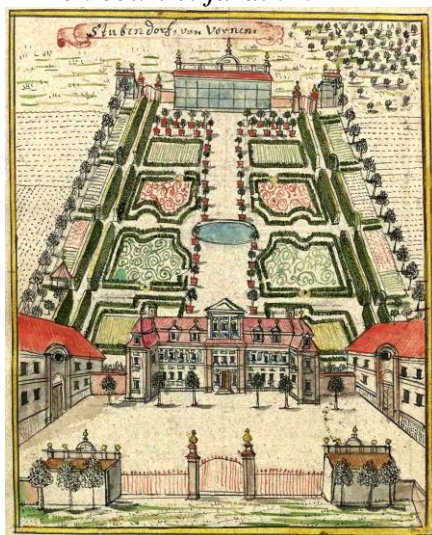
⁷⁰ do niedawna klomb przed fasadą pałacu zdobiły dwa pomnikowe okazy dębów; dąb szypułkowy został wycięty w ostatnich latach

Pojawiają się także ścieżki rowerowe, prowadzone przez tereny atrakcyjne pod względem przyrodniczym i rekreacyjnym, związane z historią i dziedzictwem kulturowym regionu. W bieżącym roku podjęto prace przy rewitalizacji stawu w Izbicku, realizując w ten sposób się koncepcję utworzenie kompleksu turystyczno-wypoczynkowego „Stawy Izbickie”⁷¹. Staw został oczyszczony, wytyczono ścieżki spacerowe, zbudowano molo, mostki i wiatę. Prace pochłonęły prawie 1,5 mln zł, z czego 250 tys. stanowiło dofinansowanie ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego.

V.3. MIEJSCOWOŚCI GMINY IZBICKO⁷²

Ślady pierwszych siedlisk ludzkich na terenie gminy sięgają czasów prehistorycznych i pojawiają się w starszej epoce brązu (ok. 1200–800 lat p.n.e.). Znaleźiska archeologiczne potwierdzają ciągłość osadniczą w następnych epokach. Współczesne osadnictwo datowane jest na czasy wczesnośredniowieczne i wiąże się z występowaniem niewielkich grodzisk, w pobliżu których powstawały małe osady. Pierwotne wsie, lokowane na prawie polskim, przechodziły w XIII w. na prawo niemieckie, uzyskując regularne rozplanowanie, na ogół na schemacie przestrzennym owalnicy lub ulicówki. Większość wsi z terenu gminy Izbicko ma proveniencję średniowieczną. Najstarsze z nich to: Izbicko, Krośnica i Otmice, związane z XIII-wieczną lokacją na prawie niemieckim. Miejscowością o najkrótszej historii jest kolonia Tomic – Lwowska, założona w 1933 r.

IZBICKO. Wykopaliska archeologiczne pozwalają wnioskować, że już w okresie wpływów rzymskich w IV w. n.e., istniała tu osada. Ciągłość osadnictwa potwierdziły badania archeologiczne prowadzone zarówno przed, jak i po II wojnie światowej. Wiadomo, że na przełomie XIII i XIV w., w okolicy istniało grodzisko. Źródłowo miejscowość wzmiankowana jest od roku 1295 jako. Wieś prezentuje układ owalnicy z centralnym nawsiem wokół stawu wiejskiego. Na pn. krańcu wsi zlokalizowano rozległe założenie dworskie. W średniowieczu Izbicko stanowiło prawdopodobnie część folwarku książąt opolskich. Datą przełomową jest 1556 r., kiedy to wieś przeszła w ręce prywatne, wielokrotnie zmieniając właścicieli w następnych latach. Oprócz tradycyjnego rolnictwa, od XVI w. prowadzono we wsi także gospodarkę rybną a do XIX w. ważną rolę w życiu gospodarczym wsi odgrywało także hutnictwo żelaza. W XVIII w. Izbicko było własnością hrabiowskich rodów Geisslerów, Pücklerów i generała Erichsöhna. Z połowy XVIII w. pochodzi pierwszy zachowany wizerunek kompleksu pałacowego przedstawiający typowe dla baroku, reprezentacyjne założenie *en court et jardin*⁷³.

Rycina Friedricha Bef.mharda Wenera

⁷¹ kompleksowy projekt zagospodarowania terenu przy stawie w Izbicku na obszar rekreacyjny z pomostami, wiatami do grillowania, ścieżkami i zielenią opracowany przez firmę projektową Graf s.c. ze Strzelc Opolskich

⁷² w opisie historii miejscowości wykorzystano w dużej części informacje zamieszczone na stronach internetowych urzędu gminy Izbicko

⁷³ F.B. Werner, Silesia in Compendio seu Topographia das ist Praesentatio und Beschreibung des Herzogthums Schlesiens [...] Pars I [po 1750]

W 1811 r. posiadłość stała się własnością Hiacynta Aloisa hrabiego v. Strachwitz-Susky-Gross Zauche und Kaminitz i w rękach jego spadkobierców pozostawała do końca II wojny światowej. Syn nabywcy, Hiacynt Ernst, rozbudował i przebudował pałac w 1854 r., nadając mu historyzującą-klasycyzującą formę nawiązującą do Rundbogenstilu. Pałac uległ zniszczeniu w trakcie działań wojennych związanych z III powstaniem śląskim. Odbudowa nastąpiła w latach 1923–1932. Budowla uzyskała kostium neobarokowy i w tej formie przetrwała do dziś. W 1945 r. otwarto tu Państwową Szkołę Gospodarstwa Wiejskiego a w 1984 r. rozpoczęto remont, który pozbawił obiekt większości zabytkowych walorów. Dopiero przejęcie go przez nowego właściciela w 2003 r. i przeprowadzenie kompleksowej renowacji, przywróciło budowli dawny blask.

Park pałacowy zajmował powierzchnię 11 ha. Na początku XVIII w. powstał ogród rezydencjonalny po północnej stronie pałacu. Naturalnie zadrzewienie terenów po południowej stronie pałacu umożliwiło powstanie parku naturalistycznego w latach 50-tych XIX w. W parku znajduje się 36 gatunków liściastych i 7 gatunków iglastych.

Klomb pałacowy z pomnikowym dębem. [fot. J. Sawiński]

Po plebiscycie Izbicko, wraz zresztą powiatu strzeleckiego znalazło się w granicach państwa niemieckiego. Mimo kryzysu ekonomicznego lat 30 i 40-tych XX wieku, miejscowość rozwijała się kulturalnie i gospodarczo. Poprawił się poziom życia mieszkańców. Po II wojnie światowej, w 1947 r. Izbicko stało się siedzibą gminy, pozostającej początkowo w granicach województwa śląsko-dąbrowskiego, a od 1950 r. – w granicach nowo utworzonego województwa opolskiego.

W Gminnej Ewidencji Zabytków figuruje 34 obiekty architektury i budownictwa z terenu Izbicka. Trzy spośród nich są wpisane do rejestru zabytków – pałac, park przypałacowy i kościół.

BORYCZ. Wieś założona została zapewne w XIII w., jednak źródła pisane wymieniają ją po raz pierwszy w 1412 r. pod nazwą Parz. Dopiero w 1687 r. pojawia się jej nazwa w brzmieniu Boricz. W roku 1558 właściciel wsi, hrabia Boriński von Nostropitz, wybudował w niej hutę żelaza i fabrykę drutu. Po przeniesieniu zakładów do Kadłuba, w ich miejscu wybudowano tartak, czynny jeszcze w 1870 r. W 1910 r. Borycz miała 493 mieszkańców, których głównym źródłem utrzymania było rolnictwo. Podczas plebiscytu większość mieszkańców oddała swój głos za Polską. Borycz była miejscem zażartych walk powstańców z pułkiem wojsk niemieckich pod dowództwem Schustera. Do 1932 r. wieś należała do parafii Raszowa, potem została włączona do nowo powstałej parafii w Krośnicy. Dużą część obszaru sołectwa stanowią lasy reszta zaś to łąki położone nad rzeką Jemielnicą.

Dwadzieścia jeden obiektów we wsi znalazło się w Gminnej Ewidencji Zabytków. Wśród nich: XIX-wieczną kaplicę z dzwonnica, która została również wpisana do rejestru zabytków województwa opolskiego.

Borycz – kaplica. (fot. M. Sawiński)

GRABÓW. Wraz z Grabówkiem jest najdalej wysuniętym na zachód sołectwem w gminie Izbicko. Wieś wzmiankowana źródłowo od 1295 r. jako Grabow, brak jest natomiast danych na temat jej historii aż do XIX w. Wiadomo, że od 1911 do końca wojny Grabów wchodził w skład rozległych włości hrabiów von Strachwitz. Był wsią typowo rolniczą, zamieszkałą wyłącznie przez ludność wyznania katolickiego. Osada należała do parafii Raszowa, tam też uczęszczały dzieci do szkoły. We wsi był młyn wodny i 4-hektarowy staw hodowlany. Podczas plebiscytu większość głosów oddano za przynależnością do Polski.

We wsi znajduje się 13 obiektów architektonicznych, które zostały włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Jaz w Grabowie (fot. M. Sawiński)

KROŚNICA. Pierwsza wzmianka dotycząca wsi pochodzi z 1297 r., wymienia ją dokument biskupa wrocławskiego Jana III wśród wsi przynależnych do parafii w Raszowie. Do 1436 r. Krośnica była własnością książąt opolskich, później przeszła w ręce hrabiów von Strachwitz z Szymiszowa. Wieś założona została na urodzajnej ziemi pośród lasów. Do bogactwa mieszkańców, oprócz dobrych gleb, przyczyniły się też naturalne złoża żółtej gliny i kamienia budowlanego. W latach 70-tych XIX ludność wsi została zdziesiątkowana przez epidemię cholery. Podczas plebiscytu większość mieszkańców Krośnicy opowiedziała się za Polską. Zajęciem kultywowanym w miejscowości było od najdawniejszych lat ceglarstwo. Na południe od Krośnicy znajduje się malownicze źródło zimnej, smacznej wody. Ciek płynący ze źródła prowadzi do niewielkiego wzniesienia porośniętego drzewami – wczesnośredniowiecznego grodziska otoczonego dobrze zachowaną fosą. Obok znajduje się kompleks stawów hodowlanych. Wśród atrakcji wsi wymienić należy także kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Jezusowego, wzniesiony w 1932 r. wg projektu diecezjalnego radcy budowlanego z Wrocławia, Mokrosa oraz kapliczkę z przełomu XIX i XX w.

Dziewiętnaście obiektów architektonicznych z terenu wsi uwzględniono w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Krośnica – kościół (fot. M. Sawiński)

LIGOTA CZAMBOROWA. Wieś o proveniencji średniowiecznej, powstała zapewne w XIII w. Jej nazwa pochodzi od typu formy osadniczo-prawnej i oznacza, że osada została założona na surowym korzeniu. Mieszkańcy Ligoty zajmowali się w dawnych czasach rolnictwem, hodowlą, rybołówstwem, zbieractwem i pszczelarstwem oraz wyrębem drzewa na potrzeby rodzącego się przemysłu i obróbką żelaza. W 1910 r. we wsi żyło 562 mieszkańców pochodzenia polskiego. W plebiscycie większość głosów oddano za przynależnością do Polski. Wieś od początku swego istnienia była mocno związana z Izbickiem, spowodowane to było bliskością geograficzną, jak i wspólnotą ważniejszych urzędów, miejsc kultowych i publicznych oraz osobą tego samego właściciela.

Dwadzieścia dziewięć obiektów architektury i budownictwa w Ligocie Czamborowej zakwalifikowano do Gminnej Ewidencji Zabytków, m.in.: kapliczka i stacja transformatorowa.

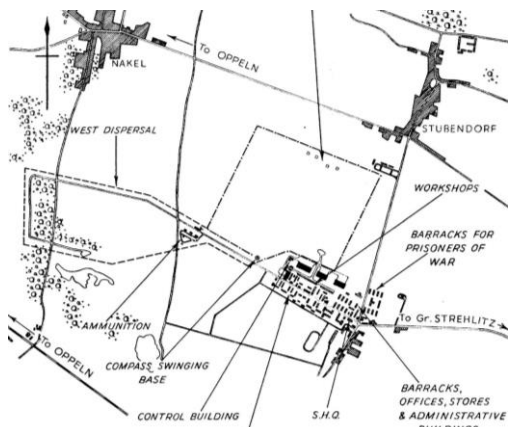

Kamienne stodoły w Ligocie (fot. M. Sawiński)

OTMICE. Miejscowość wzmiankowana w 1302 r. pod nazwą Odomitz. Do roku 1364 wieś była własnością księżęcą, później książę opolski Albert Młodszy przekazał ją cystersom z Jemielnicy. Zakonnicy borykali się z licznymi niepokojami wzniesionymi przez mieszkańców wsi, sprzeciwiających się nadmiernym ciężarom pańszczyźnianym. Konsekwencją tego było puszczenie wsi w dzierżawę hrabiom von Larisch a w końcu pozbycie się jej ostatecznie, przez sprzedaż rodowi von Strachwitz z Szmyszowa.

Pod względem narodowościowym przewagę we wsi mieli Polacy, co znalazło potwierdzenie w plebiscycie, wygranym przez Polskę. W czasie II wojny światowej Otmice znalazły się w centrum działań wojennych, ludność cywilna pracowała jako obsługa naziemna lotniska niemieckiej Luftwaffe,

wybudowanego w 1937 r. w bezpośredniej bliskości wsi. Lotnisko funkcjonowało początkowo jako lotnisko szkoleniowe, a następnie baza operacyjna do ataku⁷⁴.

Plan lotniska [źródło: www.fotopolska.eu]
www.fotopolska.eu

Pozostałości bunkra na terenie lotniska [źródło: www.fotopolska.eu]

Na terenie wsi znajduje się teren górniczy – kamieniołom kamienia wapiennego. Planowana intensyfikacja działalności wydobywczej stwarza zagrożenie dla zachowania integralności krajobrazu kulturowego miejscowości.

W Otmicach 31 obiektów architektonicznych zostało zewidencjonowanych, jako obiekty o wartościach kulturowych. Do rejestru zabytków województwa opolskiego wpisany został zespół folwarczny, na który składają się obora, wozownia i spichlerz, budynek gospodarczy.

Zabudowania kolejowe w Otmicach (fot. M. Sawiński)

POZNOWICE. Nieznana jest data powstania wsi, jednak pierwsze źródłowe informacje o jej istnieniu pochodzą już z 1300 r. Poznowice prawdopodobnie stanowiły dzielnicę lub też powstały na gruzach nieistniejącego dziś miasta Gorzów (Gorzowy), z którym stanowiły odrębną parafię. Gorzów został zniszczony w czasie wojny 30-letniej. Fakt ten spowodował skasowanie parafii i przyłączenie Poznowic do parafii w Kamieniu.

Na początku XIX w. właścicielami wsi i znajdującej się w niej posiadłości dworskiej byli hrabiowie von Strachwitz. W skład Poznowic wchodziła także dominialna kolonia Sława. W 1910 r. przytłaczającą większość mieszkańców stanowiły osoby o polskim pochodzeniu. W plebiscycie głosowano za przynależnością do Polski. W czasie III Powstania Śląskiego wieś była areną walki pomiędzy powstańcami z podgrupy "Bogdan" i niemieckim korpusem Horadama.

Trzydzieści cztery obiekty we wsi zostały wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków. Trzy z nich wpisane są również do rejestru zabytków: kościół św. Michała, obiekty cmentarza z grobowcem właścicieli wioski i mogiła powstańcza rodziny Błania.

⁷⁴ w 2014 r. na terenie dawnego lotniska odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej; więcej informacji o obiekcie: https://www.puzio.pl/wyprawy/kraj,opolskie,lotnisko_w_otmicach.html; https://pl.wikipedia.org/wiki/Fliegerhorst_Stubendorf; <http://straznicyczasu.pl/viewtopic.php?f=149&t=882>

Wnętrze kościoła w Poznowicach (fot. J. Sawiński)

SIEDLEC. Źródła pisane potwierdzają istnienie osady w 1302 r., prawdopodobnie jednak jest ona starsza. Potwierdzeniem jej starszej proveniencji są pozostałości grodziska, którego fragmenty można odnaleźć nad stawem, poza granicą dzisiejszej wsi. Podczas przedwojennych badań powierzchniowych obiektu znaleziono artefakty o pochodzeniu wczesnośredniowiecznym.

Wg tradycji, na miejscu dzisiejszej osady znajdowała się wieś Paluszowice, która została całkowicie zniszczona w czasie trwania wojny trzydziestoletniej. Siedlec był początkowo własnością hrabiów von Larisch z Kamienia, jednak mocą zapisów testamentarnych przeszedł w ręce hrabiów von Strachwitz. W XIX w. posiadłość wydzierżawiono hrabiemu Elsner von Gronow. Na jej gruntach prócz gospodarki rolnej prowadzono również eksploatację rudy żelaznej, przetwarzanej następnie w Kamieniu. W 1910 r. w osadzie mieszkało 578 osób z czego 539 mówiło po polsku. W okresie plebiscytowym przewagę zyskały jednak głosy optujące za przynależnością do Niemiec.

Gminna Ewidencja Zabytków ujmuje 29 obiektów z terenu wsi. Wśród nich: dwie kaplice, stację trafo i starą kuźnię.

Kuźnia w Siedlcu (fot. M. Sawiński)

SPRZĘCICE. Założone były najprawdopodobniej we wczesnym średniowieczu, pierwsze zapiski potwierdzające istnienie osady Sprzęcice pochodzą z 1302 r. Wioska wraz z istniejącym obszarem dworskim była własnością Zakonu Jezuitów z Opola. W 1773 r., po kasacie zakonu fiskus sprzedał pola i lasy należące do sprzęcickiego majątku właścicielce Kamienia – hrabinie Zofii von Larisch z domu von Strachwitz-Zauche. W wyniku dziedziczenia dobra przejęli w 1799 r. hrabiowie von Strachwitz. W 1910 Sprzęcice zamieszkiwało 145 osób posługujących się wyłącznie językiem polskim. Głównym źródłem ich utrzymania była uprawa roli. Plebiscyt ujawnił poparcie dla

przynależności wsi do Niemiec, choć Sprzęcice to rodzinna wieś działacza Związku Polaków w Niemczech – Franciszka Myśliwca.

We wsi jest 12 obiektów architektury i budownictwa wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, w tym pozostałości zabudowań dawnego folwarku.

Stodoła folwarczna w Sprzęcicach (fot. M. Sawiński)

SUCHODANIEC. Wieś założono w okresie wczesnego średniowiecza, jednak źródłowo potwierdzona w 1302 r. jako Sughidanetz. Trudno odnaleźć jakiegokolwiek wiarygodne informacje o historii wsi. Dopiero w XVII w. potwierdzony jest ród hrabiów von Larisch z Kamienia Wielkiego jako właścicieli wsi. Z całą pewnością wiadomo, że panem Suchodańca był hrabia Ludwik Hiacynt von Larisch (1700-1779). Jego żona przekazała testamentem majątek bratu, Ernestowi von Strachwitz, opatowi i archidiakonowi diecezji wrocławskiej. Następnym zarządcą był hrabia Hiacynt von Strachwitz, który zamieszkał tu w roku 1805. Kolejnymi właścicielami dóbr byli potomkowie hrabiego. W okresie plebiscytowym mieszkańcy opowiedzieli się za przynależnością do Polski.

Trzydzieści pięć obiektów z terenu wsi uznano za warte ujęcia w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Kamienna zabudowa Suchodańca (fot. M. Sawiński)

UTRATA. Wieleletnią historię osady potwierdzają badania archeologiczne, dowodzące istnienia grodziska umiejscowionego na jeziorowej wyspie. Odkryte artefakty (fragmenty naczyń) pozwalają je datować na VI w. Prawdopodobnie na gruntach dzisiejszej Utraty istniały zabudowania legendarnej osady Pari, która była własnością książęcą do 1354, kiedy to książę opolski Albert Młodszy sprzedał ją w prywatne ręce. Dzisiejsza nazwa wioski Utrata jest dużo późniejsza.

Krzyż w Utracie (fot. M. Sawiński)

Osada położona malowniczo nad ciągiem stawów hodowlanych, wśród lasów i pól, nigdy nie była dużą wsią, jednak w XIX w., oprócz gospodarzy rolników, mieszkało w niej 3 urzędników hrabiowskich: leśniczy, rybak i stróż stawów rybnych. Do niedawna wieś traktowano jako integralną część Izbicka, jednak od 1992 roku stała się odrębnym sołectwem.

V.4. ZABYTKI GMINY IZBICKO⁷⁵

Zabytki nieruchome. W myśl ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji⁷⁶.

Gminną ewidencją objętych zostało wstępnie 268 obiektów zabytkowych znajdujących się w granicach gminy wiejskiej Izbicko. W wyniku uzgodnień prowadzonych przez Gminę z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w latach 2015–2020, zapadła decyzja **o wyłączeniu z ewidencji gminnej 11 obiektów architektury i budownictwa**. Są to obiekty, które w wyniku przeprowadzonych prac remontowych utraciły cechy zabytkowe, m. in. budynki mieszkalne: w Izbicku przy ul. Stawowej 37, Otmicach przy ul. Klonowej 6, Suchodańcu przy ul. Mickiewicza 12 oraz budynek mieszkalno-gospodarczy na ul. Kadetów Lwowskich 16 w Suchodańcu. OWKZ negatywnie zaopiniował zaś listę 28 innych obiektów proponowanych do wyłączenia z ewidencji, argumentując, że pomimo remontów i przekształceń lub złego stanu technicznego, zachowały one cechy predestynujące je do uznania za obiekty zabytkowe (oryginalna bryła, stolarka okienna i drzwiowa, detal architektoniczny, itp.). Aktualnie, Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Izbicko liczy **257 obiektów**. Zamieszanie spowodowane wycofywaniem i dołączaniem obiektów do ewidencji, spowodowało nieścisłości w liście obiektów. Toteż jednym z zadań postawionych przed samorządem gminnym będzie dokładna weryfikacja GEZ.

Dziesięć obiektów architektury i budownictwa z terenu gminy Izbicko objęto ochroną prawną przez **wpis do rejestru zabytków województwa opolskiego**. Są to następujące obiekty:

- Borycz – kapliczka z dzwonnica z XIX w.;
- Izbicko – mogiły: powstańca i nieznanego żołnierza;
- Izbicko – pałac, XVIII–XX w.;
- Izbicko – park przypałacowy;
- Otmice – obora folwarczna z 1 poł. XIX w.;
- Otmice – wozownia i spichlerz z 1 poł. XIX w.;
- Otmice – folwarczny budynek gospodarczy z 1 poł. w.;
- Poznowice – kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, ok. 1800 r.;
- Poznowice – mogiła rodziny Błania (powstańców śląskich), 1921 r.;

⁷⁵ aktualne spisy obiektów zabytkowych zamieszczono w aneksie, stanowiącym integralną część niniejszego Programu

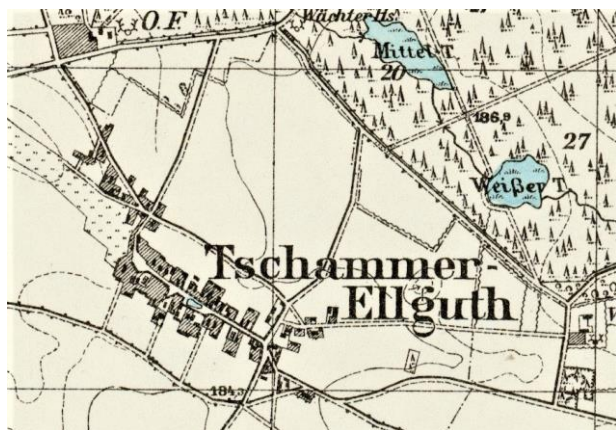
⁷⁶ Art. 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2003 Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.).

Poznowice – kaplica cmentarna z poł. XIX w.

Większość wsi gminy ma proveniencję średniowieczną. Ich czytelne do dziś **układy przestrzenne są efektem XIII-wiecznych lokacji na prawie niemieckim**. Wsie, w większości prezentujące typowe dla czasu powstania układy owalnicowe, w różnym stopniu zachowały swoje pierwotne rozplanowanie i dominanty urbanistyczne w postaci zespołów sakralnych i dworskich lub folwarcznych (Izbicko, Poznowice, Otmice, Sprzęcie, Siedlec, Suchodaniec). W przypadku Izbicka czytelny jest do dziś schemat owalnicy z zachowanym układem drożnym, stawem na terenie nawsia i układem parcel, o typowym rozplanowaniem zabudowy zagrodowej (szczytowo ustawiony dom mieszkalny i zabudowane w czworobok podwórze z budynkami gospodarczymi w pozostałych pierzejach). Na pd. od centralnego nawsia znalazł się kościół parafialny, pn. kraniec wsi natomiast zajęło rozległe założenie pałacowo-parkowe.

Izbicko. Fragment niemieckiej mapy topograficznej z 1883 r.

Ligota Czamborowa. owalnicowy układ wsi

Żaden z układów ruralistycznych nie znalazł się w gminnej ewidencji zabytków, jednak ich ochronę postuluje się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, określając podstawowe zasady działania, pozwalające na utrzymanie tradycyjnej zabudowy i ładu przestrzennego.

Część zasobu zabytkowego gminy stanowi **architektura rezydencjonalna i związane z nią założenia parkowe i folwarczne**. Jedyńą, za to wyjątkowo okazałą rezydencją na terenie dzisiejszej gminy jest, opisywany już wyżej kompleks parkowo-pałacowy w Izbicku. W większości wsi znajdowały się natomiast folwarki dworskie, które niestety, do czasów współczesnych przetrwały w stanie szczątkowym lub mocno przebudowane. Tylko część zabudowań folwarku otmickiego objęto ochroną przez wpis do rejestru zabytków, niestety nie uchroniło to ich przed zniszczeniem.

Inną grupą obiektów zabytkowych są **budynki sakralne i miejsca związane z kultem**: kościoły, kaplice, cmentarze oraz miejsca pochówku o znaczeniu historycznym a także kapliczki niekubaturowe. Na terenie gminy Izbicko znajduje się ok. 20 takich obiektów. Wśród nich wymienić

należy, m.in.: kościoły w Izbicku, Poznowicach, Krośnicy, kaplicę cmentarną w Poznowicach, kapliczki z dzwoniczami w Boryczy i Krośnicy, mogiłę powstańczej rodziny Błania na cmentarzu w Poznowicach.

Nielicznie reprezentowana jest na terenie gminy **architektura przemysłowa i historyczne obiekty techniczne**. W Izbicku zachował się budynek starej gorzelni, w Grabowie – most i jaz wodny a w Krośnicy i Siedlcu stacje transformatorowe.

Podobnie niewielka ilość zabytków reprezentuje **obiekty użyteczności publicznej**. Przetrwwały dawne budynki szkolne w Boryczy, Poznowicach i Otmicach.

Największą udział w zasobie zabytków nieruchomości gminy mają **obiekty budownictwa wiejskiego**. Są to zarówno domy mieszkalne, jak i zabudowania gospodarcze (przede wszystkim stodoły) a także całe zagrody. Niestety wiele z nich uległo przekształceniom i utraciło pierwotne cechy, stanowiące wyróżnik miejscowego budownictwa. Wśród obiektów mieszkalnych można znaleźć również charakterystyczne zabudowania kolejowe w Otmicach i domy w typie kamienicy lub willi (Borycz, Izbicko).

Zabytki archeologiczne. Do kategorii zabytków nieruchomości zalicza się również obiekty archeologiczne. Sprzyjające warunki klimatyczne, przyrodnicze i glebowe dorzecza Odry oraz atrakcyjne położenie przy głównych szlakach komunikacyjnych spowodowały, że obszar gminy od dawien dawna był miejscem intensywnego osadnictwa. Na **ogólną liczbę 78** zewidencjonowanych tu stanowisk archeologicznych, **8 wpisano do rejestru zabytków**:

Izbicko		
grodzisko stożkowate	średniowiecze (XIII - XIV w.)	A - 392/75
cmentarzysko kurhanowe	późny okres rzymski, wczesne średniowiecze	A - 278/70
osada	kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich), średniowiecze	A - 705/86
osada	kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich), średniowiecze	A - 732/86
cmentarzysko ciałopalne	kultura przeworska	A - 703/86
osada	okres wpływów rzymskich	A - 701/86
Ligota Samborowa		
osada	kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)	A - 699/86
Sprzęcice		
osada	kultura łużycka (halsztat)	A-712/86

Wszystkie oznaczone obszary archeologiczne podlegają ochronie konserwatorskiej i prawnej. Wszelkie roboty ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych i ich sąsiedztwie, muszą być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i prowadzone pod nadzorem specjalisty na koszt inwestora,. Naruszenie stanowiska archeologicznego jest możliwe tylko po wcześniejszym jego przebadaniu na koszt inwestora i po uzyskaniu pozwolenia OWKZ. Co ważne, o każdorazowym znalezisku archeologicznym należy informować OWKZ.

Zabytki ruchome. Zabytki ruchome, czyli jak je definiuje Ustawa „rzeczy ruchome będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”, dzielą się na kilka kategorii: artystyczne wyposażenie wnętrz sakralnych i świeckich, wolnostojące rzeźby i pomniki, krzyże pokutne lub dewocyjne, a także wytwory techniki i rzemiosła: urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki.

Na terenie gminy Izbicko znajduje się **jeden zespół wyposażenia wnętrza kościoła parafialnego św. Jana Chrzciciela w Izbicku, objęty ochroną przez wpis do rejestru zabytków pod numerem Ks.B.t.V-895/1-92**. Neogotyckie kompleksowe wyposażenie obejmuje ołtarze, ambonę, chrzcielnicę, Drogę Krzyżową, obrazy i rzeźby.

Wyposażenie kościoła w Izbicku (źródło:www.polska-org.pl)

Oprócz tego gmina może się również pochwalić czterema **wolnostojącymi obiektami** wpisanymi do rejestru zabytków: **pomnikiem św. Jana Nepomucena Ks.B.t.V-861/91-31.05.1991 i pomnikiem Trójcy Św., przy ul. Powstańców Śl. 36 a Ks.B.t.V-896/92-26.10.1992 w Izbicku oraz rzeźbami: św. Jana Nepomucena Ks.B.t.I-199/60-23.03.1960 i św. Floriana Ks.B.t.I-200/60-23.03.1960 w Siedlcu.**

Trójca Św. (fot. J. Sawiński)

Św. Florian (fot. J. Sawiński)

Zabytki stanowiące własność gminy Izbicko. Artykuł 5 ustawy o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* wskazuje obowiązki właścicielskie związane z opieką nad posiadanym zasobem zabytkowym. Właściciel jest zobowiązany do:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Wyżej wymienione powinności gmina Izbicko sprawuje wobec następujących obiektów:

1. Sprzęcie – kaplica, ul. Myśliwca, naprzeciwko nr-u 17;
2. Suchodanec – kaplica Mickiewicza 2d;
3. Suchodanec – kapliczka Mickiewicza 16;
4. Borycz – kaplica ul. Wojska Polskiego, opieka gminy;
5. Grabów – most;
6. Grabów – kaplica ul. Wojska Polskiego;
7. Izbicko – stary budynek UG, ul. Powstańców Śl. 16;
8. Izbicko – przedszkole, ul. Powstańców Śl. 18;
9. Izbicko – stodoła, ul. Powstańców Śl. 16;
10. Izbicko – OSP, ul. Powstańców Śl. 49a;
11. Ligota Czamborowa – kaplica, ul. 1 Maja obok nr-u 25;
12. Otmice – kaplica, Zawadzkiego 9;
13. Otmice – bud. mieszkalny, ul. Torowa 2;
14. Poznowice – szkoła, ul. Szkolna 27.

V.5. NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY

Zwyczaje ludowe. Do dziś zachowało się na Opolszczyźnie wiele charakterystycznych

i unikalnych elementów obrzędowych. Część z nich odrodziła się po latach zapomnienia, w wyniku wzrostu świadomości, rosnącego poczucia tożsamości i w związku z dążeniami do odkrywania własnych korzeni. Spośród licznych na Śląsku Opolskim przejawów kultywowania dawnych tradycji, cztery zjawiska wpisane zostały w ostatnim czasie na **krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego**. Są to:

1. *Kroszonkarstwo opolskie* – rok wpisu: 2019.

Kroszonka to zabarwione jajo zdobione metodą rytowniczą (drapane), ozdabiane tradycyjnymi ornamentami roślinnymi: palmy, kwiaty, liście etc. , których wzory są często spotykane także w haftowanych obrusach, zasłonach, dekoracyjnej pościeli (kapach), strojach i malarstwie ludowym. Początkowo kroszonki wykonywane tylko w okresie Świąt Wielkanocnych, obecnie dzięki formule konkursu stały się powszechną częścią elementów zdobniczych w województwie opolskim.

2. *Umiejętność ręcznego malowania wzoru opolskiego* – rok wpisu: 2019.

Wzór opolski pochodzi z tradycji kroszonkarskiej. W 1963 r. postanowiono wzornictwo z kroszonek przenieść na bardziej trwałą materiał i rozpropagować go wśród szerszego grona odbiorców. Najpierw wzór zastosowano na porcelanie tułowieckiej. Obecnie z inicjatywy grupy Opolskie Dziouchy, zrzeszającej opolskie twórcynie ludowe, wzór opolski przenosi się na produkty codziennego użytku: zegary, breloczki, projekty graficzne wykorzystywane na plakatach w nadrukach na materiałach, itp. Wodzenie niedźwiedzia – rok wpisu: 2019

3. *Wodzenie niedźwiedzia* – rok wpisu: 2019.

Zwyczaj kultywowany obecnie w około stu miejscowościach Opolszczyzny podczas karnawału. Dawniej był to obrzęd o znaczeniu magicznym, obecnie to zabawa i widowisko podkreślające tożsamość lokalną. W zwyczaju istotny element stanowi udział maskary wyobrażającej niedźwiedzia oraz korowodu innych symbolicznych postaci – żandarma, śmierci, leśniczego, diabła, kominiarza, baby, panny młodej, kominiarz, księdza, lekarza czy rzeźnika. W każdej miejscowości wodzenie przebiega nieco inaczej, jednak do stałych elementów należy odwiedzanie przez korowód wszystkich domów, a na koniec wspólna zabawa połączona z symbolicznym zabiciem niedźwiedzia.

4. *Babski comber* – rok wpisu: 2019

Babski Comber jest popularnym zwyczajem okresu końca karnawału na Śląsku Opolskim. Combry organizowane są przez wiele grup kobiet na terenie całego województwa. Do II wojny światowej funkcjonował on jako obrzęd przejścia dla młodych mężatek inicjowany przez starsze zamężne gospodynie. Później stał się zabawą dla wszystkich kobiet z danej miejscowości bez względu na stan cywilny. W tej formie istniał co najmniej do lat 60-tych XX w., kiedy zaczął stopniowo ulegać zanikowi. Powrót tradycji nastąpił w latach 90 XX w. Wspólnymi cechami są: organizacja combra przez mieszkanki danej miejscowości, zakaz wstępu mężczyzn, z którego zwolnieni są członkowie orkiestry oraz pewna kameralność imprezy.

Przepisy kulinarne i produkty lokalne. Przejawami odmienności kulturowej lokalnych społeczności są także tradycyjne dla danych regionów przepisy kulinarne i lokalne produkty. Aktualnie na Liście Produktów Tradycyjnych zarejestrowanych jest 15 pozycji z regionu gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia Góry św. Anny. Wymienić należy: powidła śliwkowe, żymlok opolski biały, harynki w cebulowej zółcie, domowy ser parzony z kminkiem, syr kadłubki, buchty śląskie, kołocz śląski, krajanki, krepłe, krośnicka szpajza, zista - babka ucierana.

V.6. KULTUROWE SZLAKI TURYSTYCZNE I TRASY ROWEROWE NA TERENIE GMINY

Walory krajobrazowe, kulturowe i przyrodnicze gminy Izbicko przybliżają, nieliczne niestety, szlaki turystyczne i trasy rowerowe.

Szlaki piesze. Przez gminę przebiega odcinek paneuropejskiej **Drogi św. Jakuba** – dawnego szlaku pielgrzymkowego, który prowadzi z Europy wschodniej do Santiago de Compostella w Hiszpanii. Drogi św. Jakuba oznaczone są znakami muszli, atrybutem św. Jakuba Starszego, w zależności od odcinka różniącymi się w szczegółach. Odcinek Góra Św. Anny – Opole – Brzeg, oznaczony jest muszlą ze skrzyżowanymi laskami wędrowca. . Swój początek odcinek szlaku ma na Górze Św. Anny, potem przebiega przez Ligotę Małą i wchodzi na szosę prowadzącą w kierunku Izbicka. Przecina wieś **Sprzęcice** i osiąga **Siedlec**. W centrum Siedlca mijają kaplicę i kościół, i dalej: figurę św. Jana Nepomucena z 1746 r., obelisk ku czci Powstańców Śląskich oraz figurę św. Floriana przy Domu Strażaka. Szlak wychodząc z Siedlca, biegnie dalej w stronę Kamienia Śląskiego.

Teren gminy przecina **lokalny szlak turystyczny Białego Łabędzia**. Ma długość około 20 km. Prowadzi od stacji kolejowej w Kamieniu Śląskim przez Otmice, Izbicko, Utratę, gdzie z szosy skręca w stronę stawów, dalej biegnie drogą obsadzoną wiekowymi dębami, między stawami i kończy się w miejscowości Krośnica, skąd dalej ścieżką rowerową, można dojechać do Krasiejowa (trasa dla rowerzystów).

Istniejące i planowane trasy rowerowe. Zgodnie z kryteriami prowadzenia tras rowerowych o charakterze turystycznym, projektowane trasy prowadzą w miarę możliwości drogami o małym ruchu samochodowym, obok interesujących zabytków i terenów atrakcyjnych pod względem przyrodniczym i rekreacyjnym, stacji kolejowych i obiektów noclegowych.

Trasa nr 9 wbiega na teren Gminy Izbicko od strony Kamienia Śląskiego w Gminie Gogolin, prowadząc drogą wiejską do Siedlca i dalej drogą powiatową przez Siedlec i Sprzęcice do jej wylotu na drogę wojewódzką nr 409, stanowiącą zarazem granicę Gminy Strzelce Opolskie koło Ligoty Dolnej.

Trasa nr 52 – Szlakiem sanktuariów – ma prowadzi z Góry Św. Anny (sanktuarium św. Anny) przez Kamień Śląski (sanktuarium św. Jacka) i Olesno (sanktuarium św. Anny) do Wielunia. Trasa wchodzi na teren gminy Izbicko na zachód podstacji kolejowej Kamień Śląski, następnie skręca w lewo, przecinając tory i prowadzi na północ przez Otmice i Izbicko do Utraty. W Izbicku mijają budynek urzędu gminy i pałac, a w Utracie kaplicę z dzwonkiem umarłych. Dalej skręca w prawo na boczną drogę w stronę Krośnicy, i po kolejnym skręceniu w prawo, mijają osadę Breguła. Tutaj na skrzyżowaniu rozpoczyna się **trasa nr 160** i obie trasy biegną drogą gruntową na północ do Boryczy.

Trasa 151 stanowi fragment dłuższej trasy Centowa – Strzelce Opolskie – Breguła – Daniec. Proponowany obecnie odcinek trasy odchodzi od drogi asfaltowej z Grodziska do Krośnicy, skąd prowadzi na zachód asfaltową drogą do Breguły. Tutaj przecina trasę nr 52 i biegnie dalej leśnymi drogami do Krośnicy. Od pierwszych zabudowań prowadzi dalej na zachód, do szosy Izbicko – Krośnica – Grodzisko.

Trasa nr 152 prowadzi ze Strzelce Opolskich bocznymi drogami do Szymiszowa i drogą asfaltową do stacji kolejowej w Szymiszowie a dalej, przez las, do osady Sława w gminie Izbicko. Krótki odcinek trasy znajduje się na terenie gminy, biegnąc przez wieś Poznowice.

Trasa nr 153 rozpoczyna się w Izbicku przy skrzyżowaniu drogi powiatowej z drogą krajową nr 94 i prowadzi stąd na południe, do Otmic, wraz z istniejącym odcinkiem trasy nr 52. Dalej biegnie drogą asfaltową i drogami leśnymi nieopodal rezerwatu przyrody „Tęczynów” do Sławy, gdzie napotyka projektowaną trasę nr 152. Obie trasy prowadzą razem do Poznowic, po czym trasa nr 153 biegnie na zachód drogą powiatową do Siedlca, gdzie łączy się z odcinkiem trasy nr 9.

V.7. STOWARZYSZENIA I ZWIĄZKI PROPAGUJĄCE TRADYCJĘ I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Mieszkańcy gminy związani są z historią i kulturą regionu. Dostrzegając jego atrakcyjność, wynikającą z położenia geograficzno-przyrodniczego a także z bogatej historii i kultury, której przejawy zachowały się do dziś zarówno w formie materialnej (zabytkowe budowle, ich wyposażenie, miejsca związane z historycznymi wydarzeniami i osobami), jak i niematerialnej (specyficzny folklor, zwyczaje, gwara) zrzeszają się w organizacje i stowarzyszenia, których celem jest wspólne spędzanie czasu na kultywowaniu i upowszechnianie dziedzictwa regionu.

Izby Śląskie. Na terenie gminy działają dwie izby regionalne. **Izba Śląska w Izbicku** powstała w 2003 r. W zajmowanych przez nią pomieszczeniach eksponuje się dawne sprzęty gospodarstwa domowego, odświętne stroje, hafty, elementy wyposażenia kuchni. W drugiej sali znalazły się dokumenty dotyczące historii miejscowości i przedmioty codziennego użytku. Zbiory izby udostępniane są zwiedzającym w czasie różnych imprez a uczniowie systematycznie korzystają z nich w czasie zajęć lekcyjnych. **Izba Śląska w Otmicach** powstała w wyniku akcji „Zbieramy starocie”, przeprowadzonej w 1996 r. Jej efektem jest spory zbiór cennych przedmiotów: stare meble, naczynia, śląskie stroje, liczne fotografie. Dzięki zaangażowaniu mieszkańców możliwe stało się zorganizowanie wystawy „Od ziarenka do bochenka”, która obrazuje tradycyjną drogę od uprawy roli, poprzez przetworzenie ziarna, aż do wypieku chleba. Powstał także tradycyjny śląski dom, w którym znalazła się kuchnia z piecem węglowym i kredensem wypełnionym garnkami i naczyniami, półka z pojemnikami na przyprawy, stół z haftowanym obrusem i zastawą. Znalazło się także miejsce na starą szafę, komodę z lustrem, łóżko i kołyskę. Uroczyste otwarcie izby nastąpiło w 1997 r.

Kluby Mniejszości Niemieckiej zrzeszają mieszkańców pochodzenia niemieckiego i działają w Izbicku, Otmicach, Krośnicy, Siedlcu i Poznowicach. Celem ich działalności jest kultywowanie tradycji i historii Niemców na Śląsku. Ich przedstawiciele biorą udział w imprezach gminnych, wzbogacając je występami swoich zespołów artystycznych.

Koła Gospodyń Wiejskich. Aktywnie działają w Krośnicy i Siedlcu, angażując się w organizowanie festynów gminnych i kultywując tradycje kulinarne regionu. Dzięki nim wylansowany został lokalny produkt tradycyjny – **kraśnicka szpajza** – deser wykonany z galaretki, soku owocowego z kompotu, białek i cukru. W Krośnicy działa również chór kobiecy „Echo Krośnicy”, który uczestnicząc w imprezach miejscowych i pozagminnych, prezentuje lokalne utwory ludowe.

Stowarzyszenie Kraina św. Anny powstało w 2006 r. z inicjatywy liderów lokalnych z obszaru gmin: Krapkowice, Zdieszowice, Gogolin, Walce, Strzelce Opolskie, Ujazd, Leśnica, Jemielnica, Izbicko. Stowarzyszenie ma status Lokalnej Grupy Działania, która realizuje wynikające z lokalnej strategii rozwoju innowacyjne projekty łączące zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe i historyczne. Prowadzi szeroko zakrojoną działalność służącą aktywizacji lokalnych społeczności przez wsparcie organizacyjne i finansowe działań popularyzujących regiony, pielęgnujących historię, tradycje i zwyczaje lokalne, promujących współpracę regionalną. Jednym ze sztandarowych przedsięwzięć Stowarzyszenia jest realizacja Programu „Działaj Lokalnie” finansowanego przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności. Realizacji programu służy organizowanie konkursów grantowych, w których wspierane są projekty inicjujące współpracę mieszkańców z małymi miejscowościami.

V.8. IMPREZY PROPAGUJĄCE DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY.

Na terenie gminy od lat organizuje się cykliczne imprezy związane ze świętami religijnymi, świętami powiązanych z cyklem produkcyjnym w rolnictwie (dożynki), czy dniami poszczególnych miejscowości. Wyrazem szacunku mieszkańców dla niebezpiecznej i odpowiedzialnej pracy strażaków, są obchody Dnia Strażaka i organizacja tradycyjnych zawodów pożarniczych. Każda z nich wiąże się z kultywowaniem tradycyjnych zwyczajów. Odbywają się także spotkania z twórcami ludowymi, kiermasze: wielkanocny i bożonarodzeniowy, konkursy śpiewacze, kroszonkarskie, konkursy wiedzy o regionie.

Pod względem ochrony dziedzictwa kulturowego najistotniejszą rolę spełniają jednak dwie imprezy:

„Śląskie Beranie” – konkurs gawędziarski organizowany od 11 lat w PSP w Izbicku, który stanowi dla młodego pokolenia łącznik z kulturą regionu oraz **„Wodzenie Niedźwiedzia”** – odwieczna śląska tradycja związana z zakończeniem karnawału.

Przy wsparciu władz gminnych wydano również kilka publikacji związanych z regionem, jego historią i tradycjami: „Monografia śląskiego berania”, „100-lecie szkoły w Otmicach”, „700 lat wsi Otmice”. Powstały również książki: „Wędrówka po gm. Izbicko”, „Krośnica i Borycz, Kościół i Parafia”, „Izbicko dzieje wsi i parafii”, „Wspomnienia do ocalenia”.

VI. OCENA SZANS I ZAGROŻEŃ DLA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO GMINY IZBICKO

Cechy charakterystyczne pejzażu typowo rolniczej gminy Izbicko to: rozległe płaskie przestrzenie pól z enklawami łąk, poprzecinane ciekami wodnymi i siecią dróg, zamknięte są ścianami lasów. Teren środkowej części obszaru gminy urozmaicony śródpolnymi kępami drzew i szpalerowymi zadrzewieniami dróg, przechodzi ku południu w bardziej urozmaicony, pofałdowany krajobraz wzniesień, poprzedzających masyw Chełmu z dominującą Górą św. Anny. Na północy gminy zaś gęsta sieć cieków wodnych tworzy ciąg śródleśnych jezior. Krajobraz ten urozmaicają skupiska zabudowy wiejskiej z typowymi dominantami w postaci wież kościelnych i pozostałościami założeń folwarcznych lub okazałych założeń dworsko-parkowych (Izbicko).

Stan techniczny poszczególnych obiektów architektury, ujętych w gminnej ewidencji zabytków jest zróżnicowany, choć ogólnie należy go określić jako dobry, a nawet wyróżniający na tle reszty województwa opolskiego. Wynika to co prawda i z tego, że zabudowa wiejska w znacznym stopniu została przekształcona. Zmiany dotyczą najczęściej: przekształceń w obrębie brył budynków (przybudówki i nadbudówki), zmian geometrii dachów, zmian w wystroju elewacji, m.in. w wyniku dociepleń, (np. pokrycie tynkiem oryginalnych surowych elewacji kamiennych, likwidacja elementów wystroju i artykulacji ścian), zmiany w układzie i formie otworów okiennych, nowa stolarka nie zachowująca pierwotnych podziałów; zmiana pokryć dachowych. Zdarzają się również przekształcenia w obrębie układu zagrod.

Na stan niektórych obiektów, oprócz upływu czasu i niekorzystnego działania czynników atmosferycznych wpływ ma również bezmyślna, a czasem świadomie niszczyielska działalność ludzka. W przypadku tych budynków w pierwszej kolejności wymagane jest przeprowadzenie podstawowych remontów w celu uniknięcia ich dalszej degradacji.

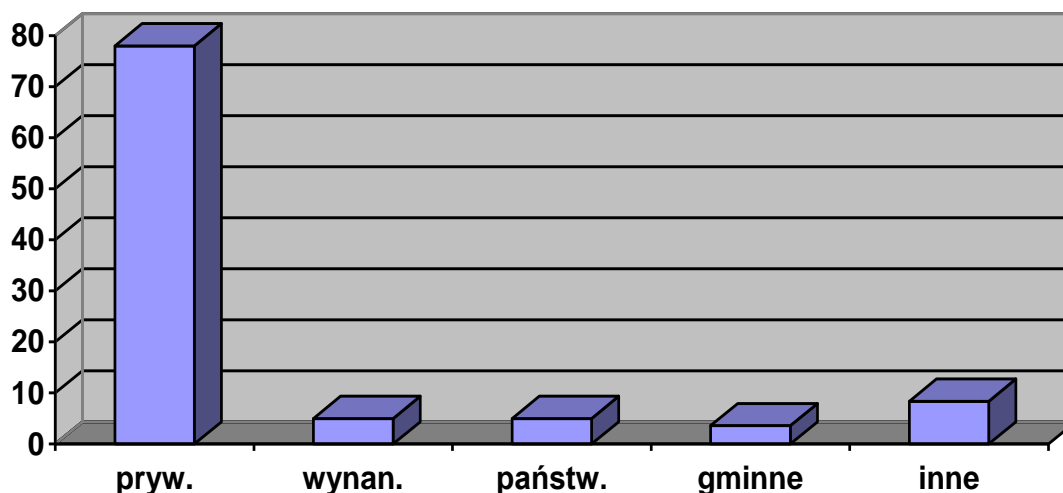
Duży stopień zużycia budynków, ich wiek, niewystarczająca w stosunku do potrzeb wysokość środków finansowych przeznaczana przez lata na ich utrzymanie powodują liczne awarie, wymuszające przeprowadzenie doraźnych działań interwencyjnych i remontowych, umożliwiających ich funkcjonowanie i utrzymanie we względnie dobrym stanie technicznym, niekoniecznie jednak korzystnych dla estetyki i wartości historycznej obiektów. Długoletnie zaniedbania państwa w opiece nad zabytkami oraz niewystarczająca świadomość historyczna mieszkańców, spowodowały liczne straty w oryginalnej substancji zabytkowej. Niektóre obiekty zmodernizowano lub w znacznym stopniu przebudowano.

Mimo tych zjawisk, stałą troską władz Gminy Izbicko jest polepszanie stanu technicznego obiektów, ich modernizacja oraz dostosowywanie do rosnących wciąż standardów użytkowania. Dotyczy to nie tylko obiektów architektonicznych ale także dróg i zieleni.

Jeśli chodzi o stanowiska archeologiczne trzeba pamiętać, że oprócz już zidentyfikowanych, zawsze istnieje możliwość ujawnienia nowych faktów osadniczych. Należy więc wykazywać się ostrożnością przy prowadzeniu wszelkich robót ziemnych. Dla stanowisk i zabytków archeologicznych „szkodliwy” jest więc obecny boom inwestycyjny: budowa domów, dróg, melioracje, wodociągi, itp. Zabytkom archeologicznym grozi również kradzież i wywóz za granicę, stanowią bowiem one coraz bardziej pożądane przez kolekcjonerów eksponaty.

Odkrycie jednego z największych złóż wapienia i margli w Polsce i nadanie koncesji upoważniających do ich eksploatacji Zakładom Wapienniczym Lhoist S.A. stwarza realne niebezpieczeństwo wzmożonej ingerencji w tradycyjny krajobraz regionu. Tak jak w poprzednim okresie niezbędna jest kontrola sposobu prowadzenia eksploatacji i jej wpływu na środowisko przyrodnicze i kulturowe.

Według gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy znajdują się 257 obiekty zabytkowe, w tym 10 z nich wpisano do rejestru zabytków. 78% Obiektów stanowi własność prywatną, 5% - państwową, 5% - wyznaniową, 3,6% - gminną. Zobrazowano to poniższym diagramem.

Na osi poziomej oznaczono typy własności natomiast na osi pionowej ich udział procentowy w ogólnym zasobie obiektów zabytkowych w gminie.

Z wizji przeprowadzonej w terenie można wyciągnąć następujące wnioski:

- najwięcej obiektów zabytkowych jest własnością prywatną i prawie wszystkie znajdują się w stanie zadowalającym,
- w niezłej kondycji znajdują się obiekty będące własnością komunalną,
- nienajlepiej prezentują się obiekty państwowe, choć liczbowo jest ich zdecydowanie najmniej,
- obiekty wyznaniowe są w stanie dobrym lub bardzo dobrym.
- niewielka ilość obiektów, których stan do tej pory nie budził zastrzeżeń powinna zostać zlustrowana w celu podjęcia stosownych działań zabezpieczających.

Obecnie (sierpień 2020 r.) niewiele obiektów zabytkowych na obszarze gminy znajduje się w stanie daleko posuniętej dewastacji. Stan techniczny większości obiektów wpisanych do rejestru zabytków można określić jako dobry lub zadowalający. Zagrożone pozostają obiekty obecnie niezagospodarowane i nie użytkowane. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak środków finansowych na realizację remontów i zabezpieczeń. Nie jest to wyłącznie wynik zaniechań i złej woli właścicieli.

Większość zabytków ruchomych to obiekty sztuki sakralnej. W tym przypadku mamy do czynienia nie tylko z zabezpieczeniem przed dalszą degradacją substancji zabytkowej, ale najczęściej administratorzy parafii we współpracy ze służbami konserwatorskimi starają się podołać fachowej renowacji obiektów rejestrowych.

Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej zestawienie czynników, mogących mieć wpływ na aktualny stan dziedzictwa kulturowego, na perspektywy rozwoju ochrony i opieki nad dziedzictwem oraz na sposoby jego wykorzystania w życiu społeczno-gospodarczym regionu. Zestawienie ma formę analizy SWOT, nazywanej tak od pierwszych liter angielskich wyrazów wartościujących czynniki wpływające na opisywane sfery życia i mających odpowiedniki w polskich określeniach, użytych w poniższej tabeli.

Analizę SWOT można stosować do budowania planów strategicznych gminy a także do wypracowania priorytetowych kierunków działań dostosowanych do osiągnięcia zamierzonych celów. Poniżej zestawiono czynniki analizy dla gminy Izbicko, które mogą mieć wpływ na możliwości rewitalizowania dóbr kultury oraz ich ochronę.

ANALIZA SWOT

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE MAJĄCE WPLYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE W GMINIE IZBICKO	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> korzystne położenie gminy względem głównych szlaków komunikacyjnych: autostrada A4 w odległości 18 km, droga krajowa nr 94 Pomnik historii - Góra św. Anny jednorodność zasobów zabytkowych zachowany w znacznym stopniu historyczny układ wsi oraz tradycyjny układ zagrody dbałość mieszkańców o wygląd swoich miejscowości bliskość aglomeracji miejskich – górnośląskiej i opolskiej możliwość inwestycji mieszkaniowych bliskość ośrodków szkolnictwa wyższego – Gliwice, Opole walory przyrodniczo - krajobrazowe: bliskość terenów leśnych utożsamianie się mieszkańców gminy Izbice z regionem podtrzymywanie regionalnych tradycji liczne wyróżnienia w konkursie „Piękna Wieś Opolska” 	<ul style="list-style-type: none"> niezadowalający stan infrastruktury technicznej (stan nawierzchni dróg) transport publiczny – niewystarczająca ilość połączeń niedostateczne wykorzystanie potencjału agroturystycznego postępująca degradacja części zabytków i obiektów kultury niewystarczające zagospodarowanie istniejących tras turystycznych brak przygotowanych terenów inwestycyjnych oraz zachęt i udogodnień dla inwestorów niekorzystne wskaźniki demograficzne bezrobocie wśród osób młodych niewystarczający poziom wiedzy mieszkańców o problemach ochrony środowiska kulturowego negatywne nastawienie części właścicieli i użytkowników do ochrony zabytków postrzeganej nie jako szansa zachowania wspólnego dziedzictwa ale źródło represji i ograniczeń brak profesjonalnej i ciągłej informacji o zabytkach oraz dostatecznego oznakowania zabytków niewykorzystanie potencjału agroturystycznego znikoma ilość zabytków o wybitnych wartościach historycznych i artystycznych
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> zewewnętrzne środki finansowe (głównie unijne) w zakresie rewitalizacji dziedzictwa kulturowego uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w programach rozwojowych gminy uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym duże zainteresowanie agroturystyką, tradycją i folklorem wykorzystanie położenia przy terenach „zielonych” i rekreacyjnych zwiększenie dostępności informacji dla mieszkańców o możliwościach uzyskania dofinansowania dla inwestycji związanych z rewaloryzacją dóbr kultury 	<ul style="list-style-type: none"> konkurencja oraz skomplikowane i długotrwałe procedury w aplikowaniu o środki pozabudżetowe, w tym z funduszy strukturalnych UE i MF EOG małe możliwości uzyskiwania środków na renowację obiektów zabytkowych pogłębiająca się degradacja zabytków brak środków własnych gminy oraz osób prywatnych na remonty obiektów zabytkowych nieuwzględnianie charakteru regionalnej architektury w nowych inwestycjach starzenie się lokalnej społeczności postępująca modernizacja wsi, prowadzona bez poszanowania zabytkowej substancji

<ul style="list-style-type: none">• akcja edukacyjna i propagatorska skierowana do społeczności lokalnych• aktywizacja społeczności lokalnych• remonty obiektów zabytkowych• rozwój współpracy międzygminnej	
---	--

VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY IZBICKO NA LATA 2020–2023

Niniejszy Program Opieki nad Zabytkami jest kontynuacją programu nakreślonego na lata 2016-2019. Jest dokumentem kierunkowym, uwzględniającym założenia ogólnych planów i opracowań strategicznych, dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Izbicko. Wyznacza cele, których realizacja powinna, m. in. doprowadzić w do wzmocnienia wizerunku gminy, jako ciekawego pod względem turystycznym sąsiada jednej z największych atrakcji Opolszczyzny - Parku Krajobrazowego Pomnika Historii „Góra Św. Anny”. Z drugiej strony jego ideą nadrzędną jest wzmacnianie tożsamości kulturowej i tworzenie silnych związków mieszkańców z regionem. Priorytety i kierunki działań sformułowane są w perspektywie wieloletniej i wykraczają niejednokrotnie poza 4-letni okres obowiązywania programu, który zakłada, z kolei ich kontynuację w następnych okresach.

Zadania samorządów w kwestii ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zazwyczaj dzielą się na dwie grupy zagadnień, ściśle określonych przez Ustawę⁷⁷:

- Realizacja zadań ochronnych
- Realizacja opieki związana z obowiązkami właścicielskimi.

W związku z powyższym samorząd w kwestii dziedzictwa kulturowego powinien, tak jak w minionym czterolecu, kierować się następującymi priorytetami:

Priorytet I: Sprawne i nowoczesne zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego.

Krótko mówiąc: żeby coś działać, trzeba najpierw wiedzieć co się ma. Jest to kwestia właściwego rozpoznania zasobu zabytkowego i jego stanu przy współpracy ze służbami konserwatorskimi. Podstawą będzie zaktualizowanie stanu Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ) w oparciu o Wojewódzką Ewidencję Zabytków (WEZ) oraz uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, aby tak uporządkowana ewidencja stała się punktem wyjścia do kolejnych okresowych weryfikacji i korelowania jej zapisów z zapisami w obowiązujących Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy.

Należy przypomnieć zasadę, że GEZ musi uwzględniać obiekty ujęte w WEZ, prowadzoną przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wobec licznych postulatów radnych gminy dotyczących wyłączenia niektórych obiektów z GEZ, należy podejmować konsultacje z OWKZ w Opolu i uzgadniać ostateczną wersję obu ewidencji. Należy podkreślić, że tylko wyjątkowe okoliczności – brak obiektu lub całkowita utrata wartości zabytkowych i historycznych – mogą spowodować jego usunięcie z GEZ. Każdorazowo takie działanie musi być uzgodnione z OWKZ. Jednocześnie należy zaznaczyć, że samowolne, nieuzgodnione z organami konserwatorskimi działania remontowe, czy budowlane przy obiekcie ewidencyjnym mogą skutkować przewidzianymi prawem karami administracyjnymi. Obiekty ujęte w GEZ obowiązkowo uwzględniane są w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako obiekty objęte ochroną prawną. Stąd każda zmiana w GEZ niesie za sobą również konsekwencje w postaci naniesienia zmian w mpzp.

Prowadzone w ostatnich latach konsultacje w sprawie wyłączenia na wniosek radnych Rady Gminy Izbicko 28 obiektów z GEZ, przyniosły efekt w postaci uzgodnienia listy 7 obiektów, które można usunąć z GEZ, ponieważ nie istnieją lub całkowicie utraciły wartości zabytkowe. Są to:

- Borycz, budynek mieszkalno-gospodarczy, ul. Wojska Polskiego 9
- Izbicko, budynek mieszkalny w ruinie, ul. Opolska 4
- Izbicko, pomnik poświęcony ofiarom wojen światowych, cmentarz, ul. Powst. Śl.
- Otmice, budynek mieszkalny, ul. Głowackiego 5
- Otmice, budynek mieszkalno-gospodarczy, ul. Głowackiego 16
- Siedlec, budynek mieszkalny, ul. Wiejska 71
- Suchodaniec, budynek mieszkalny, ul. Mickiewicza 13.

W czerwcu 2020 roku Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wyraził zgodę na wykreślenie dodatkowo 4 obiektów z gminnej ewidencji zabytków a mianowicie:

- Izbicko, budynek mieszkalny, ul. Stawowa 37
- Otmice, budynek mieszkalny, ul. Klonowa 6
- Suchodaniec, budynek mieszkalny, ul. Mickiewicza 12

⁷⁷ patrz: rozdział II, przypis 5 i 6

- Suchodaniec, budynek mieszkalno-gospodarczy, ul. Kadetów Lwowskich 16.

Tak więc obecnie GEZ liczy 257 obiektów architektonicznych natomiast liczba obiektów archeologicznych ujętych w GEZ nie zmieniła się w ostatnim czteroleciu. Rada Gminy powinna stosownymi uchwałami stwierdzić stan faktyczny gminnej ewidencji zabytków.

Przypomnieć należy również, że niezgoda właściciela lub użytkownika obiektu nie może być argumentem za wpisaniem lub nie obiektu na listę GEZ. Zawsze decydują w tym wypadku wartości historyczne i kulturowe prezentowane przez obiekt.

Należy podkreślić, że na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Izbicko” określono m. in. kierunki działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

1. Obiekty zabytkowe objęte jakąkolwiek formą ochrony prawnej podlegają przepisom ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przy czym wszelkie działania przy tych obiektach wymagają uzgodnień z właściwymi służbami konserwatorskimi;

2. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków podlegają ochronie przez ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przy czym zakres ochrony konserwatorskiej tych obiektów dotyczy:

- zachowania historycznej bryły, materiału, podziałów elewacji i ich wystroju, formy otworów, typu stolarki,
- wykonania dokumentacji historyczno-architektonicznej, stanowiącej podstawę do odtworzenia obiektu o podobnej bryle, w przypadku ewentualnej rozbiórki obiektu, uzasadnionej jego złym stanem technicznym,
- ochrony stanowisk archeologicznych.

3. Zakres ochrony stref konserwatorskich w granicach historycznych układów ruralistycznych dotyczy:

- zachowania historycznego układu komunikacyjnego i zasad zagospodarowania siedlisk,
- harmonizowania nowej zabudowy z historyczną w zakresie rozplanowania, skali, ukształtowania bryły, rodzaju dachów, podziałów, typu otworów i stolarki, użytego materiału,
- nieekspozowanie elementów technicznego wyposażenia budynków,
- ograniczenia w zakresie umieszczania reklam, szyldów, tablic.

4. w mpzp należy położyć nacisk na uwypuklenie i zachowanie walorów krajobrazowych, w szczególności w południowej i środkowej części gminy; wyróżniające się panoramy widokowe wskazano na rysunku „Uwarunkowania rozwoju” w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Izbicko”.

W programie 2016-19 zaplanowano wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków wytypowanych obiektów. Obiektami proponowanymi do wpisania do rejestru zabytków były:

- kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Izbicku (1852 r., 1908 r.)
- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Krośnicy (1932 r.)
- kapliczka w Sprzęcicach (XVIII w.)
- kapliczka dzwonnica w Ligocie Czamborowej (poł. XIX w.)
- kapliczka dzwonnica w Otmicach (1 poł. XIX w.)
- kapliczka pw. św. Jacka w Sprzęcicach (1 poł. XIX w.)
- kapliczka w Suchodańcu (1 poł. XIX w.)
- kapliczka z dzwonnica z Krośnicy (XIX/XX w.)
- kapliczka w Grabowie
- budynek mieszkalny przy ul. Wojska Polskiego 23 (pocz. XX w.) w Grabowie
- dom dróżnika w Otmicach (koniec XIX w.).

W okresie obowiązywania poprzedniego programu nie doszło do realizacji powyższego postulatu. Propozycja pozostaje więc nadal aktualna i znalazła się wśród założeń obecnego Programu obejmującego lata 2020–2023. Podobnie należałoby rozważyć możliwość wpisu do rejestru zabytków ruchomych wyposażenie następujących kościołów:

- wyposażenie kościoła pw. św. Michała w Poznowicach
- wyposażenie kościoła pw. NSP Jezusa w Krośnicy
- wyposażenie kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Izbicku.

Wpis do rejestru jest podstawą do starań właścicieli lub użytkowników obiektów o dofinansowanie do kosztów remontów i prac konserwatorskich.

Priorytet II: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego gminy jako ważny czynnik jego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Realizacja działań w obrębie tego priorytetu stwarza największe trudności, wiąże się bowiem z obciążeniami finansowymi. W związku z obecnością Polski w strukturach Unii Europejskiej, istnieje możliwość finansowej pomocy organizacji zajmujących się ochroną środowiska i dziedzictwa kulturowego. Unia Europejska, poprzez przyznawane krajom członkowskim fundusze strukturalne na programy rozwojowe, wspiera rewitalizację obiektów historycznych w celu ich włączenia w obrót gospodarczy⁷⁸. Finanse gminne mogą stanowić jedno z wielu źródeł dofinansowywania prac remontowych, rewitalizacyjnych, czy zabezpieczających, podejmowanych przez właścicieli, czy zarządców obiektów zabytkowych. Gmina chcąc się zaangażować w pomoc finansową dla właścicieli zabytków musi podejmować uchwały, określając kwoty dofinansowań i określając zasady ich przyznawania. Ogromna większość samorządów przyjęła takie uchwały, zapewniając sobie tym samym większy wpływ na krajobraz kulturowy gmin. Należy zaznaczyć, że Izbicko jest jedyną gminą powiatu strzeleckiego, która nie posiada takiej uchwały.

Priorytet III: Działania edukacyjne związane z dziedzictwem skierowane do lokalnej społeczności, które mają na celu budowanie tożsamości kulturowej. Promocja zewnętrzna wartości kulturowych gminy.

Tak jak w ostatnim czteroleciu wydaje się, że najważniejszą sprawą jest skierowanie zainteresowania dziedzictwem kulturowym na najmłodszego odbiorcę. Wykorzystując system szkolnictwa powszechnego, należy umożliwiać młodzieży poznawanie środowiska, w którym wznoszą się jego historii i kultury. Dzieje Śląska mogą być pasjonującym tematem pogłębionych tematycznie, przedstawionych w atrakcyjnej formie lekcji historii. Wykorzystywanie formy quizów, questów, gier historycznych, przedstawień i rekonstrukcji historycznych, w które będą zaangażowani mali aktorzy jest doskonałym sposobem na przybliżenie lokalnego dziedzictwa historyczno-kulturowego. Należy zachęcać młodych ludzi do szukania we własnym kręgu rodzinnym śladów lokalnej przeszłości, „skarbów” rodzinnych, w postaci starych fotografii, naczyń, narzędzi rzemieślniczych, elementów stroju, itp. Może to stanowić podstawę do przeprowadzenia lekcji historii, ściśle związanych z ich miejscem zamieszkania. Takie osobiste zaangażowanie, będzie niezwykle cenne w procesie budzenia lokalnej tożsamości młodych pokoleń.

Na następnych stronach przedstawiono w szczegółowym zestawieniu tabelarycznym kierunki działań i zadania, prowadzące do realizacji przyjętych priorytetów.

⁷⁸ szczegółowe informacje o aktualnych możliwościach finansowania prac przy obiektach dziedzictwa kulturowego w rozdziale: X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

PRIORYTET I: SPRAWNE I NOWOCZESNE ZARZĄDZANIE ZASOBEM DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
kierunki działań	zadania
Działania organizacyjne związane z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego.	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie monitoringu możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w tym również z różnych programów i inicjatyw europejskich, przeznaczonych na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego; • zlecenie prac dokumentacyjnych dotyczących obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego regionu (przy współpracy w tym zakresie ze służbami konserwatorskimi); • okresowa aktualizacja „Planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”; • współpraca z policją, służbami konserwatorskimi i służbami celnymi w sprawie kradzieży i nielegalnego wywozu obiektów zabytkowych za granicę oraz ochrony p/poż. (szkolenie nt. zabezpieczania obiektów zabytkowych); • aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków (podejmowanie stosownych uchwał); • korelowanie zapisów Gminnej Ewidencji Zabytków z zapisami w obowiązujących Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy; • w gospodarce nieruchomościami przyjęcie zasady dalszego nierozdrabniania własności zespołów zabytkowych; • aktualizacja i okresowa weryfikacja Gminnej Ewidencji Zabytków; • wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków wytypowanych obiektów;
Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • kontrola oznakowania szlaków turystycznych i rowerowych; • opracowanie szczegółowej koncepcji ścieżek turystycznych pieszych uwzględniających edukację historyczną oraz edukację ekologiczną; • wspieranie rozwoju turystyki rowerowej poprzez zrealizowanie planowanych tras rowerowych;
PRIORYTET II: REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO WAŻNY CZYNNIK ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY	
kierunki działań	zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja zadań własnych gminy w kwestii poprawy stanu i utrzymania obiektów zabytkowych, będących jej własnością; • rozważenie podjęcia uchwały określającej corocznie wysokość dotowania przez gminę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, nie będącym własnością gminy; • zapoznanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych z możliwościami uzyskania dotacji i środków pozabudżetowych na określone zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami; • monitoring umów dotyczących sprzedaży zabytków pod kątem realizacji zobowiązań podmiotów względem zakupionych obiektów; • skuteczna egzekucja prawa budowlanego, a co za tym idzie walka z samowolami budowlanymi; • organizacja spotkań mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontownia obiektów zabytkowych; • wnioskowanie do Urzędu Marszałkowskiego o pomoc w organizowaniu konkursów na sposoby pozyskiwania środków finansowych w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego;
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • znakowanie obiektów zabytkowych oraz pomników przyrody; • zaopatrzenie najważniejszych zabytków w tablice informujące o ich historii i znaczeniu dla regionu; • ochrona i opieka nad cmentarzami – tworzenie lapidariów; • rewitalizacja zespołu folwarcznego w Otmicach;
PRIORYTET III: DZIAŁANIA EDUKACYJNE SKIEROWANE DO SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH W CELU BUDOWANIA TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ ORAZ PROMOCJA ZEWNĘTRZNA WARTOŚCI KULTUROWYCH REGIONU	

kierunki działań	zadania
Edukacja społeczności lokalnej w kwestii znaczenia dziedzictwa dla regionu	<ul style="list-style-type: none"> • upowszechnianie informacji na temat dobrych praktyk konserwatorskich; • organizowanie i wspieranie organizacji konkursów, wystaw, imprez, kiermaszy, rajdów i festynów kulturowych z dziedzictwem kulturowym w tle; <ul style="list-style-type: none"> • wprowadzanie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji szkolnej poprzez organizowanie odpowiednich zajęć i konkursów; • edukacja regionalna w szkołach – współpraca z instytucjami i organizacjami propagującymi edukację regionalną, udział uczniów w konkursach o tematyce regionalnej; • ustanowienie nagrody za najlepiej przeprowadzony remont obiektu zabytkowego dla właścicieli i użytkowników zabytków; • wspieranie inicjatyw obywatelskich służących zachowaniu tradycji lokalnych;
Zapewnienie szerokiego dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym regionu i zabytkach miasta	<ul style="list-style-type: none"> • utworzenie systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego; • udostępnianie na stronach internetowych Urzędu Gminy informacji o zabytkach; • aktywna współpraca z Urzędem Marszałkowskim i Starostwem Powiatowym w celu promocji zabytków i upowszechniania działań związanych z opieką nad zabytkami;
Popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych dziedzictwu kulturowemu i historii regionu; • reklama w mediach elektronicznych i tradycyjnych dorocznych imprez związanych z dziedzictwem regionu; • wspieranie imprez kulturalnych, popularyzujących dziedzictwo kulturowe gminy; • wspieranie imprez popularyzujących tradycje sąsiednich regionów; • Pozyskiwanie wolontariuszy i społeczników gotowych do współpracy w zakresie promocji zabytków; • Współpraca z gospodarzami Pomnika Historii Park Krajobrazowy Góra Św. Anny • uzupełnianie zbiorów istniejących Izb Śląskich

VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania określone w poprzednim rozdziale będą realizowane za pomocą następującego instrumentarium, którego podstawę stanowią obowiązujące przepisy prawne:

— *instrumenty prawne* – wynikające z przepisów ustawowych (m.in.: wykonywanie decyzji administracyjnych, np. śląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powoływanie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, itp.);

— *instrumenty finansowe* (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków, inne subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);

— *instrumenty koordynacji* (oddziałujące m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z innymi jednostkami samorządowymi, z organizacjami wyznaniowymi, z właścicielami zabytków);

— *instrumenty społeczne* (w sferze działania samorządu, m.in.: systemy szkoleń, doszkadzanie profesjonalne, interdyscyplinarny model pracy; w sferze budowania powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem: system konsultacji i dyskusji publicznych, działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami pozarządowymi);

— *instrumenty kontrolne* (m.in. weryfikacja GEZ, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, monitoring realizacji GPOnZ).

IX. MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY IZBICKO

Obowiązek prowadzenia kontroli stanu realizacji Programu Opieki nad Zabytkami wynika z art. 87 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Zgodnie z cytowaną ustawą władza samorządowa ma obowiązek sporządzenia sprawozdania ze stanu realizacji *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Izbicko na lata 2020–2023* i przedstawienia go Radzie Gminy w cyklu dwuletnim (*monitoring mid-term i monitoring ex post*).

Celem monitoringu jest zbieranie i analiza informacji dotyczących realizacji Programu na każdym etapie wdrażania. Proces monitorowania polega na przyglądaniu się zmianom, jakie zachodzą w wyniku realizacji celów programu przez zdefiniowane w nim kierunki działań, na analizie zebranych danych i opracowaniu sprawozdań. Stanowi on podstawę oceny uzyskanych efektów oraz podejmowania ewentualnych inicjatyw korygujących i propozycji zmian.

Poniżej zaproponowano kryteria przydatne do przeprowadzenia oceny realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Izbicko na lata 2020–2023.

W ramach priorytetu I: Sprawne i nowoczesne zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego:

- stan gminnej ewidencji zabytków i rejestru zabytków w zakresie zabytków nieruchomości i ruchomych,
- liczba prac dokumentacyjnych podjętych we współpracy ze służbami konserwatorskimi (studia historyczno-urbanistyczne, karty ewidencyjne zabytkowej architektury, karty ewidencyjne zabytkowego wyposażenia wnętrza, itp.),
- poziom uzyskanych zewnętrznych środków finansowych, w tym również uzyskanych z programów i inicjatyw europejskich, przeznaczonych na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- liczba zaktualizowanych planów ochrony na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,
- liczba zaktualizowanych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających zapisy gminnej ewidencji zabytków,
- zakres obowiązków pracownika na stanowisku zajmującym się ochroną dziedzictwa kulturowego i opieką nad zabytkami,
- sposoby uzgodnionej współpracy z policją i strażą pożarną w sprawie ochrony p/poż. i ochrony elementów zabytkowych przed kradzieżą i nielegalnym wywozem,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, ścieżek edukacyjnych, przyrodniczych, itp.,
- stan oznakowania szlaków turystycznych i obiektów zabytkowych.

W ramach priorytetu II: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako jeden głównych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego miasta:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami będącymi własnością gminy,
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przez pozostałe podmioty właścicielskie przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom,
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- liczba spotkań mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych,
- wysokość dofinansowań gminy do remontów rejestrowych obiektów zabytkowych nie będących własnością gminy,
- sposoby i formy informowania o możliwościach uzyskania dotacji na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kontrole przestrzegania prawa budowlanego w zakresie walki z samowolą budowlaną,
- liczba oznakowanych obiektów zabytkowych.

W ramach priorytetu III: Działania edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych w celu budowania tożsamości kulturowej oraz promocja zewnętrzna wartości kulturowych regionu:

- liczba i rodzaj zrealizowanych konkursów, wystaw, kiermaszy, festynów, rajdów z dziedzictwem kulturowym w tle,
- sposób wprowadzenia kwestii dziedzictwa kulturowego regionu do systemu edukacji szkolnej,
- liczba wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, map, przewodników) związanych z historią i dziedzictwem kulturowym gminy,
- sposoby nagradzania właścicieli zabytków za najlepiej przeprowadzony remont,
- sposoby i zakres współpracy z mediami w celu promocji zabytkowego zasobu gminy,
- ilość inicjatyw obywatelskich na niwie ochrony dziedzictwa kulturowego (stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, sposoby ich współpracy z samorządem),
- liczba prelekcji oraz imprez popularyzatorskich dla lokalnej społeczności na temat najcenniejszych wartości lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- przeprowadzone konkursy na wsparcie realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami oraz ochronę dziedzictwa kulturowego realizuje się w Polsce ze środków prywatnych (osoby fizyczne, fundacje, osoby prawne, kościelne) i publicznych (budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli). Zasadniczo obowiązek utrzymania obiektów zabytkowych spoczywa na właścicielach i użytkownikach tych obiektów.

Finansowanie z budżetu państwa odbywa się na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Dysponentami powyższych środków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków,
- organ stanowiący: gminy, powiatu, samorządu województwa.

Podmioty te realizują dotacje poprzez corocznie organizowane nabory wniosków⁷⁹. Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej, będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- a) zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- b) wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, lub
- c) stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Corocznie MKiDN publikuje programy ministerialne objęte w danym roku dofinansowaniem. Tak stało się również w roku bieżącym. Na stronie internetowej ministerstwa ogłoszono nabór do Programów MKiDN na rok 2020⁸⁰. Programy te są podstawą do ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, oraz podmioty gospodarcze. Termin składania wniosków upływa 29 listopada 2019 r. Wśród przyszłorocznych programów znalazły się zadania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego, które w znacznej części stanowią kontynuację działań z lat poprzednich, zaproponowano jednak również nowe obszary badań, m.in. dotyczące polskich strat wojennych w obrębie dziedzictwa. Programy ministerialne na rok 2020 przedstawiają się następująco:

1. *Ochrona zabytków.* Cel programu: zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

2. *Kultura ludowa i tradycyjna.* Cel programu: wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania.

3. *Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą.* Cel programu: poprawa stanu zachowania i wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego znajdującego się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz upowszechnianie wiedzy na jego temat

4. *Ochrona zabytków archeologicznych.* Cel programu: ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie

⁷⁹ Zasady udzielania dotacji i obszerny katalog prac, na które mogą zostać przyznane środki finansowe przedstawia art. 77 Ustawy.

⁸⁰ <https://www.gov.pl/web/kultura/programy-mkidn-2020>

i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych

5. *Badanie polskich strat wojennych.* Cel programu: wsparcie działalności instytucji w kwestii badań proweniencyjnych odnośnie strat wojennych poniesionych w zakresie zbiorów artystycznych.

6. *Infrastruktura kultury.* Cel programu: stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

7. *Infrastruktura domów kultury.* Cel programu: zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury.

8. *Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.* Cel programu: zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez zapewnienie środków na dofinansowanie tzw. wkładu własnego dla zadań realizowanych przy udziale programów europejskich, a także poprzez dofinansowanie kosztów niekwalifikowanych związanych bezpośrednio z celami kulturalnymi ujętych w umowie o dofinansowanie ze środków europejskich.

W regulaminie programu „*Ochrona zabytków*” sprecyzowano zadania kluczowe dla realizacji celów programu. Są to zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach programu dofinansowania nie mogą uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk będzie położony na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych – wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem programu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego – zarówno w kontekście ogólnoswiatowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji. Określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, jednakże wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznej interwencji. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie podejmowanie przez nich w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach programu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji wymienionych celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych. W najbliższych latach wśród dofinansowanych projektów szczególne znaczenie będą odgrywały te, które dotyczą obiektów pełniących obecnie lub w przyszłości funkcje kulturalne. Istotnym celem programu jest poprawa stanu instytucji kultury mieszczących się w zabytkowych siedzibach, których remonty ze względu na intensywność użytkowania są szczególnie potrzebne. Skromne środki jakimi dysponują jednostki samorządu terytorialnego a także samorządowe instytucje kultury często nie pozwalają na przeprowadzenie kompleksowych prac, co z kolei oznacza postępującą degradację zabytkowej substancji i wymaga większego niż dotychczas wsparcia ze strony Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W ramach programu *Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą*, można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań realizowanych poza granicami i na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- rewaloryzacji oraz prac remontowych i konserwatorskich w zabytkach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju;
- rewaloryzacji, konserwacji, ochrony i zachowania zabytkowych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej poza granicami kraju;
- dokumentowania utraconego i rozproszonego polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, w tym badań naukowych, kwerend bibliotecznych, archiwalnych i inwentaryzacji;
- publikacji oraz promocji badań naukowych nad dziedzictwem narodowym poza granicami kraju; upamiętniania wybitnych osób lub zdarzeń historycznych związanych z dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;

- pomocy instytucjom stowarzyszonym w Stałej Konferencji Muzeów, Bibliotek i Archiwów Polskich poza krajem oraz innym instytucjom emigracyjnym i organizacjom polonijnym, prowadzącym działalność w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego.

Program *Ochrona zabytków archeologicznych* przewiduje:

- ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuację badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikację badań dotychczasowych;
- nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

Na stronach internetowych ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – www.mkidn.gov.pl – znajdują się wyczerpujące informacje na temat ogłaszanych programów operacyjnych i zasad przyznawania dotacji na ich realizację.

Poza trybem określonym w Programach, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje również dotacje na badania archeologiczne, jeżeli ich przeprowadzenie jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku:

- prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo,
- prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego.

Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzająca realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań⁸¹.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków. Na podstawie zmian wprowadzonych przez nowe przepisy ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* powołano do życia **Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków**⁸², którego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Jest to fundusz celowy, którego przychodem są wpływy z administracyjnych kar pieniężnych określonych w art. 107a–107e Ustawy. Środki Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są przeznaczane na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 83a. Ustawy mówi w ustępie 1-szym, że osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna będąca właścicielem albo posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa otrzymuje na swój wniosek dotację celową z budżetu państwa na wyposażenie w zabezpieczenia techniczne pomieszczenia, stanowiącego miejsce przechowywania zabytku. Dotacje udzielane są ze środków budżetu państwa, z części której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wyposażenie pomieszczenia w zabezpieczenia techniczne⁸³.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, na zasadach określonych w przepisach o regulach finansowania nauki, może także przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie,

⁸¹ Zasady udzielania określone są w art. 82a i 82b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne.

⁸² Art. 83b Ustawy.

⁸³ Art. 83a, ust. 2 Ustawy.

architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy obiektach zabytkowych⁸⁴.

Inne fundusze państwowe. Ważną rolę przypada **Narodowemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**⁸⁵, ze środków którego dofinansowuje się, m.in., prace konserwatorskie przy zabytkowych założeniach parkowych. Wnioski o dofinansowanie zadań można składać w dowolnym terminie. Nabór wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków krajowych Funduszu odbywa się w ramach programu priorytetowego „Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Część 1) Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo”, który dotyczy ochrony i rewitalizacji zabytkowych parków i ogrodów wpisanych na Listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz objętych ochroną w formie Pomnika Historii lub będących w zarządzie parków narodowych. Beneficjentami pomocy finansowej (dofinansowanie do 90% kosztów kwalifikowanych) mogą być podmioty będące właścicielem, użytkownikiem wieczystym lub zarządcą zabytkowych parków i ogrodów, z wyłączeniem osób fizycznych oraz podmiotów wpisanych do KRS-rejestru przedsiębiorców (innych niż instytuty badawcze). Warunkiem niezbędnym do ubiegania się o dofinansowanie jest udostępnienie parku/ogrodu dla społeczeństwa.

Dotacje z NFOŚiGW można uzyskiwać również w ramach programu „Czyste powietrze”. Udzielenie wsparcia finansowego umożliwia priorytet *Poprawa jakości powietrza, Część 2) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie*. Celem projektu jest zastosowanie usprawnień termomodernizacyjnych oraz wykonanie systemu zarządzania energią dla obiektów zabytkowych. Zakres prac termomodernizacyjnych obejmuje: ocieplenie przegród budowlanych, wymianę i docieplenie stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację systemu grzewczego (źródła ciepła i instalacji ogrzewania) oraz modernizację systemu przygotowania ciepłej wody użytkowej, instalację baterii fotowoltaicznych i pomp ciepła, instalację oświetlenia LED.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Jedną z istotnych kompetencji WKZ jest udzielanie dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela rokrocznie dotacji na takie prace prowadzone na terenie województwa śląskiego. Zasady udzielania dotacji określa rozporządzenie MKiDN z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie *udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie restauratorskie przy zabytku wpisanym Na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków*⁸⁶. Wniosek należy złożyć do 28 lutego roku, w którym ma być udzielona dotacja na dofinansowanie prac, które mają zostać przeprowadzone lub do 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona na dofinansowanie prac już przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku.

Środki samorządowe. Samorządy lokalne mają możliwość dofinansowywania prac remontowych i konserwatorskich przy obiektach zabytkowych na swoim terenie. Taką możliwość stwarza art. 81 Ustawy. Sposób i zasady udzielania dotacji określone są uchwałami przyjmowanymi przez organ stanowiący jednostki samorządowej. O dotację celową w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami może ubiegać się osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac, które wnioskodawca zamierza wykonać w roku złożenia wniosku. Podstawą udzielenia dotacji jest wniosek o jej przyznanie.

⁸⁴ Art. 83 Ustawy: Na zasadach określonych w przepisach o zasadach finansowania nauki, minister właściwy do spraw nauki może przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach.

⁸⁵ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) – publiczna instytucja finansowa, działająca od 1989 r., najpierw jako fundusz celowy, a od 2010 – jako państwowa osoba prawna. Głównym celem działania jest udzielanie finansowego wsparcia przedsięwzięciom służącym ochronie środowiska i gospodarce wodnej. NFOŚiGW wraz z 16 niezależnymi (podlegającymi samorządom wojewódzkim) wojewódzkimi funduszami stanowią trzon polskiego systemu finansowania przedsięwzięć służących ochronie środowiska, wykorzystujący środki krajowe jak i zagraniczne. Podstawy prawne działalności NFOŚiGW określają artykuły 400 – 411a ustawy z dnia 27 kwietnia Prawo ochrony środowiska z 2001 (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 r. (z późn. zmianami)).

⁸⁶ Dz.U. 2017 poz. 1674.

Środki Gminne. Gmina Izbicko, jako jedyna z siedmiu gmin powiatu strzeleckiego nie posiada uchwalonego trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Środki Powiatu Strzeleckiego. Zasady udzielania dotacji określa uchwała Nr XLVI/400/10 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 17 września 2010 r. Wniosek należy złożyć do dnia 30 czerwca danego roku.

Fundusz kościelny. Remonty obiektów sakralnych wpisanych do rejestru zabytków wspomagane mogą być także dotacjami krajowego **Funduszu Kościelnego** (dotacje nie obejmują zabytkowego wyposażenia wewnątrz), który usytuowany jest w strukturze Departamenty Wyznań i Mniejszości Narodowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Dotacje z Funduszu Kościelnego przyznawane są na wniosek osób prawnych, kościołów i innych związków wyznaniowych lub z inicjatywy własnej Zarządu Funduszu Kościelnego. Przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu dotacji zarząd korzysta z opinii przedstawicieli, jakie przy funduszu mogą tworzyć osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych oraz bezpośrednio władz kościelnych.

Fundusze europejskie. Finansowanie ochrony zabytków w Polsce odbywa się przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej. Strona internetowa <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> dostarcza aktualnych informacji na temat **europejskich funduszy strukturalnych** i działających w ich ramach programów rozwojowych, dotyczących wszystkich aspektów życia społeczno-gospodarczego. W latach 2014–2020 w ramach funduszy strukturalnych będą działały następujące programy rozwojowe:

1. Program: *Infrastruktura i Środowisko 2014–2020*.

Zawarta w programie, VIII oś Priorytetowa: „*Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury*”⁸⁷ ma na celu ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego, a także rozwój zasobów kultury. W ramach priorytetu będzie można realizować projekty przede wszystkim z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego: renowacji zabytków wraz z otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych, zabytkowych parków i ogrodów. Ponadto, dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty mające na celu przebudowę czy rozbudowę instytucji kultury oraz szkół i uczelni artystycznych z przeznaczeniem ich na cele kulturalne.

- Inteligentny Rozwój.
- Wiedza. Edukacja. Rozwój.
- Polska Cyfrowa.
- Polska Wschodnia.
- Europejska Współpraca Terytorialna i Europejski Instrument Sąsiedztwa.
- Pomoc Techniczna.
- Regionalne Programy Operacyjne.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014–2020⁸⁸ przewiduje w ramach Priorytetu inwestycyjnego: „*Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego*” wsparcie finansowe dla następujące przedsięwzięć:

- przebudowa, remont, zakup wyposażenia dla obiektów kultury, służące podwyższeniu standardu technicznego, w tym dostosowaniu do wymogów bezpieczeństwa wynikających z aktualnych przepisów prawa, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych;
- odbudowa, przebudowa, konserwacja, remont lub wyposażenie obiektów dziedzictwa kulturowego oraz dziedzictwa naturalnego, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych;
- budowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego lub naturalnego, dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, jedynie jako element uzupełniający projektu;

⁸⁷ Szczegółowe zasady udzielania dotacji określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie udzielania pomocy na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 (Dz.U. 2017 nr 0, poz. 1800).

⁸⁸ w oczekiwaniu na nową strategię rozwojową województwa opolskiego, która nakreśli politykę rozwojową władz samorządowych do roku 2030, przypominamy założenia kończącego się w bieżącym roku RPO zawarte w priorytecie: *Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego*

- przebudowa lub remont budynków wraz z wyposażeniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów oraz ich zabezpieczenia;
- konserwacja muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych;
- działania edukacyjne, informacyjne jako integralny element projektu;
- działania dotyczące wykorzystania, rozwoju aplikacji i usług teleinformatycznych związanych z kulturą i turystyką jako integralny element projektu.

Beneficjentami mają być: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorstwa. Przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

2. Program: Kreatywna Europa 2014–2020.

Kreatywna Europa to unijny program zaplanowany na lata 2014-2020, oferujący finansowe wsparcie dla sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnych. W ciągu 7 lat program przeznaczy 1,46 mld euro na realizację europejskich projektów. Głównymi celami programu są promocja europejskiej różnorodności kulturowej i dziedzictwa, budowanie kompetencji profesjonalistów, rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł m. in. poprzez zwiększanie dostępu do kultury i utworów audiowizualnych. Program zawiera trzy komponenty: Media, Kultura i część międzysektorową.

Na stronie <http://kreatywna-europa.eu/> znajdują się wszelkie informacje na temat wspieranych finansowo działań i sposobu uzyskania grantów.

3. Mechanizm Finansowy EOG.

Mechanizm, oprócz funduszy europejskich, stanowi największe źródło zewnętrznego finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Liechtenstein aktywnie wspierają działania m.in. z zakresu kultury w ramach dwóch programów:

- Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego.
- Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego.

Strona <http://www.eog2016.mkidn.gov.pl/> zawiera informacje na temat programów i procedur związanych z możliwościami otrzymania wsparcia.

Środki prywatne. Istotnym źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być **środki pozyskane od firm, fundacji, czy stowarzyszeń lub osób prywatnych**. Stosunkowo niewielki stopień wykorzystania tego źródła dla wspomaganie zadań publicznych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego może znacząco wzrosnąć dzięki zasadom partnerstwa publiczno-prywatnego.

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej. Jedną z dziedzin, będących w kręgu zainteresowania Fundacji jest ochrona i zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego. O dotacje mogą ubiegać podmioty posiadające osobowość prawną. W swojej działalności dotacyjnej FWPN określiła kilka priorytetów. Jeden z nich zatytułowany został: *Spółczesność, gospodarka, środowisko*. Obejmuje on Projekty dotyczące aktualnej tematyki, istotnych problemów związanych z funkcjonowaniem społeczeństwa, gospodarki i ochroną środowiska w Polsce, Niemczech, UE ewent. w wybranych krajach czy regionach. Projekty mające wpływ na rozwój społeczeństwa obywatelskiego, w tym projekty realizowane w ramach partnerskiej współpracy samorządów lokalnych, także związane z kulturą i wspólnym dziedzictwem. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji: www.fwpn.org.pl.

XI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Gminny Program Opieki nad Zabytkami przyjmuje Rada Gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
2. Realizacja Programu poddana będzie ocenie Rady Gminy po upływie dwóch oraz czterech lat od jego uchwalenia.
3. Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest ogłaszany w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.
4. W sprawach nie uregulowanych w programie mają zastosowanie obowiązujące przepisy prawa.

MATERIAŁY WYKORZYSTANE W TEKŚCIE:

1. Akty prawa miejscowego gminy Izbicko: Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego miejscowości: Krośnica i Borycz, Izbicko i Grabów, Poznowice i sprzęcie, Suchodaniec, Ligota Czamborowa, Otmice.
2. Programy i strategie gminne: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Izbicko; miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla Krośnicy i Boryczy, Poznowic i Sprzęcic, Suchodańca, Ligoty Czamborowej, Otmic; Strategia Rozwoju Gminy Izbicko, Plany odnowy miejscowości: Izbicko, Krośnica, Borycz, Poznowice, Program Ochrony Środowiska dla Gminy Izbicko na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024.
3. Gminna Ewidencja Zabytków, opr. 2015 z uaktualnieniami z l. 2016-19.
4. Gmina Izbicko. Gminny Program Opieki nad Zabytkami 2009–2012., opr. I. Niedojadło; Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016–2019., opr. PDZ ALMA
5. Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Strzeleckiego na lata 2015–2018
6. Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020–2023, opr. I. Solisz.
7. Materiały udostępnione w Opolskim Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Opolu: karty ewidencyjne architektury i budownictwa, karty ewidencyjne zabytków ruchomych, karty ewidencyjne cmentarzy, opracowania parkowe.
8. J.G. Knie, Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken Breslau 1845.
9. F. TRIEST, Topographischen Handbuch von Oberschlesien., 1865, S. 805.
10. Katalog Zabytków Sztuki w Polsce., T. VII, z. 14: Powiat Strzelecki., Warszawa 1961.
11. Zabytki Sztuki w Polsce. Śląsk., Warszawa 2006.
12. Internet: strona internetowa UG Izbicko oraz, m.in.: <http://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de>, <http://www.palaceslaska.pl/>, <http://archiwum.izbicko.pl/99/zespol-palacowo-parkowy-w-izbicku.html>

ILUSTRACJE:

1. Materiały własne: fot. – M. Sawiński, fot.,rys. – J. Sawiński,
2. Internet: www.polska.org.pl, www.fotopolska.eu, <http://archiwum.izbicko.pl/99/zespol-palacowo-parkowy-w-izbicku.html>

ZALĄCZNIK NR 1**OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH**

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Data powstania	Numer decyzji o wpisie do rejestru
1.	Borycz	kapliczka z dzwonnica	XIX	1774/66 z 7.10.1966
2.	Izbicko	mogiły: powstańca i nieznanego żołnierza		200/88 z 29.12.1988
3.	Izbicko	pałac	XVIII - XX	1044/67 z 20.03.1967
4.	Izbicko	park		113/84 z 31.08.1984
5.	Otmice	zabudowania folwarczne: obora	1 poł. XIX	1917/67 z 21.10.1967
6.	Otmice	zabudowania folwarczne: wozownia i spichlerz	1 poł. XIX	1917/67 z 21.10.1967
7.	Otmice	zabudowania folwarczne: budynek gospodarczy	1 poł. XIX	1917/67 z 21.10.1967
8.	Poznowice	kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła	ok. 1800	880/64 z 15.06.1964
9.	Poznowice	mogiła rodziny Błania (powstańców śląskich) na cmentarzu przykościelnym	1921	176/88 z 17.06.1988
10.	Poznowice	kaplica cmentarna	poł. XIX	1956/72 z 29.02.1972

ZAŁĄCZNIK NR 2**WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW RUCHOMYCH**

Lp.	Miejscowość	Obiekt zabytkowy	Numer rejestru
1.	Izbicko	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela	Ks.B.t.V-895/1-4/92 26.10.1992 r.
2.	Izbicko	Rzeźba – św. Jan Nepomucen	Ks.B.t.V-861/91 31.05.1991 r.
3.	Izbicko	Figura Trójcy Św., przy ul. Powstańców Śl. 36 a	Ks.B.t.V-896/92 26.10.1992 r.
4.	Siedlec	Rzeźba św. Jana Nepomucena	Ks.B.t.I-199/60 23.03.1960 r.
5.	Siedlec	Rzeźba św. Floriana	Ks.B.t.I-200/60 23.03.1960 r.

ZALĄCZNIK NR 3
WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

l.p	obszar	nr stan. w miejscowości	miejscowość	rodzaj stanowiska	chronologia	nr rejestru zabytków
1	91-39	1	Grabów	punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	okres wpł. rzymskich, kult. przeworska (?) późne średniowiecze brak danych	
2	91-39	2	Grabów	punkt osadniczy punkt osadniczy	okres wpł. rzymskich, faza C/D, kult. przeworska późne średniowiecze	
3	91-39	3	Grabów	punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje późne średniowiecze	
4	91-39	1	Izbicko	śląd osadnictwa grodzisko stożkowate	wczesne średniowiecze późne średniowiecze	A-392/75
5	91-39	2	Izbicko	cmentarzysko kurhanowe	wczesne średniowiecze	A-278/70
6	91-39	3	Izbicko	cmentarzysko ciałopalne punkt osadniczy punkt osadniczy	okres wpł. rzymskich, kult. przeworska późne średniowiecze brak danych	A-703/86
7	91-39	4	Izbicko	śląd osadniczy	okres wpł. rzymskich	
8	91-39	5	Izbicko	śląd osadniczy	neolit	
9	91-39	6	Izbicko	śląd osadniczy	wczesne średniowiecze	
10	91-39	7	Izbicko	osada punkt osadniczy punkt osadniczy	okres. wpł. rzymskich, kult. przeworska wczesne średniowiecze późne średniowiecze	A-701/86
11	91-39	8	Izbicko	osada	późne średniowiecze	
12	91-39	9	Izbicko	punkt osadniczy punkt osadniczy	okres wpł. rzymskich, kult. przeworska późne średniowiecze	
13	91-39	10	Izbicko	punkt osadniczy punkt osadniczy	neolit (?) średniowiecze	
14	91-39	11	Izbicko	grodzisko domniemane	VI-X w.; X-XII w.	
15	91-39	12	Izbicko	śląd osadniczy	późny okres wpływów rzymskich	
16	91-39	13	Izbicko	punkt osadniczy	okres wpł. rzymskich	
17	91-39	14	Izbicko	osada hutnicza	okres wpł. rzymskich (?)	
18	91-39	15	Izbicko	śląd osadniczy	neolit	
19	91-39	16	Izbicko	punkt osadniczy	X-XIII w.	
20	91-39	17	Izbicko	punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje późne średniowiecze	
21	91-39	18	Izbicko	punkt osadniczy osada	pradzieje późne średniowiecze	

22	91-39	19	Izbicko	punkt osadniczy punkt osadniczy	okres wpl. rzymskich, faza C/D, kultura przeworska późne średniowiecze	
23	91-39	20	Izbicko	punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje późne średniowiecze	
24	91-39	21	Izbicko	punkt osadniczy	pradzieje	
25	91-39	22	Izbicko	osada osada	okres wpl. rzymskich, kultura przeworska późne średniowiecze	A-705/86
26	91-39	23	Izbicko	osada osada punkt osadniczy	późny okres wpl. rzymskich późne średniowiecze pradzieje	A-732/86
27	91-39	24	Izbicko	piecowisko	brak informacji	
28	91-39	1	Krośnica	osada	późne średniowiecze	
29	91-39	2	Krośnica	śląd osadniczy	brak informacji	
30	91-39	3	Krośnica	punkt osadniczy	brak informacji	
31	91-39	4	Krośnica	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
32	90-39	5	Krośnica	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
33	90-39	6	Krośnica	osada	późne średniowiecze	
34	90-39	7	Krośnica	osada	późne średniowiecze	
35	91-39	1	Ligota Czamborowa	osada	epoka brązu	
36	91-39	2	Ligota Czamborowa	cmentarzysko ciałop. i szkieletowe	młodsza epoka brązu, halsztat	
37	91-39	3	Ligota Czamborowa	osada	okres. wpl. rzymskich, kult. przeworska	
38	91-39	4	Ligota Czamborowa	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
39	91-39	5	Ligota Czamborowa	osada	okres. wpl. rzymskich, kult. przeworska	
40	91-39	6	Ligota Czamborowa	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
41	91-39	7	Ligota Czamborowa	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
42	91-39	8	Ligota Czamborowa	punkt osadniczy	pradzieje	
43	91-39	9	Ligota Czamborowa	osada punkt osadniczy osada	okres. wpl. rzymskich, kult. przeworska późne średniowiecze pradzieje	A-699/86
44	92-39	1	Otmice	punkt osadniczy	XI-XII w.	
45	93-39	1	Poznowice	punkt osadniczy punkt osadniczy	XIV-XV w. pradzieje	
46	92-39	2	Poznowice	śląd osadnictwa (moneta)	okres rzymski	
47	93-39	1	Siedlec	punkt osadniczy	okres. wpl. rzymskich	
48	93-39	2	Siedlec	kurhan	brak bliższych danych	
49	93-39	3	Siedlec	grodzisko (?)	XIV-XV w.	
50	93-39	4	Siedlec	punkt osadniczy	okres. wpl. rzymskich	
51	93-39	5	Siedlec	śląd osadnictwa	okres. wpl. rzymskich	
52	93-39	6	Siedlec	punkt osadniczy	epoka brązu	

53	93-39	7	Siedlec	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	
54	93-39	8	Siedlec	grób	okres. wpł. rzymskich lub wczesne średniowiecze	
55	93-39	9	Siedlec	moneta rzymska	okres. wpł. rzymskich - I w. n. e.	
56	93-39	10	Siedlec	osada	późne średniowiecze	
57	93-39	11	Siedlec	punkt osadniczy osada punkt osadniczy	wczesne średniowiecze, IX-XI w. późne średniowiecze, średniowiecze pradzieje	
58	93-39	12	Siedlec	śląd osadnictwa (moneta)	okres. wpł. rzymskich - I/II w.	
59	93-39	13	Siedlec	punkt osadniczy	XIV-XV w.	
60	93-39	14	Siedlec	punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje wczesne średniowiecze XIV-XV w.	
60	93-39	14	Siedlec	punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje wczesne średniowiecze XIV-XV w.	
61	93-39	15	Siedlec	punkt osadniczy	pradzieje, XIV-XV w.	
62	93-39	1	Sprzęcice	punkt osadniczy punkt osadniczy	epoka kamienia średniowiecze	
63	93-39	2	Sprzęcice	punkt osadniczy	średniowiecze	
64	93-39	3	Sprzęcice	punkt osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze, faza starsza późne średniowiecze	
65	93-39	4	Sprzęcice	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
66	93-39	5	Sprzęcice	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
67	93-39	6	Sprzęcice	punkt osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze późne średniowiecze	
68	93-39	7	Sprzęcice	osada śląd osadniczy	kult. łużycka, halsztat późne średniowiecze	A-712/86
69	93-39	8	Sprzęcice	punkt osadniczy punkt osadniczy	późne średniowiecze pradzieje	
70	93-39	9	Sprzęcice	punkt osadniczy	pradzieje	
71	92-40	1	Suchodaniec	śląd osadniczy śląd osadniczy	epoka kamienia epoka brązu, kultura łużycka	
72	92-40	2	Suchodaniec	skarb monet	średniowiecze	
73	92-40	3	Suchodaniec	śląd osadniczy	średniowiecze	
74	92-40	4	Suchodaniec	śląd osadniczy	neolit	
75	92-40	5	Suchodaniec	osada	XIV-XV w.	
76	92-40	6	Suchodaniec	punkt osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze, faza młodsza XIV-XV w.	
77	92-40	7	Suchodaniec	punkt osadniczy	XIV-XV w.	
78	92-40	8	Suchodaniec	punkt osadniczy	XIV-XV w.	

ZALĄCZNIK NR 4**OBIEKTY ZABYTKOWE STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ GMINY
LUB PODLEGAJĄCE OPIECE GMINY**

l. p.	adres	obiekt
1.	Borycz, ul. Wojska Polskiego	Kaplica-dzwonnica
2.	Grabów, na drodze Nakło-Raszowa	Most
3.	Grabów, ul. Wojska Polskiego	Kaplica
4.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 16	Stary budynek urzędu gminy
5.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 16	Stodoła
6.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 18	Przedszkole
7.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 49a	OSP
8.	Krośnica	Kaplica
9.	Ligota Czamborowa ul. 1 Maja 25 (obok)	Kaplica
10.	Otmice, ul. Zawadzkiego 9	Kaplica
11.	Otmice, ul. Torowa 2	Budynek mieszkalny
12.	Poznowice, ul. Szkolna 27	Szkoła
13.	Sprzęcice, ul. Myśliwca, np. nr-u 17	Kaplica
14.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 2d	Kaplica
15.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 16	Kapliczka

ZALĄCZNIK NR 5
GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW

l. p.	adres	obiekt
1.	Borycz, ul. Waryńskiego 3	Budynek mieszkalno-gospodarczy
2.	Borycz, ul. Waryńskiego	Krzyż
3.	Borycz ul. Wojska Polskiego 2	Dom mieszkalny
4.	Borycz ul. Wojska Polskiego 2	Budynek gospodarczy
5.	Borycz ul. Wojska Polskiego 5	Dom mieszkalny
6.	Borycz ul. Wojska Polskiego 12	Szkoła, ob. budynek użyteczności publicznej
7.	Borycz ul. Wojska Polskiego 14	Dom mieszkalny
8.	Borycz ul. Wojska Polskiego 18	Dom mieszkalny
9.	Borycz ul. Wojska Polskiego 19	Budynek mieszkalno-gospodarczy
10.	Borycz ul. Wojska Polskiego 22	Budynek mieszkalno-gospodarczy
11.	Borycz ul. Wojska Polskiego 24	Budynek mieszkalno-gospodarczy
12.	Borycz ul. Wojska Polskiego 25	Dom mieszkalny
13.	Borycz ul. Wojska Polskiego 27	Dom mieszkalny
14.	Borycz ul. Wojska Polskiego 27	Wozownia
15.	Borycz ul. Wojska Polskiego 27	Stodoła
16.	Borycz ul. Wojska Polskiego 28	Budynek mieszkalno-gospodarczy
17.	Borycz ul. Wojska Polskiego 36	Budynek mieszkalno-gospodarczy
18.	Borycz ul. Wojska Polskiego 45	Stodoła
19.	Borycz ul. Wojska Polskiego	Kaplica-dzwonnica
20.	Borycz, ul. Wolności 2	Dom mieszkalny
21.	Borycz, ul. Wolności 4	Budynek gospodarczy (cz. wyburzony) ⁸⁹
22.	Grabów, droga Nakło-Raszowa	Most
23.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 11	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszkalny
24.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 13	Budynek gospodarczy, ob. dom mieszkalny
25.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 13	Stodoła
26.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 17	Budynek mieszkalno-gospodarczy
27.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 19	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszkalny
28.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 19	Kaplica z dzwonnica
29.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 21	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszkalny
30.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 23	Dom mieszkalny
31.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 25	Budynek gospodarczy (tuczarnia ?) ⁹⁰
32.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 27	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszkalny
33.	Grabów, ul. Wojska Polskiego 31	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszkalny
34.	Grabów, ul. Wojska Polskiego	Jaz zastawkowy
35.	Izbicko, ul. 15-go Grudnia 1	Dom mieszkalny
36.	Izbicko, ul. 15-go Grudnia 7	Dom mieszkalny, ob. nieużytkowany
37.	Izbicko, ul. 15-go Grudnia 9	Dom mieszkalny
38.	Izbicko, ul. 15-go Grudnia 13	Dom mieszkalny
39.	Izbicko, ul. Gogolińska 1	Dom mieszkalny
40.	Izbicko, ul. Gogolińska 6	Dom mieszkalny, ob. bud. mieszk.-usługowy
41.	Izbicko, ul. Gogolińska 8	Dom mieszkalny
42.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 4	Dom mieszkalny
43.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 16	Dom mieszkalny
44.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 17	Plebania

⁸⁹ decyzja nr 54/19 Starosty Strzeleckiego z dn. 30.10.2019 r. – pozwolenie na rozbiórkę; obiekt figuruje w GEZ, w związku z czym wszelkie działania rozbiórkowe należy uzgodnić najpierw z opolskim WKZ

⁹⁰ decyzja nr 39/2020 z dn. 30.07.2020 r. Starosty Strzeleckiego – pozwolenie na rozbiórkę; obiekt figuruje w GEZ, w związku z czym wszelkie działania rozbiórkowe należy uzgodnić najpierw z opolskim WKZ

45.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 18	Dom mieszkalny, ob. przedszkole
46.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 20	Stodoła
47.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 27	Budynek gospodarczy, ob. mieszkalno-gosp.
48.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 32	Dom mieszkalny
49.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 35	Dom mieszkalny, ob. bud. mieszk.-usługowy
50.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 36a	Kapliczka
51.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 37	Dom mieszkalny
52.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 39	Dom mieszkalny, ob. bud. mieszk.-usług.
53.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 49a	Budynek OSP Izbicko
54.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 57	Budynek mieszkalno-gospodarczy
55.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 59	Dom mieszkalny
56.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 61	Budynek gospodarczy
57.	Izbicko, ul. Powstańców Śl. 63	Dom mieszkalny
58.	Izbicko, ul. Powstańców Śl.	Kapliczka
59.	Izbicko, ul. Powstańców Śl.	Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela
60.	Izbicko, ul. Stawowa 1	Dom mieszkalny
61.	Izbicko, ul. Stawowa 3	Pałac
62.	Izbicko, ul. Stawowa 3	Park w zespole pałacowym
63.	Izbicko, ul. Stawowa 9	Budynek gospodarczy
64.	Izbicko, ul. Stawowa 10	Budynek gorzelni, ob. nieużytkowany (?)
65.	Izbicko, ul. Stawowa 10	Obora, ob. nieużytkowana
66.	Izbicko, ul. Stawowa 10	Spichlerz, ob. nieużytkowany
67.	Izbicko, ul. Stawowa 15	Dom mieszkalny
68.	Izbicko, ul. Stawowa 19	Budynek mieszkalno-gospodarczy
69.	Krośnica, ul. Cicha 5	Dom mieszkalny
70.	Krośnica, ul. Krzyżowa Dolina 6	Budynek mieszkalno-gospodarczy
71.	Krośnica, ul. Krzyżowa Dolina 7	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
72.	Krośnica, ul. Odrodzenia 4	Dom mieszkalny
73.	Krośnica, ul. Odrodzenia 5	Dom mieszkalny(?), bud. usługowy, ob. nieużytk. ⁹¹
74.	Krośnica, ul. Odrodzenia 14	Budynek mieszkalno-gospodarczy
75.	Krośnica, ul. Szkolna 9	Budynek mieszkalno-gospodarczy
76.	Krośnica, ul. Szkolna 15	Budynek mieszkalno-gospodarczy
77.	Krośnica, ul. Szkolna 28	Budynek mieszkalno-gospodarczy
78.	Krośnica, ul. Szkolna 28	Budynek gospodarczy
79.	Krośnica, ul. Szkolna 38	Dom mieszkalny, ob. dom mieszk.-gosp.
80.	Krośnica, ul. Szkolna 39	Budynek mieszkalno-gosp., ob. dom mieszkalny
81.	Krośnica, ul. Szkolna 47	Dom mieszkalny
82.	Krośnica, ul. Szkolna	Kaplica-dzwonnica
83.	Krośnica, ul. Szkolna	Kościół parafialny pw. NSPJ
84.	Krośnica, ul. Wiejska 20	Dom mieszkalny
85.	Krośnica, ul. Wiejska 21	Dom mieszkalny
86.	Krośnica, ul. Wiejska 48	Budynek mieszkalno-gosp., ob. dom mieszkalny
87.	Krośnica, ul. Wiejska	Stacja trafo
88.	Ligota, ul. 1-go Maja 3	Budynek mieszkalno-gospodarczy
89.	Ligota, ul. 1-go Maja 5	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. nieużytk.
90.	Ligota, ul. 1-go Maja 6	Budynek mieszkalno-gospodarczy
91.	Ligota, ul. 1-go Maja 8	Budynek mieszkalno-gospodarczy
92.	Ligota, ul. 1-go Maja 9	Budynek mieszkalno-gospodarczy
93.	Ligota, ul. 1-go Maja 10	Budynek mieszkalno-gospodarczy

⁹¹ decyzja nr 60/19 z dn. 21.11.2019 r. Starosty Strzeleckiego – pozwolenie na rozbiorke; obiekt figuruje w GEZ, w związku z czym organ zwrócił się o wydanie opinii do WUOZ w Opolu, brak stanowiska WUOZ rozstrzygnięto na korzyść wnioskującego o rozbiorke

94.	Ligota, ul. 1-go Maja 16	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk. ⁹²
95.	Ligota, ul. 1-go Maja 18	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
96.	Ligota, ul. 1-go Maja 20	Budynek mieszkalno-gospodarczy
97.	Ligota, ul. 1-go Maja 23	Stacja trafo
98.	Ligota, ul. 1-go Maja 24	Budynek mieszkalno-gospodarczy
99.	Ligota, ul. 1-go Maja 25	Budynek gospodarczy
100.	Ligota, ul. 1-go Maja 25	Kaplica
101.	Ligota, ul. 1-go Maja 25	Stodoła
102.	Ligota, ul. 1-go Maja 27	Stodoła
103.	Ligota, ul. 1-go Maja 30	Budynek mieszkalno-gospodarczy
104.	Ligota, ul. 1-go Maja 31a	Budynek mieszkalno-gospodarczy
105.	Ligota, ul. 1-go Maja 32	Dom mieszkalny (nie istnieje) ⁹³
106.	Ligota, ul. 1-go Maja 41	Dom mieszkalny
107.	Ligota, ul. 1-go Maja 47	Stodoła
108.	Ligota, ul. Leśna 4	Dom mieszkalny
109.	Ligota, ul. Leśna 6	Budynek gospodarczy, ob. mieszk.-gospodarczy
110.	Ligota, ul. Leśna 8	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
111.	Ligota, ul. Leśna 10	Budynek mieszkalno-gospodarczy
112.	Ligota, ul. Leśna 18	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
113.	Ligota, ul. Leśna 20	Budynek mieszkalno-gospodarczy
114.	Ligota, ul. H. Sawickiej 2	Budynek gospodarczy
115.	Ligota, ul. H. Sawickiej 8	Dom mieszkalny
116.	Ligota, ul. H. Sawickiej 10	Budynek mieszkalno-gospodarczy
117.	Otmice, ul. Dworcowa 2	Dom mieszkalny
118.	Otmice, ul. Dworcowa 4	Dom mieszkalny
119.	Otmice, ul. Dworcowa 8	Dom mieszkalny
120.	Otmice, ul. Dworcowa 10	Dom mieszkalny
121.	Otmice, ul. Głowackiego 1	Dom mieszkalny
122.	Otmice, ul. Głowackiego 2	Dom mieszkalny
123.	Otmice, ul. Głowackiego 3	Dom mieszkalny
124.	Otmice, ul. Głowackiego 6a	Dom mieszkalny
125.	Otmice, ul. Głowackiego 7	Dom mieszkalny
126.	Otmice, ul. Głowackiego 24	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
127.	Otmice, ul. Głowackiego 24	Budynek gospodarczy
128.	Otmice, ul. Głowackiego 24	Kaplica
129.	Otmice, ul. Głowackiego 26	Budynek mieszkalno-gospodarczy
130.	Otmice	Ruiny zabudowań folwarku "Kamieniec"
131.	Otmice, ul. Klonowa 5	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
132.	Otmice, ul. Klonowa 8	Zespół folwarczny
133.	Otmice, ul. Klonowa 9	Kaplica
134.	Otmice, ul. Klonowa 11	Budynek mieszkalno-gospodarczy
135.	Otmice, ul. Klonowa 19	Leśniczówka
136.	Otmice, ul. Klonowa 20	Dom mieszkalny
137.	Otmice, ul. Klonowa 34	Dom mieszkalny
138.	Otmice, ul. Klonowa 64	Dom mieszkalny, ob. budynek usługowy
139.	Otmice, ul. Mikołaja Kopernika 1a	Szkoła, ob. dom mieszkalny
140.	Otmice, ul. Powstańców Śl. 1	Dom dróżnika
141.	Otmice, ul. Tadeusza Kościuszki 1	Budynek mieszk.-gosp.(?), ob. nieużytkowany
142.	Otmice, ul. Tadeusza Kościuszki 5	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.

⁹² decyzja nr 40/2020 Starosty Strzeleckiego z dn. 31.07.2020 r. – pozwolenie na rozbiórkę; obiekt figuruje w GEZ, w związku z czym wszelkie działania rozbiórkowe należy uzgodnić najpierw z opolskim WKZ

⁹³ budynek nie istnieje, jest decyzja zezwalająca na budowę nowego obiektu

143.	Otmice, ul. Torowa 2	Dom mieszkalny
144.	Otmice, ul. Zwycięstwa 1	Dom mieszkalny
145.	Otmice, ul. Zwycięstwa 5	Dom mieszkalny
146.	Otmice, ul. Zwycięstwa 11	Budynek mieszkalno-gospodarczy
147.	Otmice, ul. Zwycięstwa 13	Dom mieszkalny
148.	Poznowice, ul. Cmentarna 1	Dom mieszkalny, ob. dom mieszkalny
149.	Poznowice, ul. Cmentarna 5	Stodoła
150.	Poznowice, ul. Cmentarna 9	Dom mieszkalny
151.	Poznowice, ul. Cmentarna 13	Dom mieszkalny
152.	Poznowice, ul. Cmentarna	Kaplica cmentarna
153.	Poznowice, ul. Dworcowa 5	Budynek mieszkalno-gospodarczy
154.	Poznowice, ul. Dworcowa 6	Dom mieszkalny
155.	Poznowice, ul. Dworcowa 7	Budynek mieszkalno-gospodarczy
156.	Poznowice, ul. Dworcowa 9	Budynek mieszkalno-gospodarczy
157.	Poznowice, ul. Dworcowa 12	Budynek mieszkalno-gospodarczy
158.	Poznowice, ul. Kościelna 1	Budynek mieszkalno-gospodarczy
159.	Poznowice, ul. Kościelna 1a	Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła
160.	Poznowice, ul. Kościelna 4	Budynek mieszkalno-gospodarczy
161.	Poznowice, ul. Kościelna 8	Dom mieszkalny
162.	Poznowice, ul. Kościelna 12	Bud. mieszk.-gosp., ob. bud. mieszk.-usługowy
163.	Poznowice, ul. Powstańców Śl. 3	Dom mieszkalny
164.	Poznowice, ul. Powstańców Śl. 5	Stodoła w zespole folwarcznym
165.	Poznowice, ul. Powstańców Śl. 8	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
166.	Poznowice, ul. Powstańców Śl. 8	Stodoła
167.	Poznowice, ul. Powstańców Śl. 10	Budynek mieszkalno-gospodarczy
168.	Poznowice, ul. Powstańców Śl. 11	Budynek mieszkalno-gospodarczy
169.	Poznowice, ul. Powstańców Śl. 12	Budynek mieszkalno-gospodarczy
170.	Poznowice, ul. Powstańców Śl. 17	Budynek mieszkalno-gospodarczy
171.	Poznowice, ul. Sława 6	Budynek mieszkalno-gospodarczy
172.	Poznowice, ul. Sława 7	Budynek mieszkalno-gospodarczy
173.	Poznowice, ul. Sława 7	Budynek gospodarczy, ob. nieużytkowany(?)
174.	Poznowice, ul. Sława 8	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
175.	Poznowice, ul. Sława 9	Budynek mieszkalno-gospodarczy
176.	Poznowice, ul. Szkolna 1	Budynek gospodarczy, ob. dom mieszk.
177.	Poznowice, ul. Szkolna 2	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
178.	Poznowice, ul. Szkolna 27	Budynek szkoły, ob. dom kultury
179.	Poznowice, ul. Szkolna 29	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
180.	Poznowice, ul. Szkolna 31	Budynek mieszkalno-gospodarczy
181.	Poznowice, ul. Szkolna 33	Budynek mieszkalno-gospodarczy
182.	Siedlec, ul. Floriana 2	Dom mieszkalny, ob. nieużytkowany
183.	Siedlec, ul. Polna 5	Stodoła
184.	Siedlec, ul. Poznowicka 2	Dom mieszkalny
185.	Siedlec, ul. Wiejska 3a	Budynek mieszkalno-gospodarczy
186.	Siedlec, ul. Wiejska 6	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
187.	Siedlec, ul. Wiejska 6	Budynek gospodarczy
188.	Siedlec, ul. Wiejska 9	Kuźnia, ob. nieużytkowana
189.	Siedlec, ul. Wiejska 10	Dom mieszkalny
190.	Siedlec, ul. Wiejska 11	Budynek mieszkalno-gospodarczy
191.	Siedlec, ul. Wiejska 14	Dom mieszkalny
192.	Siedlec, ul. Wiejska 18-20	Trafostacja
193.	Siedlec, ul. Wiejska 19	Budynek mieszkalno-gospodarczy
194.	Siedlec, ul. Wiejska 20	Stodoła
195.	Siedlec, ul. Wiejska 20-22	Kaplica

196.	Siedlec, ul. Wiejska 25	Dom mieszkalny
197.	Siedlec, ul. Wiejska 27	Budynek mieszkalno-gospodarczy
198.	Siedlec, ul. Wiejska 29	Budynek mieszkalno-gospodarczy
199.	Siedlec, ul. Wiejska 32	Dom mieszkalny
200.	Siedlec, ul. Wiejska 33	Stodoła
201.	Siedlec, ul. Wiejska 35	Budynek mieszkalno-gospodarczy
202.	Siedlec, ul. Wiejska 39	Budynek mieszkalno-gospodarczy
203.	Siedlec, ul. Wiejska 41	Dom mieszkalny
204.	Siedlec, ul. Wiejska 44-46	Dom mieszkalny
205.	Siedlec, ul. Wiejska 49	Budynek mieszkalno-gospodarczy
206.	Siedlec, ul. Wiejska 49	Budynek gospodarczy
207.	Siedlec, ul. Wiejska 49	Stodoła
208.	Siedlec, ul. Wiejska 55	Stodoła
209.	Siedlec, ul. Wiejska 65	Dom mieszkalny
210.	Siedlec, ul. Wiejska 73	Dom mieszkalny
211.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 1	Budynek mieszkalno-gospodarczy
212.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 8	Budynek gospodarczy
213.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 11	Budynek mieszkalno-gospodarczy
214.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 12	Stodoła
215.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 17	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. nieużytk.
216.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 17	Kaplica św. Jacka
217.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 17	Kapliczka
218.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 19	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. nieużytk.
219.	Sprzęcice, ul. Myśliwca 19	Budynek gospodarczy
220.	Sprzęcice, ul. Siedlecka 4	Dom mieszkalny w zespole folwarcznym
221.	Sprzęcice, ul. Siedlecka 4	Stodoła w zespole folwarcznym
222.	Sprzęcice, ul. Siedlecka 4	Wozownia w zespole folwarcznym
223.	Suchodaniec, ul. M. Buczka 2	Szkoła
224.	Suchodaniec, ul. Kadetów Lwowskich 1b	Dom mieszkalny
225.	Suchodaniec, ul. Kadetów Lwowskich 4	Dom mieszkalny
226.	Suchodaniec, ul. Kadetów Lwowskich 6	Dom mieszkalny
227.	Suchodaniec, ul. Kadetów Lwowskich 8	Dom mieszkalny
228.	Suchodaniec, ul. Kadetów Lwowskich 13	Dom mieszkalny
229.	Suchodaniec, ul. Kadetów Lwowskich 14	Budynek mieszkalno-gospodarczy
230.	Suchodaniec, ul. Kadetów Lwowskich 15	Dom mieszkalny
231.	Suchodaniec, ul. M. Konopnickiej 3	Budynek mieszkalno-gospodarczy
232.	Suchodaniec, ul. M. Konopnickiej 5	Budynek mieszkalno-gospodarczy
233.	Suchodaniec, ul. M. Konopnickiej 7	Dom mieszkalny
234.	Suchodaniec, ul. St. Ligonía 1	Dom mieszkalny
235.	Suchodaniec, ul. St. Ligonía 4	Budynek mieszkalno-gospodarczy
236.	Suchodaniec, ul. St. Ligonía 11	Budynek mieszkalno-gospodarczy
237.	Suchodaniec, ul. St. Ligonía 13	Budynek mieszkalno-gospodarczy
238.	Suchodaniec, ul. St. Ligonía 21	Dom mieszkalny
239.	Suchodaniec, ul. St. Ligonía 29-31	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. nieużytk.
240.	Suchodaniec, ul. St. Ligonía 31	Budynek gospodarczy, ob. mieszk.-gospod.
241.	Suchodaniec, ul. St. Ligonía 37	Dom mieszkalny

242.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 1c	Dom mieszkalny
243.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 2d	Kapliczka
244.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 5a-7	Budynek gospodarczy(?), ob. mieszk.-gospod.
245.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 8	Budynek gospodarczy
246.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 10,a,c	Budynek mieszkalno-gospodarczy
247.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 11	Budynek gospodarczy
248.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 15	Budynek mieszkalno-gospodarczy, ob. dom mieszk.
249.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 16	Kaplica
250.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 17	Budynek gospodarczy
251.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 21	Budynek mieszkalno-gospodarczy
252.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 23	Budynek mieszkalno-gospodarczy
253.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 25	Budynek mieszkalno-gospodarczy
254.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 27	Budynek mieszkalno-gospodarczy
255.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 35	Dom mieszkalny
256.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza 40	Dom mieszkalny
257.	Suchodaniec, ul. Mickiewicza	Krzyż (przy drodze krajowej nr 94)